BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

ISSN 1301-7608

1 NİSAN 2008

Bütün Dünya 2000

192297 SAYI: 2008/04 FİYATI: 3 YTL

Yaprak Yaprak Yeşili ve Çocukluk Islıklarının Sesiyle ÇAMLIHEMŞİN

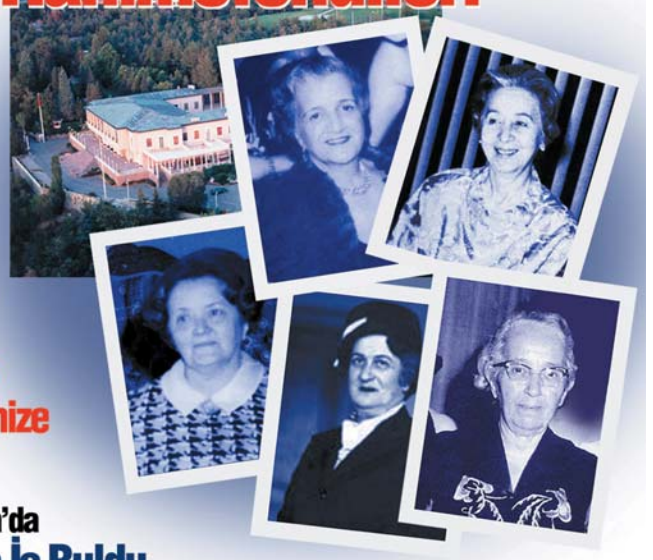

Kuva-yı Milliye'ci Mustafa Necati, Ali Çavuş'u Anlatıyor

Dünkü Şehitlerimiz Bugünkü Şehitlerimize Can Veriyor

Eser Tutel Yazdı:

Çankaya Köşkü'nün Hanımefendileri

Doktora Teziyle Amerika'da

Hem "Google"da İş Buldu Hem Zengin Oldu

84 Yıl "Muhafaza ve Müdafaa" Edebildiğimiz LAİKLİK

Sağlıkta öncelikli kalite.

Türkiye'nin en önemli sağlık kuruluşlarınca güvenilir hizmet ve kalitenin simgesi olarak kabul edilen PAG Ltd., hastane, klinik ve labaratuvarlarımızın gereksinimlerini karşılamaya devam ediyor.

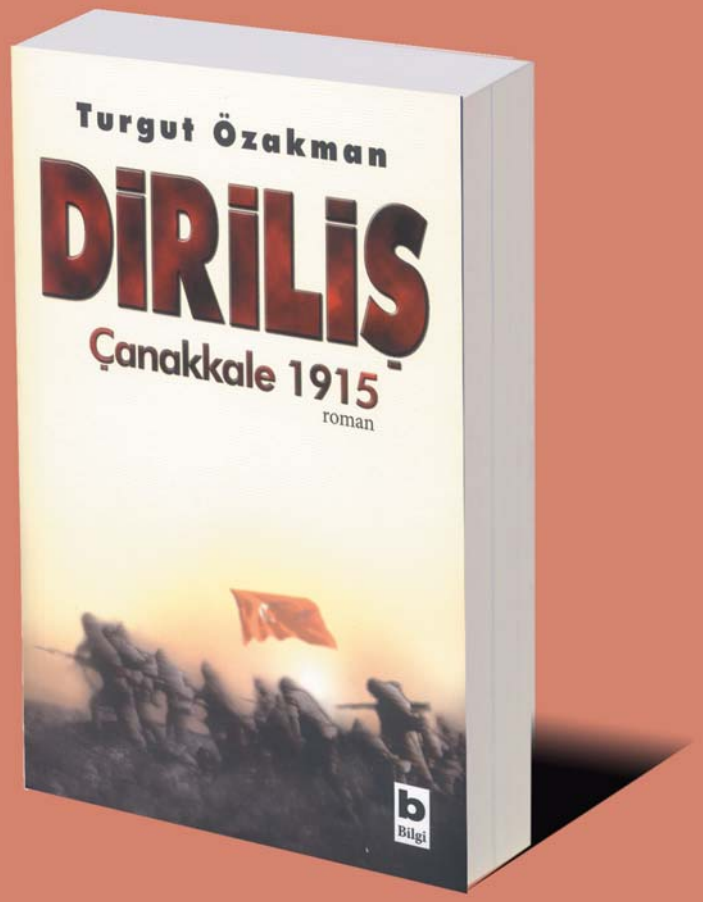
PAG Ltd.; geniş bir ürün yelpazesi, güvenilir servis anlayışı, dünyanın en büyük kuruluş ve markalarıyla her an sağlık sektörümüzün yanında.

JMS (Şırınga ve İnfüzyon Pompaları)
Burnshield (Yanık İlkyardım Ürünleri)
Cobe (Oksijenatör ve Tubing Setleri)
Custidol (Organ Muhafaza Solüsyonu)

PAG

PAG Sağlık ve Tedavi Tesisleri Ltd. Şti
11. Sokak No: 40 / 4 06490 Bahçelievler ANKARA
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43 Faks: (0312) 212 05 23
www.baskentholding.com.tr

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

Bütün Dünya

YEREL SÜRELİ YAYIN 2000

Başkent Üniversitesi Adına Sahibi:
Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni:
Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni Yardımcısı:
Hande Umur

Genel Koordinatör:
Gülçin Orkut

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Çiğdem Ayhan

İşletme Genel Yönetmeni:
Sina Şen

Yayın Danışmanı:
Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:
Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:
Süheyla Dinç

Redaksiyon:
Fatma Ataman

Düzeltme Sorumluları:
Nükhet Alicikoğlu, Emel Kurt

Seçiciler Kurulu:
Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan),
Prof. Dr. Ahmet Mumcu,
Prof. Dr. Solmaz Doğanca,
Prof. Dr. Sevil Öksüz, Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay, Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkircioğlu, Necmi Tanyolaç,
Haluk Cansın, İzmir Tolga, Alaettin Giray,
Ayhan Erten, Nuri Özakyol, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:
Yücel Aksoy, Metin Atamer, Nuray Bartoschek,
Cahit Batum, Prof. Dr. Yüksel Bozer, Sadi Bülbül,
Ali Naili Erdem, Ali Murat Erkorkmaz, Konur Ertop,
Gürbüz Evren, Metin Gören, İlyas Halil,
Pelin Hazar, İlker İnal, Muzaffer İzgü,
Mehmet Muhsinoğlu, Serdar Kalkan,
Filiz Leloğlu Oskay, Saniye Özden, Yaşar Öztürk,
Erdoğan Sakman, Songül Saydam, İzlen Şen,
Cheryl Tanrıverdi, İzmir Tolga, Eser Tutel,
Engin Ünsal, Mehmet Ünver, Dr. Mehmet Uhri,
Orhan Velidedeoğlu, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:
10. Sok., No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 8016 (pbx)
Faks: (0312) 234 1216

İletişim Adresi:
Mimoza 4/9, D: 1, Ataşehir, 34750, İstanbul
Tel: (0216) 456 2727 (pbx)
Faks: (0216) 456 2729

Abone Hizmetleri:
(0212) 314 0888

Dağıtım: Yaysat

Renk Ayrımı: Mat Yapım

Basım Tarihi: 28. 03. 2008

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından 1. Cadde, No: 77, Bahçelievler, Ankara adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde basılmıştır.

www.butundunya.com.tr
butundunya@butundunya.com.tr

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya 2000
Yıl: 10, Sayı: 119

İÇİNDEKİLER

7 Umut Çiçeklerimiz...
METE AKYOL

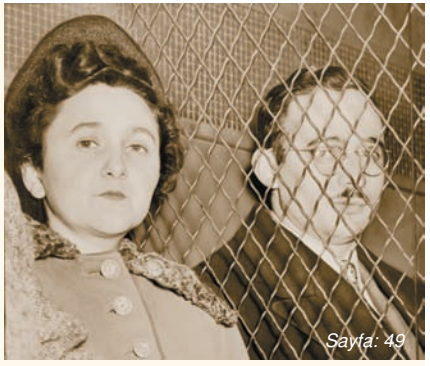
10 İklim Olayları...
ORHAN VELİDEDEOĞLU

17 84 Yıllık Cumhuriyet Kalesi Laiklik
YAŞAR ÖZTÜRK

23 Çankaya'nın Hanımefendileri (1)
ESER TUTEL

33 İnsanlık Dramı
ALİ NAİLİ ERDEM

37 Türkler'i Yakından Tanımaya Önem Vermiş Batılılar Hakkımızda Ne Düşünüyor?
GÜRBÜZ EVREN

Sayfa: 49

105 GÜNDE ELEKTRİKLİ SANDALYE

43 Amiralin Çizdiği Usta İşi Dünya Haritası
KONUR ERTOP

49 105 Günde Elektrikli Sandalye
MEHMET MUHSİNOĞLU

55 Konyalı Genç Amerika'da Bir Doktora Tezi Yazdı İş, Ün ve Para Sahibi Oldu
İZMİR TOLGA

59 Centilmen ve de Centilmence
METİN GÖREN

63 Halk Sanatı Hiç Yerinde Durmuyor
CHERYL TANRIVERDİ

69 Asker Annesi Olmak...
GÜLAY YENİLMEZ

73 Rukiye Nine
METİN ATAMER

76 Furtuna Diyarı Çamlıhemşin
GAZİ VURAL

81 Annem
ALİ MURAT ERKORKMAZ

89 Zeynep'in Civcivleri
MUZAFFER İZGÜ

95 Ayşegül
HANDE UMUR

98 Joaquin Rodrigo
YÜCEL AKSOY

101 Dilber Abla Artık Yaşamıyor
MEHMET ÜNVER

109 Kızıma Mektup
NURAY BARTOSCHEK

113 Ali Çavuş
MUSTAFA NECATİ (UĞURAL)

118 Kahvenin Çağrısı...
DR. MEHMET UHRİ

121 Padişah Elektriği Kestirince İlk Sinema Gaz Lambasıyla Oynadı
DOĞAN ANAPA

125 Çobanaldatan
ERDOĞAN SAKMAN

128 Beklemeyi Öğrendiğim Yıl
İLYAS HALİL

131 Biz Gittikten Sonra...
ENGİN ÜNSAL

133 Çok Bilenler
SADİ BÜLBÜL

139 Lokomotif Nasıl Yaşamımıza Girdi?
SERDAR KALKAN

141 Casa Batlló ve Ütü Masası
PELİN HAZAR

145 Interlaken
İZLEN ŞEN

Sizden Bize 8
İlk Dersimiz Türkçe 15
Nisan SuDokuları 88
Bilginizi Denetleyin 105
1001 Güzel Söz 124
Anne ve Babalardan 136

Sayfa: 125

İSİM BABASI ARİSTO ÇOBANALTAN

Mankafa Poldi 138
Kareler ve Rakamlar 152
Mantık Bilmecesi 153
Satranç 154
Bulmaca 156
Ayın Kitapları 158
Bir Fotograf Bin Sözcük 160

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

UMUT ÇİÇEKLERİMİZ...

Kirazların Nisan'da açan çiçekleri, iki ay sonra kiraz taneleri olgunluklarıyla tatlandırdıkları dilimizi ne yazık ki anlayamıyorlar.

O nedenle şimdiden teşekkür edemiyoruz onlara, şimdiden kutluyamıyoruz onları...

Oysa yine bir kiraz çiçeği pembe beyazlığıyla her yılın Nisan'ının getirdiği bir başka umut simgemizi, içimizin en içinden gelen coşkulu bir mutluluk duygusuyla kutluyoruz.

Bu umut simgemiz, çocuklarımızdır. Her Türk çocuk, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, 1920 yılındaki bir kiraz çiçeği pembe beyaz temizliğini ve umudunu simgelemektedir. Her 23 Nisan'da onları, işte bu anlamlı özellikleri nedeniyle kutluyoruz.

İlk on yıl boyunca Ulusal Egemenlik (Milli Hakimiyet) Bayramı olarak kutlanan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşu olayı, 1930 yılından buyana, bu nedenle, "Çocuk Bayramı" olarak da kutlanmaktadır.

Ulusumuzun ve ülkemizin geleceğinin tadını şimdiden müjdeleyen bu umut çiçeklerimizin 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı, bu yıl da yine, içimizin en içinden gelen coşkulu bir mutluluk duygumuzla bir kez daha kutluyoruz.

Ve ne mutlu bize ki, bu umut çiçeklerimiz dilimizi anlıyorlar.

23 Nisan Milli Hakimiyet Bayramı'nın ilk kez Çocuk Bayramı olarak da kutlanması "Çocuk Haftası" dergisinin 1930 Nisan sayısının kapağında yukarıdaki biçimde sunulmuştu.

***

Yalnızca dergimizin değil, Türk basınının da üstat yazarı Eser Tutel, kendine özgü zarif anlatım biçemiyle bu kez, "Çankaya Köşkü'nün Hanımefendileri"ni yazdı. İki bölümde yayımlayacağımız bu çalışmasını da okurken, üstat yazarımızın bu meslek unvanına ne denli hakedilmişlikle sahip olduğuna bir kez daha tanıklık edeceksiniz.•

SİZDEN BİZE MEKTUPLAR
BİZDEN SİZE YANITLAR

Bütün Dünya, Mimoza 4/9, D: 1, Ataşehir, 34750, İstanbul
butundunya@butundunya.com.tr Faks: 0216-456 2729

Sayın Hande Umur'un Kaşıkçı Elması ile ilgili yazısını okuduktan sonra internette küçük bir araştırma yaptım. Sizinkinden farklı iki bilgiye ulaştım. Sizin yazınızda verdiğiniz bilgiler mi, yoksa internetteki bilgiler mi doğrudur? Merak ettiğim için soruyorum.

Suna Çelen,
İstanbul.

YAZARIMIZIN YANITI:

Sayın Suna Çelen, öncelikle yeni tasarımımızla ilgili görüşleriniz nedeniyle teşekkür ederiz.

Kaşıkçı Elması konusunda ilettiğiniz bilgilere elbette biz de ulaştık; ama bizim için asıl olan, bulduğumuz her bilgiyi değil, doğru olan bilgiyi vermektir. Bunun için de, araştırmasını yaptığımız konunun uzmanından destek aldık. Elmasın "gerçek" öyküsünü öğrenmek için Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü'nden Prof. Dr. Sayın Abdülkadir Özcan'a danıştık. Kendisi bize iki büyük Osmanlı tarihçisine ait kaynak önerdi ve ikisinde de elmasla ilgili aynı bilgiler yazmaktaydı. Kaynaklardan biri Türk Tarih Kurumu tarafından 1995 yılında basılan, "Defterdar Sarı Mehmed Paşa Zübde-i Vekayiât" (Hazırlayan: Abdülkadir Özcan)'ın 107 ve 108'inci sayfalarında yer alan Kaşıkçı Elması ile ilgili bilgidir. Diğeri ise "Râşid Tarihi"nin Osmanlıca orijinal baskısının 354'üncü sayfasında yer alan metindir.

Yazımızdaki bilgilerin kaynağı, bu yapıtlardır.

Saygılarımızla,

Hande Umur.

Ocak sayınızda Prof. Dr. Şengül Hablemitoğlu'nun, hain bir suikaste uğrayan eşi merhum Dr. Necip Hablemitoğlu konusundaki yazıda bahsedilmemesine rağmen, yazının tanıtım bölümünde ve Sayın Mete Akyol'un yazısında Dr. Hablemitoğlu'nun adına "Prof. Dr." unvanının eklenmiş olduğunu gördüm. Büyük bir dikkatle hazırlandığını bildiğimiz "Bütün Dünya"nın ve yılların titiz gazetecisi Sayın Akyol'un bu yanlışlığı nasıl yaptığını anlayamadım.

Çalışmalarınızda başarılarınızın devamlı olmasını dilerim.

Saygılarımla,

S. K.
Ankara.

YAZARIMIZIN YANITI:

Adınızı yazmadığınız için size yanıtımı, zorunlu olarak hitapsız bildiriyorum. Sayın Dr. Necip Hablemitoğlu'nun akademik unvanının yanlış yazılmasının suçu, tümüyle bana aittir. Bu suçum nedeniyle sizden özür dilemem gerektiğini biliyorum; ama adını yazma nezaketi göstermeyen bir kişiden nasıl özür dileneceğini bilmiyorum. Ben tüm okurlarımızdan özür dileyeyim, siz de bu özürümdem payınızı alınız lütfen.

Saygılarımla,

Mete Akyol.

Kırk elli yıllık okurlar hiç alınmasın, kızmasın. Bendeniz onlardan daha kıdemli bir Bütün Dünya'lıyımdır. "Bütün Dünya" ile İskenderun'da, 1948 yazında tanışmıştık. 12 yaşında, zorlandığım yazılar bile dikkatimi çeker, derginin içindekileri yazan kapağını ilginç ve pratik bulurdum. "Bütün Dünya" ile, yıllar içinde koptuk gittik. Geçenlerde Aliağa'dan İzmir'e geldiğim otobüste aniden karşılaşıverdik.

Şoförün sağında, tam camın kenarında iki tane "Bütün Dünya", adeta bana bakıyor ve "Sen beni unuttun vefasız; ama yaşıyorum ve karşındayım" diyordu. Birden çocuksu bir heyecana kapıldım. Birisinin unuttuğunu düşünerek ve alabilirim hesabıyla, ricadan da yumuşak bir sesle dergileri istedim ve parasını vereceğimi söyledim.

Şoför şöyle bir yan baktı, elini kaldırarak "Olmaz, veremem. Çünkü bu dergiler çok kıymetli... Bunları arabada unutan bey yolcumdur. Yarın gelir sorar. Dergiler değerlidir. Ona vermek zorundayım" diye konuştu.

Dergileri, pardon "Bütün Dünya"ları alamadık. Ama adresi aldık ve yepyeni bir Bütün Dünya'lı olduk. Onun için de genç okuyucuların da önünde ve en yenilerden sayılırım. Bu arada, kendisini tanıyanların tabiriyle "Bir Güzel Adam" Ali Naili Erdem Ağabey'imizden, eğer ondan kıdemli isem, hoş görmesini dilerim.

Görür de...

Bir de, bu Mankafa Poldi nasıl bir adamdır? Hiç yaşlanmaz, hiç değişmez mi canım? Bizi aydınlatsa çok iyi olur...

Cemtok Derman,
Frankfurt ve Essen Çalışma Ataşelikleri Eski Görevlisi,
Dikmen, Ankara.

TÜRK DİLİ
Orhan Velidedeoğlu

İKLİM OLAYLARI...

İnsanların, binlerce yıl öncesinden gözlemlemeye başladıkları mevsimlere göre değişen doğa olaylarıyla ilgili saptamaları, **günümüzün iklimbilimine (klimatoloji) ve havabilgisine (meteoroloji) ilişkin verilere karşın yine de önemini koruyor.**

Bugün 19 Şubat 2008, hava soğuk; gece –10, gündüz –2. Bu soğuklarda dışarı çıkamıyorum; arada bir dostlar geliyor, söyleşiyoruz. Bugünkü konuğumun ilk sözü, daha "nasılsın, iyi misin?" diyemeden, havanın soğukluğundan yakınmak oldu ve ardından bunların son soğuklar olduğunu, bugün ilk cemrenin havaya düştüğünü, sıcaklığın artacağını söyledi; okuduğu bugünkü gazete öyle yazıyormuş. Oysa ben, birinci cemreyi 20-21 Şubat olarak biliyordum. Konuğum gidince sözlükler ve ansiklopediler arasında biraz gezindim ve ilginç sonuçlarla karşılaştım; halk takvimindeki bu gibi tarihlerin, değişik kaynaklarda değişik günlerde belirtildiğini gördüm ve araştırmamı biraz daha genişleterek saptadığım bu günleri, okurlarımla paylaşmak istedim.

Yazıma aldığım günler, belgeliğimdeki kaynaklar yanında üç ansiklopedi ve altı sözlük (ikisi 19. yüzyıl baskılı) üzerinde yaptığım taramada en çok belirtilenlerdir. Örneğin: değişik kaynaklarda **Zemheri** 7, 8, 8, 10 Ocak olarak gösterilmişse, 8 Ocak'ı doğru varsaydım. Bu günler, Miladi takvime göre düzenlenmiş olup Rumi takvim için yaklaşık 13'er gün geri çekilmelidir (Ulemanın da desteğini alarak şeriatçı takımın çıkardığı ve tarihe olay gününün adıyla geçen **31 Mart 1325** ayaklanmasının, bugün kullandığımız Miladi takvimde **13 Nisan 1909**'a kayması gibi).

Dikkat çeken bir başka durum da bazı fırtınalar dışında, iklim değişikliklerine verilen adların neredeyse tamamının Arapça oluşu ve Arapça'nın Türk toplumunun günlük yaşamına kadar nasıl girdiği...

Ancak, insanların, binlerce yıl öncesinden gözlemlemeye başladıkları mevsimlere göre değişen doğa olaylarıyla ilgili saptamaları, günümüzün iklimbilimine (klimatoloji) ve havabilgisine (meteoroloji) ilişkin verilere karşın yine de önemini koruyor.

O insanlar yılı, **Kasım** (ayıran) ve **Hızır** (bereket) günleri diye ikiye bölmüşler. "Yılı ikiye ayıran gün" anlamındaki **rûz-ı kâsım** (baştaki "rûz = gün" atılarak kısaca "Kasım" deniyor), takvimimizdeki **kasım** ayının 8'inden mayısın 6'sına kadar 179 (180) gün süren altı aylık kış dönemi için kullanılıyor. Kasım ayının 8'inci gününden sonraki 46'ncı gün (23 Aralık'ta), "kırk gün" demek olan **Erbain**; 86'ncı günde de (31 Ocak) "elli gün" anlamında **Hamsin** (kışın son günleri) başlıyor. Erbain, kış mevsiminin en sert günlerini kapsıyor ki bu günlere (22 Aralık-31 Ocak) **zemheri / zemherir** (karakış) deniyor.

Erbain ve hamsinden oluşan bu 90 günlük şiddetli kıştan sonra halk "kantar yaza doğru yükseldi" anlamında "Kantar ağdı" diyor.

Kasım döneminin 105'inci günü (20 Şubat) **birinci cemre**, havaya; 112'nci gün (27 şubat) **ikinci cemre**, suya; Şubat ayının 28 ya da 29 gün oluşuna göre 119'uncu gün (5-6 Mart) **üçüncü cemre**, toprağa düşüyor. Yani, ilkbahardan önce birer hafta arayla ısıtıcı bir gücün havaya, suya ve toprağa düştüğüne **(yansıdığına)** ve böylece sıcaklıkların yükselmeye başlayacağına inanılıyor (Cemre: Ar. camra; kor, ateş).

Cemre düşmesiyle ilgili çeşitli söylentiler var. Bunlardan birine göre, göçebe Araplar kasım ayında birbiri içine üç çadır kurar, dış çadıra büyükbaş hayvanlarını, orta çadıra küçükbaş hayvanlarını koyar, iç bölümde de kendileri barınırlarmış. Bu üç çadırın her birinde ayrı ateş yakarak ısınırlar; havalar ısınmaya başlayınca önce dış çadırdaki , biraz daha ısınınca orta çadırdaki, daha da ısınınca kendi barındıkları çadırdaki ateşi söndürür, buna "cemre düşmesi" derlermiş.

Osmanlı'nın İstanbul uleması bu halk deyişlerini: *cemre-i ûla fi-l-hava; cemre-i sâniye fi-l-mâ;*

cemre-i sâlis fi-t-türab; bir başka üst kesim ise *cemre-i ûla beheva; cemre-i saniye beâb; cemre-i salise behâk* biçiminde halkın anlamadığı dille yazıp konuşmayı, ayrıcalıklı olmanın gereği saymış.

Yine bu ulema takımı, yaz aylarına yakın olmasına karşın hamsinin, erbainden daha sert geçmesi nedeniyle "Hamsin, erbainden kemsin" derken, halk "kırklar", "elliler" demeyi yeğliyor, mevsim dönemlerini buna göre adlandırıyor ve 179 günlük **Kasım**'ın 100'üncü gününü "kasım yüz, gerisi düz" ya da "geldik yüze, çıktık düze"; 150'nci günü ise "yüz elli, yaz belli" deyişiyle belirtiyor; zemheriyi de "karakış" diye anıyor.

***

Yılın ikinci yarısı **Hızır** ise 6 Mayıs'tan sonraki 185 (186) gündür.

Hızır sözcüğünün, halkın inançlarının aksine, Hızır Peygamber ya da bu isimde ermiş bir kişiyle bağlantılı olduğu tartışmalıdır. Bazı kaynaklarda bu sözün Arapça **yeşil** anlamındaki **Hadra** ya da **Hazra**'dan **Hızır**'a veya **Hıdır**'a dönüşmüş olabileceği yazılmaktadır. Bir başka kaynakta da **Hızır**'ın bereket simgesi olduğu vurgulanıyor. Doğaldır ki, 6 Mayıs'tan sonra bitkiler yeşermiş; ağaçların tomurcukları patlamış, çiçeğe durmuş; doğa canlanmış, bereketli günler beklenir olmuştur.

Halkbiliminde (folklor) Hızır ve İlyas Peygamberlerin buluştuğu gün olarak varsayılan 6 Mayıs, **Hıdrellez** (Hıdırellez / Hıdırilyas) günü, Anadolu'nun hemen her yerinde kırlara çıkılıp eğlenceler düzenleme geleneği vardır. Bu gelenek, bir bakıma yaz günlerinin başlaması şölenlerini, gündönümü kutlamalarını da kapsar.

***

İnsanların binlerce yıl öncesine dayanan gözlemleriyle saptadıkları bu önemli doğa günleri şöyle:

Zemheri fırtınası: 8 Ocak. **Ayandon** (Aya Andon) **fırtınası** (Aziz Andonios yortusu. Eskiler "şiddet-i sermâ"da derlerdi (Far. sermâ: kış, soğuk): 26 / 28 Ocak. **Zemheri** (Karakış) **sonu**: 31 Ocak.

Hamsin (50 gün soğuklarının başlaması): 1 Şubat. **Birinci Cemre:** 20 Şubat. **İkinci Cemre:** 27 Şubat. **Üçüncü Cemre:** 5-6 Mart. **Berde'l acuz** (Kocakarı) **soğukları**: Ar. berd: soğuk. Acuz: kocakarı. Bu sözün aslı **Berde'l acz**'dir. Acz: insan veya hayvanın gerisi, kuyruğu demektir. **Berde'l acz**'in anlamı da "soğukların sonu" ya da "kuyruk soğukları / kuyruk titreten soğuklar" olmalıdır: 10-16 / 11-17 Mart günlerini kapsar. Bu günlere "eyyam-ı hamsin", "eyyam-ı husun" ya da "hamsin günleri" de denir. Belgeliğimdeki eski bir gazete kesiğinde bu yedi günün Arapça adları sırayla şöyle: *Sın, Sınnaber, Vâbır, Âmir, Mu'temir, Mu'allel, Matfiyülcemer (Matiyülcemel).*

Hamsin'in sonu (İlkbahar ılımı; Güneş'in eşleği [Ekvatoru] kestiği gün). Eski takvimlere göre Güneşin Koç burcuna girdiği, gece ile gündüzün eşitlendiği, yılın ve ilkbaharın başladığı sayılan Nevruz – Yeni gün: 21 Mart. **Koz kavuran fırtınası:** 23 Mart. **Çaylak fırtınası:** 26 Mart.

Kırlangıç fırtınası: 8 Nisan. **Leylek fırtınası:** 11 Nisan. **Kuğu fırtınası:** 17 Nisan. **Sitte-i sevr** (altı boğa). Güneş'in Sevr (Boğa) burcundayken çıkan ve altı gün süren soğuk fırtına: 19-26 Nisan.

Çiçek fırtınası: 2-4 Mayıs. **Hıdrellez:** 6 Mayıs. **Filiz kıran fırtınası:** 16 Mayıs. Kokulya fırtınası: 20 Mayıs. **Ülker fırtınası:** 23 Mayıs. **Kabak fırtınası:** 30 Mayıs

Gündönümü fırtınası (Şiddetli, yeğin fırtına): 22 Haziran. **Kızlak fırtınası:** 27 Haziran. **Yaprak fırtınası:** 30 Haziran.

Sam rüzgârları'nın (kavurucu sıcakların) başlaması: 3 Temmuz. **Çark dönümü fırtınası:** 9 Temmuz. **Karaerik fırtınası:** 26 Temmuz. **Kızılerik fırtınası:** 29 Temmuz.

Eyyam-ı bâhûr / Bâhurun ("Boğucu sıcaklar" olarak nitelendirilen yılın en sıcak günlerinin başlangıcı): 1 Ağustos. **Eyyam-ı bâhûr**'un sonu: 8 Ağustos. **Mihrican / Mircan fırtınası:** 31 Ağustos.

Bıldırcın geçimi fırtınası: 6 Eylül. **Çaylak geçimi fırtınası:** 13 Eylül. **Sonbahar ılımı** (Güneşin eşleği kestiği gün): 23 Eylül. **Kestane karası / kırası fırtınası:** 27 Eylül. **Turna geçimi fırtınası:** 30 Eylül.

Koç katımı fırtınası: 4 Ekim. **Yaprak dökümü fırtınası:** 9 Ekim. **Meryemana fırtınası:** 13 Ekim. **Kırlangıç fırtınası:** 18 Ekim. **Bağbozumu:** 21 Ekim. **Balık fırtınası:** 27 Ekim.

Kuş geçimi fırtınası: 5 Kasım. **Çiğ düşme günleri:** 9 Kasım. **Pastırma yazı başlangıcı** ("Yazdan kalma sıcak günler" de denir): 11 Kasım. **Ülker dönümü fırtınası:** 29 Kasım.

Karakış fırtınası: 9-12 Aralık. **Kış mevsiminin başlangıcı:** 21-22 Aralık, en uzun gece (şeb-i yelda). Yılın en uzun geceleri 19 Aralık'ta başlar, 25 Aralık'ta sona erer.

***

Bu arada, ülkemizin rüzgârlarına da kısaca bir göz atalım:

Ülkemizin, genelde Marmara denizcilerinin adlandırdığı ama zamanla bütün ülkede yaygınlaşan belli başlı rüzgârlarından **Gündoğusu rüzgârı** doğudan, **Günbatısı rüzgârı** batıdan; **Yıldız**, kuzeyden; **Kıble**, güneyden eser.

Ana yönlerin ortasından esen rüzgârlar: **Poyraz** (kuzeydoğu), **Keşişleme** (güneydoğu), **Lodos** (güneybatı) **Karayel**, (kuzeybatı).

İmbat, denizden karaya; **Meltem**, karadan denize doğru eser.

Mevsimlik veya yıllık rüzgârlar her yıl düzenli olarak aynı tarihte, aynı doğrultuda eser.

Denizcilikte rüzgârlar, estikleri yönlere göre tam, yarım, dörtte bir olarak söylenir ki bunlara **kerte** denir. Saat yelkovanı yönünde kuzeyden doğuya rüzgâr yönleri şöyledir: yıldız, yıldız kerte poyraz, yıldız poyraz, poyraz kerte yıldız, poyraz, poyraz kerte gündoğusu, gündoğusu poyraz, gündoğusu kerte poyraz, gündoğusu.

***

Ek: 1 Mart 2008. Türk Genelkurmayı Irak'ın kuzeyindeki kara çarpışmasına son verdi. Amerika'dan resmi ağızlar "Biz hiç etkilemedik, Türkler kendi kendilerine, kendi düşünceleriyle buna karar verdiler" demeye getiren açıklamalar yapınca aklıma bir fıkra geldi:

Bir gece köyün yaşlıları muhtarın evinde toplanmış, söyleşiyorlarmış. Biri sormuş: "Şeker neden yapılır?.." Kimsede ses yok. Hasan Ağa'nın dizi dibinde oturan torunu yerinden fırlamış: "Ben biliyom muhtar emmi, soğanın cücüğünden yapılır" demiş. Herkes "Ula, essah mı ki, olabilü mü" diye şaşkın bakarken Hasan Ağa gururla "Vallahi Muhtar ağa, ben söylemedim, kendi aklıyla bildi" demiş.

Siz de inanabilirsiniz; tabii, yerseniz... (!)•

OrhanVelidedeoglu@butundunya.com.tr

İki at yarışı tutkunu *aralarında konuşuyordu. İçlerinden biri "Dün çok ilginç bir şey oldu" dedi ve başından geçen olayı anlatmaya başladı:*

"Ayın onbiriydi, saat tam onbirde evden çıktım. O gün onbirinci evlilik yıldönümümüzdü ve oğlum da onbir yaşına basıyordu. Yarışta tam onbir at vardı. Bu rastlantıların içinde bir gizem olduğunu düşünerek elimdeki paranın tümünü onbirinci ata oynadım..."

Arkadaşı sözünü keserek merakla ne kazandığını sordu:

"Yapma yahu" dedi. "Tüm bu rastlantılar karşısında ne kazandın?"

Adam üzgün üzgün başını sallayarak arkadaşının sorusuna şu yanıtı verdi:

"Ne kazanması, dostum" dedi. "Tüm paramı oynadığım at onbirinci oldu."•

İLK DERSİMİZ TÜRKÇE

Saniye Özden

Sözcük bilginizi denetledikten sonra, doğru yanıtlar için 16'ncı sayfamıza bakınız

1. objektif *(fransızca)* –
a) görüntüsel b) nesnel
c) öznel ç) görece

2. sübjektif *(fransızca)* –
a) öznel b) nesnel
c) duygusal ç) yaşamsal

3. obje *(fransızca)* –
a) varlık b) cisim
c) nesne ç) özne

4. süje *(fransızca)* –
a) özne b) nesne
c) soyut ç) somut

5. keyfiyyet *(arapça)* –
a) isteğe bağlı b) nicelik
c) nitelik ç) keyfe göre

6. kemmiyyet *(arapça)* –
a) nitelik b) nicelik
c) fazlalık ç) azlık

7. kampus *(ingilizce)* –
a) yerleşke b) kamp yeri
c) kamp alanı ç) kamping

8. terkip *(arapça)* –
a) bileşim b) birlik
c) alaşım ç) deneysel

9. mülâkat *(arapça)* –
a) söyleşi b) konuşma
c) söyleşme ç) söylence

10. bilakis *(arapça)* –
a) tam tersine, aksine
b) aynen c) ne alaka
ç) karşıtlık

11. polemik *(fransızca)* –
a) söyleşme b) atışma
c) tartışma ç) sert tartışma

12. nisyân *(arapça)* –
a) unutma b) anımsama
c) sezinleme ç) bastırma

13. hatıra *(arapça)* –
a) anı b) geçmiş
c) nostaljik ç) anımsama

14. hatırat *(arapça)* –
a) anı kitabı b) anımsama
çabası c) geçmişi
düşünmek
ç) anıştırmak

15. realist *(fransızca)* –
a) gerçekçi b) hayalci
c) maddeci ç) maneviyatçı

İLK DERSİMİZ TÜRKÇE
YANITLAR

15'inci sayfamızda yer alan sözcüklerin doğru karşılıkları

1. **objektif** *(fransızca)* – b) nesnel.
2. **sübjektif** *(fransızca)* – a) öznel.
3. **obje** *(fransızca)* – c) nesne.
4. **süje** *(fransızca)* – a) özne.
5. **keyfiyyet** *(arapça)* – c) nitelik.
6. **kemmiyyet** *(arapça)* – b) nicelik.
7. **kampus** *(ingilizce)* – a) yerleşke.
8. **terkip** *(arapça)* – a) bileşim.
9. **mülâkat** *(arapça)* – a) söyleşi.
10. **bilakis** *(arapça)* – a) tam tersine, aksine.
11. **polemik** *(fransızca)* – ç) sert tartışma.
12. **nisyân** *(arapça)* – a) unutma.
13. **hatıra** *(arapça)* – a) anı.
14. **hatırat** *(arapça)* – a) anı kitabı.
15. **realist** *(fransızca)* – a) gerçekçi.

Parisli bir turist, *Almanya'da bir otelde yemek yerken nefis bir sarışın kadın gördü. Hemen garsonu çağırdı ve eline yüklüce bir bahşiş sıkıştırarak, "nefis sarışın"la ilgili bilgi edinmek istedi:*

"Lütfen" dedi. "Bana bu bayanla ilgili bildiklerinizi hemen anlatır mısınız?"

Garson önce bahşişe sonra da adama baktı "nefis sarışın"la ilgili bildiklerini anlatmaya başladı:

"O benim eşimdir" dedi ve ekledi:

"Başka öğrenmek istediğiniz bir şey var mı?"•

YAKIN TARİHİMİZ
Yaşar Öztürk

84 Yıllık Cumhuriyet Kalesi
Laiklik

TBMM'nin kurulduğu 23 Nisan 1920 tarihi nedeniyle Türkiye'nin özgeçmişinde özel bir konuma sahip olan bu ay, ülkenin özgeleceğinin üzerine kara bulutlar getirebilecek rüzgarların esmeye başladığı bu yıl, bir başka özel konumu nedeniyle de şimdi özenle ve özlemle anılıyor. **Devrim tarihimizin "ulusumuza özel" bu özelliği, TBMM'de oybirliğiyle kabul edilen ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni laik bir yapıya kavuşturan anayasa maddesinin, bir gün sonra, 10 Nisan 1928 tarihinde yürürlüğe girmiş olmasıdır. Tarihimizdeki bu en büyük değişikliğin 80'inci yıldönümü, Türk ulusuna kutlu olsun!**

İsmet İnönü tarafından 1928 yılı Nisan'ının ilk günlerinde kaleme alınan ve imzalanan bir önerge, bir yandan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yapısını laikliğe kavuşturan çalışmaların ilk adımını oluştururken, bir yandan da Türk tarihinde yapılan en büyük değişikliğin ilk belgesi özelliğiyle tarihteki yerini alıyordu.

Bu tarihsel önergenin altındaki İsmet İnönü imzası bir anda, 120 milletvekilinin imzasıyla çevreleniyor ve 121 imzalı önerge, Anayasa Komisyonu'na gönderilmek üzere 5 Nisan 1928 tarihinde TBMM Başkanlığı'na sunuluyordu.

Önergenin ana konusu, anayasada yapılacak bir değişiklikle, devletin laik bir yapıya kavuşturulmasını sağlamaktı.

Böylesi önemli bir değişikliğin gerekçesi olarak önergede öncelikle, dinin maddi kişilere yüklediği sorumlulukları, devletin yerine getirmesine olanak olmadığı belirtiliyor ve bu görüş şöyle açıklanıyordu:

"Devlet, bir tüzel kişiliktir, bir manevi varlıktır ve dolayısıyla bir soyut kavramdır ve dinin kişilere yüklediği mükellefiyetleri, farzları bu nedenle bilfiil yapmasının olanaklı olduğu düşünülemez; bunda direnmenin de zayıflık yaratacağından kuşku yoktur."

Önergede, din ile devlet işlerinin ayrılma ilkesinin, devlet ve hükümet tarafından dinsizliğin desteklendiği anlamında alınmaması gerektiği de belirtiliyor ve şu nokta özellikle vurgulanıyordu:

"Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması, dinlerin devleti idare edenlerle edeceklerin elinde araç olmaktan kurtuluşunun teminatıdır."

Önergenin sonunda ise, şu gerekçe yer alıyordu:

"Bu suretledir ki, insanları manevi mutluluğa kavuşturma işini üzerine almış olan din, yabancı eli değmeyen vicdanlarda yüce yerini alacak ve Tanrı ile kul arasında bir kutsal ilişki aracı durumuna girmiş bulunacaktır. Bu kutsal ilişkiyi camilerde, kiliselerde, havralarda ya da yalnızca vicdanlarda arayıp bulanlar vardır. Devlet ve kanunları, hepsinin koruyucusudur."

9 Nisan 1928 günü toplanan TBMM'de bu önerge doğrultusunda yapılan görüşmeler sonunda 1924 Anayasası'nın dört maddesinde yapılması istenen değişiklik, 264 üyenin oybirliğiyle kabul ediliyordu.

Anayasanın değiştirilen maddeleri ertesi gün, 10 Nisan 1928 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanıyor, bir yandan Türkiye Cumhuriyeti Devleti laik bir yapıya kavuşturulurken, bir yandan da Türk tarihindeki en büyük değişiklik gerçekleştiriliyordu.

Bu değişiklikten sonra 3 Şubat 1937'de anayasada bir değişiklik daha yapılıyor ve laiklik ilkesinin değiştirilemeyeceği ifadesi de eklenerek devletin laik yapısı bir kez daha pekiştiriliyordu.

Anayasanın değiştirilemez özellikli bu yeni maddesi ayrıca, "unutulamaz, görmezden gelinemez" özelliği de taşıyordu... Ve bugün de taşıyor, yarın da taşıyacak...

Anayasanın, işte o "unutulamaz", "görmezden gelinemez" 2'nci maddesi:

"Türkiye Devleti, Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Laik, İnkılâpçı'dır. Resmi Dili Türkçe'dir. Makkarı Ankara Şehridir."

Atatürk'ün, din ve mezhep konusundaki düşüncesini Kılıç Ali şöyle anlatıyor:

"Atatürk şunları söylerdi:

"'Din ve mezhep herkesin vicdanına kalmış bir iştir. Hiç kimse, hiç kimseyi bir din veya mezhep kabulüne zorlayamaz. Din ve mezhep hiçbir zaman politika aleti olarak kullanılamaz.'

"İlk Mecliste bir gün laiklik tartışılıyordu. Mustafa Kemal meclise başkanlık ediyordu. Meclisin tanınmış din bilginlerinden biri kürsüye çıktı. Alaycı bir tavırla şöyle söze başladı:

"'Arkadaşlar bir laikliktir gidiyor. Affedersiniz, ben bu laikliğin manasını anlayamıyorum.'

"Başkanlık kürsüsünde oturan Mustafa Kemal dayanamadı, elini kürsüye vurarak, hoca efendinin sorusunu cevaplandırdı:

"'Adam olmak demektir hocam, adam olmak!'

"Gazi Paşa'dan laikliğin ne olduğunu öğrenen bu milletvekili bir süre sonra sakalını kestirecek, daha sonra bıyıklarını inceltecek ve bir bilim adamı olarak çalışmalarıyla Atatürk'ün sevgini kazanacaktı. (...) Milli Mücadele'nin ilk günleriydi. Ülke iç ve dış düşmanların baskısı altında bulunuyordu. 'Dinsizler, imansızlar' feryatlarıyla ülkenin her yanında ayaklanmalar başlamıştı. Durum keşmekeşe,

Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü

bir kördüğüme dönüşmüştü. O günlerde Mustafa Kemal yanında bazı arkadaşları olduğu halde bayram namazını kılmak için Ankara'da Hacı Bayram Camii'ne gitmişti. Ben de yanındaydım. Mustafa Kemal'in bu bayram namazına gitmesi o günkü durum ve yapılan olumsuz propaganda karşısında adeta gerekli olmuştu. Cami hınca hınç doluydu. Halk cami dışında sokaklarda hasır, kilim, hatta paltolarını yere sererek üzerlerinde namaz kılmaya hazırlanmıştı. İçeride yer bulamadığımız için araya araya sokakta diz çöküp oturan halk arasında güçlükle yer bulduk ve biz de hasırların üzerinde oturduk. O sırada bir hoca vaaz ediyordu. Hoca, bir günahkâr Müslüman'ın öldükten sonra yedi başlı bir yı-

landan çekeceği kabir azaplarını anlatıyordu. Paşa, hocayı dinledikten sonra bir ara kulağıma eğilerek şöyle fısıldadı:

"'Sabretmek gerekir. Bu saçmalıkları daha birkaç zaman çarnaçar dinleyeceğiz.'

"Aradan bir süre geçmişti. Bir gezi sırasında camiye gidilmişti. Orada da bazı cahil vaizler bir takım uydurmaları saf halka nakledip duruyorlardı. Mustafa Kemal bu kez dayanamadı, ayağı kalkarak vaaz etmeye başladı:

'Efendiler! Camiler birbirimizin yüzüne bakmamız, yatıp kalkmak, saçma sapan konuşmak için yapılmamıştır. Camiler itaat ve ibadetle birlikte din ve dünya için neler yapılmak gerektiğini düşünmek, yani meşveret için kurulmuştur. Ulus işlerinde her bireyin zihni başlı başına faaliyette bulunmak elzemdir. İşte biz burada din ve dünya için, istikbal ve istiklal için bilhassa egemenliğimiz için neler düşündüğümüzü meydana koyalım.'"

Münir Hayri Egeli anlattığı bir başka anıda da Atatürk, dinin dünya ve devlet işlerine karıştırılmasından yana olmadığını açık dille söylüyor:

"Atatürk bir gün Trabzon'a tarihi ziyareti sırasında Trabzon Erkek Lisesi öğretmenler odasında bir görüşme, daha doğrusu tartışma açmıştı. Bu lisenin eski müdürlerinden emekli bir tarih öğretmeni vardı. Adı Rıfat Bey'di. Atatürk, odaya girince şu soruyu sordu:

"'Tarih dersini kim okutuyor?'

"Öğretmen Rıfat Bey kendisini tanıttı.

"Atatürk, 'Tarih kitaplarından ve programından bir yakınmanız var mı?' diye sordu.

"Rıfat Bey ders saatlerinin azlığından yakınınca, Atatürk, 'Ben sanmıyorum! Tarih bir telkin dersidir. Aşağı yukarı yılda doksan, yüz kadar konferans veriyorsunuz demektir. Bu bence yeterlidir. Fakat ben size başka bir şey sorayım. Kanınızca Osmanlı İmparatorluğu neden batmıştır?'

"Rıfat Bey yanıtladı. Ancak Atatürk bunu yeterli görmedi. Sorusunu bu kez sırasıyla felsefe ve edebiyat öğretmenlerine yöneltti.

"O zamanlar 1924 Anayasası yürürlükteydi. Bu anayasanın ikinci maddesinde de 'Devletin dini İslam dinidir' kaydı vardı. Bu nedenle kimsenin aklına konunun bu tarafa kayacağı gelmiyordu. Sonunda Atatürk düşüncesini şöyle ortaya koydu:

"'Osmanlı İmparatorluğu, Türk tarihinde din ile devlet işini birbirine karıştırma hatasının son kurbanıdır.'

"Orada Trabzon'un çok saydığı müftüsü Cudi Efendi de hazırdı. Bu sözlerden incindiğini hissettirir bir harekette bulundu. Bunun üzerine Atatürk şu açıklamayı yaptı:

"'Sözlerimi açıklayayım. Ben dinin insan ruhu için bir ihtiyaç olduğunu kabul ediyorum. Şahsen ben de inanan bir Müslüman'ım. Fakat şunu da açık olarak söyleyeceğim: Din, ne zaman devlet ve dünya işlerine müdahale etmişse, ulus için bir felaket olmuştur.'"

1933 yılında Ankara'ya gelen eski Fransız Başbakanı, Tarihçi, Fransız Akademisi Üyesi M. Edward Herriot, Çankaya'da Gazi Mustafa Kemal'le görüşüyordu. Herriot büyük bir hayranlıkla, "Size nasıl hayran olmayayım" dedi. "Ben Fransa'da laik program güden bir hükümet kurmuştum. Bu kabineyi Papa'nın Paris'teki temsilcisinin yardımıyla papazlar devirdi. Siz ise bir halifeyi kovdunuz ve gerçek anlamıyla laik bir devlet kurdunuz. Siz bu taassup havası içinde laikliği bu topluma nasıl kabul ettirdiniz? Dehanızın büyük eseri laik bir Türkiye Cumhuriyeti yaratmak olmuştur..."•

YasarOzturk@butundunya.com.tr

Bir bilim adamının *günlüğünden:*

1. gün: Fare uzun süre labirentin içinde dolandı; ama peyniri bulamadı. İçgüdüleri çok zayıf...

3. gün: Negatif... Yalnızca labirenti değil, odanın hemen her yerini aradı, tüm dolapları, çekmeceleri, bir tablonun arkasına ve hatta ceplerime bile baktı. Bu fare tam bir salak...

7. gün: En küçük bir ilerleme yok. Artık arama isteğini bile kaybetti, telefonla köşedeki büfeden tost ve ayran istemiş. Zekâdan böylesine yoksun oluşu deneylerimde ilerlememi engelliyor.

18. gün: Zamanla becerilerini geliştirmesi gerekiyordu; ama sıfır! Manisa'dan aradı, kaygılanmamamı, peyniri kesinlikle bulacağını söyledi. Ona gittikçe peynirden uzaklaştığını anlatmaya çalıştım; ama dinlemedi. Onun ciddi bir zekâ sorunu var!

56. gün: Umutsuzluğa kapılıyorum. Fare, henüz bir zekâ belirtisi gösteremedi. En son Tibet'ten aradı, yaşamın anlamı gibisinden bir şeyler bulduğunu söyledi. Ama peyniri bulamamış ve artık umrunda da değilmiş. Düşlerimden ve kariyerimden, geriye küflü peynirler kaldı.

93. gün: Farenin peyniri neden bulamadığını sonunda anladım. Labirentin içine peynir koymayı unuttuğumun ayırdına vardım bugün...•

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

ÖZLEMİN TADI BAŞKADIR
ESER TUTEL

Çankaya'nın Hanımefendilerileri

Birinci Bölüm

Mustafa Kemal Paşa, Erzurum ve Sivas Kongreleri'ni topladıktan sonra 27 Aralık 1919 tarihinde Ankara'ya geldiği zaman, önce Ziraat Mektebi'nde, sonra da Ankara Tren İstasyonu'ndaki bir dairede kalmıştı. 1921'de Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Ankara Başkanı Hoca Rıza Börekçi, Çankaya'da bugünkü Cumhurbaşkanlığı konutunun yanında bulunan eski Ankara bağ evleri tarzındaki binayı Bulgurzade Mehmet ve Rıfat Beyler'den Ankara halkı adına satın alarak Gazi'ye armağan etti. Çankaya o yıllarda tepede, bağlık, bahçelik, küçük ve basit bir yerleşim yerinden oluşuyordu.

1923 yılında Mimar Vedat Bey (Soyadı: Tek), sonradan orduya devredilen ve "Ordu Köşkü" olarak anılacak olan bu binayı genişleterek bir kabul salonu, yemek odaları, dinlenme yerleri, çalışma odaları ve bir de kitaplık eklemişti. Sonradan müzeye dönüştürülen bu köşkte 1923'ten 1932 yılına kadar Gazi'nin kullandığı çalışma ve bilardo masası, elbise dolapları, karyola ve kitaplarla ev eşyalarından başka yabancı dost devletlerin armağanları olan eşyalar sergileniyordu. Bu, Çankaya'daki birinci köşktü. Gazi, 1932 yılına değin burada oturdu. Cumhurbaşkanının Çankaya'da oturması nedeniyle çevre önem kazandı, büyükelçilikler giderek burada toplandı.

Çankaya'daki ikinci köşk, 1932'de Viyanalı Mimar Clemens Holzmeister'in yaptığı Türkiye Cumhurbaşkanlığı Köşkü'dür. İki katlı olan bu köşk Çankaya Tepesi'nde 438.620 m²'lik bir arazide, eski köşkün alt tarafında, tüm kente egemen bir tepedeydi. Özellikle devlet başkanlarının ikametine ayrılmıştı. Birinci katı res-

mi daire, ikinci katı ikametgâh olacak biçimde düzenlenmişti. Geniş terasından tüm kent görünüyordu. Geniş bir dinlenme salonu, salonunda da direklerle süslü bir havuzu vardı.

Basında zaman zaman "864 rakımlı tepe" diye de geçen Çankaya Köşkü'nde cumhurbaşkanları başkanlık görevlerini sürdürürlerken, eşleri de Köşk'ün hanımefendisi olarak ev sahipliği görevini üstlendiler. Doğal olarak hepsi de değişik yörelerden, değişik ortamlardan gelmiş olan bu hanımlar, Köşkte geçirdikleri yıllar boyunca örnek bir cumhurbaşkanı eşi olmak için ellerinden geleni esirgemediler.

İşte Çankaya Köşkü... İşte Köşk'ün hanımefendileri...

Cumhuriyet'in ilk hanımefendisi Latife Hanım (29. 01. 1923-05. 08. 1925):

Kahraman Türk ordusunun İzmir'e henüz girdiği o çalkantılı ve tehlikeli günlerdi. Ege'nin incisi İzmir, ay yıldızlı bayrağına kavuşmasına kavuşmuştu; ama kent hâlâ büyük bir kargaşa içindeydi. Günlerdir dağınık bir biçimde kaçmakta olan düşman, hâlâ şurada burada çatışmalara girmekten geri kalmıyordu.

Türk ordusunun İzmir'e girişinin üzerinden iki gün geçmişti ki, 11 Eylül 1922 günü Kumandanlık Karargâhı'na bir genç kız gelerek ısrarla Mustafa Kemal Paşa ile bizzat görüşmek istediğini bildirdi. Bu, Ege'nin tanınmış ve varlıklı ailelerinden Uşşakizadeler'den Muammer Bey'in 24 yaşındaki kızı Latife Hanım'dı. Genç kız, Gazi'ye o günlerde İzmir gibi bir yerde kalabileceği en güvenli yerin, oturmakta oldukları Göztepe'deki köşkleri olduğunu söyleyerek evlerine davet ediyordu. Dediğine göre köşkleri set üzerindeydi. Tüm İzmir Körfezi'ne kuşbakışı bakan bu evde kendisini rahat ettirmek için her hazırlığı yapmışlardı.

Aslında, Mustafa Kemal için İzmir'de bir başka köşk daha hazırlanmıştı. Baştan aşağıya boyanarak pırıl pırıl yapılan bu ev, daha iki, üç yıl kadar önce, Yunan işgali sırasında Kral Konstantin'in kaldığı evdi. Hatta kral, o evin balkonundan istilâ güçlerine zafer vaatlerinde bulunan bir de coşkulu konuşma yapmıştı.

Mustafa Kemal düşündü; orada kalmayı bir tür intikam alma gösterisi yapmak gibi küçültücü bir davranış olarak değerlendirmiş olmalı ki, Uşşakizade Muammer Bey'in evinde kalmaya karar verdi. Böylece o genç kızı da kırmamış olacaktı. Hatta karargâhını da bir süre için o evde kurmayı uygun gördü. Böylece kaderin garip cilvesi, Mustafa Kemal ile o genç kızı biraraya getirmiş oluyordu.

Latife Hanım, 1898'de İzmir'de dünyaya gelmişti. O zamanki İzmir Lisesi'ni bitirmiş, Londra ve Paris'te de hukuk öğrenimi görmüştü. Babası Muammer Bey'le birlikte bir süre Fransa'da kaldığı için çok da iyi Fransızca biliyordu. Bilgisiyle, görgüsüyle, kısacası davranışlarıyla Mustafa Kemal'in üzerinde olumlu bir etki yaratması çok doğaldı.

Mustafa Kemal kısa bir süre sonra İzmir'den ayrılarak Ankara'ya döndü. Savaş sonrasının sancılı günleriydi. Savaş, cephelerde bitmesine bitmişti de, bundan sonra diplomasi alanında sürecek gibi gözüküyordu.

O sıralarda Mustafa Kemal'in annesi Zübeyde Hanım İzmir'e gelmişti. O da genç Latife'yi görmüş, çok beğenmişti. Hatta ona, yakınlarının dediklerine göre biraz da müstakbel gelini gözüyle bakmaya başlamıştı.

Ne var ki Zübeyde Hanım'ın sağlığı giderek bozuluyordu. Nitekim 1923 yılının 14 Ocak günü yaşamını kaybetti. Annesinin ölümünü haber alan Mustafa Kemal, hemen İzmir'e giderek kabrini ziyaret etti.

Mustafa Kemal ile Latife Hanım, 1923 yılının 29 Ocak günü, İzmir'de evlendiler. O sıralarda hafta tatili cumaları olduğu için, evlenme törenlerinin genellikle hep perşembe geceleri yapılması

gelenektendi. Ama onlar nikahlarını pazartesi günü kıydırdılar. Evlenecek kadının nikahta bulunması hiç de koşul değilken, Mustafa Kemal müstakbel eşi Latife Hanım'ın da törende bulunmasını istemiş ve nikahı ikisinin huzurunda kıydırmıştı. Böylece bu nikah töreni, ilerde yerleşecek ve medeni nikahın ilk örneğini oluşturacaktı.

Latife Hanım modern ve ileri görüşleriyle dikkati çeken bir yapıdaydı. Gazi, yurt gezilerine çıkarken onu da yanına alıyordu. Afyon'a da uğradıkları Orta Anadolu gezisine birlikte çıktılar. Ankara'da oldukları zaman genç kadın, ayağında külot pantolon ve çizmeler, ata binerek Çankaya sırtlarında gezmeye çıkıyordu.

Köşkün ilk "hanımefendi"si Latife Hanım köşkte zevkine uygun kimi değişiklikler yaptırmıştı. Nasıl mı? Girişteki odayı Şam işi takım-

larla kaplatarak... Konuk salonuna mavi koltuklar yerleştirerek...

Mustafa Kemal genç eşine yardımcı olmaları için Köşk'e küçük kızlar almıştı. Ayrıca köşkü çekip çevirmesi için Bauer adlı orta yaşlı İsviçreli bir kahya kadın da getirtmişti. Bu kadın gelir gelmez köşkte kendine göre otoriter bir düzen getirmekte gecikmedi. Garsonlara frak giydirmişti, ayrıca ellerinde eldivenle servis yapmalarını istiyordu.

Hepsi hoştu, güzeldi de, sanki köşkün asıl hanımefendisi kendisiymiş gibi davranması Mustafa Kemal'i de, Latife Hanım'ı da sıkmaya başlamıştı. Hele kendi konuklarını köşkte kabul etmesi yok mu, bardağı taşıran son damla oldu. Mustafa Kemal bu durumdan da sıkılarak onun işine son verdi.

Ne var ki, Mustafa Kemal Paşa ile Latife hanım arasındaki evlilik fazla uzun sürmeyeceğe benziyordu. İnsanlık tarihinin nadir yetiştirdiği büyük adamlardan biri olan böyle bir insana ayak uydurmak bir genç kadın için elbette kolay değildi. Kaldı ki, ikisi de farklı yaradılışta insanlardı. Çeşitli konularda anlaşmazlıklara düşüyor, birbirlerini kırmamak için gösterdikleri çaba zaman zaman başarısızlığa uğruyordu. Doğu Anadolu gezisinden sonra aralarında çıkan kırıcı bir tartışmadan sonra bu evliliğin daha fazla süremeyeceğini anlamış oldular.

Sonunda, 5 Ağustos 1925 günü boşandılar.

Latife Uşşakîzade ya da Uşşakî, veya Uşaklıgil, Gazi Mustafa Kemal Paşa'dan ayrıldıktan sonra bir daha evlenmedi. İzmir ve İstanbul'da yaşadı, "Atatürk'ün eski eşi" olmanın sağlayabileceği bir takım avantajları hep geri teperek gözlerden uzak, içine kapanık, sessiz bir yaşam sürmeyi yeğledi. Daima geçmişin anılarına saygılı kaldı. Ayrıca, elli yıl boyunca gazetelerin anılarını yazması için kendisine önerdikleri yüksek meblâğları da geri çevirmek büyüklüğünü gösterdi.

Mustafa Kemal ile yalnızca 2 yıl, 6 ay, 4 gün süren birlikteliği olan Latife Hanım, 1975 yılının 12 Temmuz Cumartesi günü göğüs kanserinden yaşama gözlerini yumduğu zaman 77 yaşındaydı.

Çankaya'nın örnek hanımefendisi Mevhibe İnönü (11. 11. 1938-14. 05. 1950):

Çankaya Köşkü'nün ikinci hanımefendisi, Mevhibe İnönü'dür.

Gazi'nin ölümünün ertesi günü cumhurbaşkanlığına seçilen İsmet İnönü, CHP'nin 14 Mayıs 1950 seçimlerini kaybedip iktidarı DP'ye terk ettiği güne değin oniki yıl boyunca iktidarda kaldı. İkinci oğlu Erdal İnönü'nün "Anılar ve Düşünceler" adlı kitabında yazdığı gibi, Mevhibe Hanım başlangıçta Çankaya Köşkü'ne taşınmaktansa, kendi evlerinde oturmak istemişti. İnönü, eşinin bu eğilimini göz önüne alarak evinde kalmayı ve devlet işlerini Çankaya'dan yürütmeyi denedi. Ne var ki, pek çok zorlukla karşılaştı. Sonunda da, tüm ailenin Çankaya Köşkü'ne nakledilmesine karar vermek zorunda kaldı. Böylece ailenin Çankaya'ya taşınması, ancak cumhurbaşkanı seçilmesinin üstünden ikibuçuk ay kadar geçtikten sonra olanaklı oldu.

Cumhurbaşkanlığı Köşkü iki katlıydı. Bu köşk, hem eski evlerine kıyasla hayli büyüktü hem de devlet dairesi havasında bir yerdi. Taşındıkları üst kat iki büyük salonla birbirinden ayrılmış iki kanattan oluşuyordu. Kısa bir süre öncesine değin Atatürk'ün yattığı odaya İnönü ile Mevhibe Hanım yerleştiler. Burasının banyo ve hizmet odaları gibi eklentileri, ayrıca büyük bir çalışma salonu, bir de büyük bir kütüphanesi vardı. Öbür kanatta ise banyosu ile birlikte büyük bir yatak odası, yanında küçük bir kütüphane, yana açılan bir koridor üzerinde de birkaç yatak odası daha bulunuyordu. İkinci kanattaki daireyi eskiden Prof. Afet Hanım kullanırmış. İnönü Ailesi taşındığı zaman orada İnönü'nün annesi Cevriye Hanım kalmaya başladı. Küçük kütüphane, Ömer, Erdal ve kızları Özden'in çalışma odası oldu. Yan koridordaki odalarda da çocuklar, mürebbiyeleri Bn. Vuillaume ve ev hizmeti yapanlar kalmaya başladılar. Tabii, varsa konuklar da...

İki kanat arasındaki salonlardan biri yemek salonu, öteki de konuk kabul salonuydu. İnönü, öğle yemeklerini hep bu kattaki yemek salonunda ailesiyle birlikte yemeye özellikle çaba gösterirdi.

Alt kat ise baştan sona çalışma, hizmet odalarına ve konuk salonlarına ayrılmıştı. Baştaki oda yaverlerin odasıydı. Onun yanındaki odada bir bilardo masası vardı. İnönü çok yorgun olduğu zamanlarda bilardo oynayarak yorgunluğunu atmaya çalışırdı. Ortadaki büyük tören salonu, bir çok konuğun bulunduğu akşamlar, yemek salonu olarak kullanılmaktaydı. Binanın ortasında insan boyundan az derinliği olan

bir havuz vardı ve o bölümde binanın üstü açıktı. Havuzun çevresinde zarif heykeller sıralanmıştı. Sonradan, hangi cumhurbaşkanının dönemindeyse, binanın havuz bölümü kapatılarak büyük bir salona dönüştürülecekti.

Köşkün o yıllardaki hanımefendisi Mevhibe Hanım, 1897 doğumluydu. Babası Süleyman Zühtü, annesi Ayşe Saadet Hanım'dı. Bulgaristan'ın Ziştov yöresinden göç etmişlerdi. Ailenin ilk üç çocuğu fazla yaşamamıştı. Mevhibe dördüncü çocuklarıydı. Ne var ki 3,5 yaşındayken babasını kaybetti. Annesi 31 yaşında dul kalmıştı.

Genç Miralay (Albay) İsmet Bey'in annesi gelerek Mevhibe'yi oğluna istediği zaman genç kız 19, İsmet Bey de 32 yaşındaydı. İki gencin nikahları 1916 yılı Mart ayının sonlarında kıyıldı. Ama ikisi de, o zamana dek bırakın karşılıklı konuşma fırsatını bulmak, birbirlerini bile doğru dürüst görmemişlerdi! Düğünleri de 1916 yılının 13 Nisan Perşembe günü yapıldı.

O yıllar Birinci Dünya Savaşı'nın en karanlık günleriydi. İsmet Bey Diyarbakır'a atanınca göreve yalnız gitmeye karar verdi. Mevhibe'sini İstanbul'da ailesinin yanında bırakacaktı. Gitmeden önce ona bir sürpriz yaparak 30 altın liraya bir piyano aldı. Amacı hem eşinin kendi yokken avunması hem de kendisinin tutkun olduğu çok sesli müziğe onun da kulağını yavaş yavaş alıştırmasıydı.

Torunu Gülsün Bilgehan'ın anneannesini anlattığı "Mevhibe" adlı kitabında yazdığı gibi Mevhibe Hanım ile Mustafa Kemal'in eşi Latife Hanım arasında yakın bir dostluk kurulmuştu. Birbirlerine rakip olmayacaklarını daha başlangıçta duyumsamışlardı. Aralarında her türlü çekişmeden, dedikodulardan uzak, mesafeli, saygıya dayalı bir arkadaşlık kurdular. Latife Hanım'ın gözünde, İsmet Paşa'nın hanımının daima özel bir yeri olacaktı.

Mevhibe Hanım da Latife Hanım gibi Çankaya'da ata bindi. Sabahları kahvaltıdan sonra eşi İnönü ile bir saat kadar atlı gezmeye çıkmadan güne başlamıyordu. Köşkün en genç ve en şık ev sahibesi olarak çevresinin takdirlerini topluyordu. Bu arada araba kullanmasını öğrenmişti ki, bu o dönem için pek az kadının altından kalkabildiği bir işti. Zaman zaman yaşlı kayınvalidesini de alıyor, Ankara'da dost ziyaretlerine götürüyordu.

Çocuklarının resmi davetlere, cumhuriyet balolarına katılmalarını pek istemeyen Mevhibe Hanım onların evde, büyükanneleri ve dadılarıyla ayrı bir yaşam sürmelerini daha doğru buluyordu. Ailenin en büyük eğlencesi, akşamları salonların birinde kurulan perdede film seyretmekti.

1950 yılında yapılan ve Demokrat Parti'nin ezici çoğunlukla kazandığı seçimlerden sonra İnönü Ailesi hemen Çankaya Köşkü'nü terk etti. Mevhibe Hanım, muhalefet partisinin liderinin eşi olarak ünlü Pembe Köşk'teki eski mütevazı yaşamına döndüğü zaman yeni evine uyum sağlamakta hiç güçlük çekmedi.

Mevhibe Hanım'ın başta gelen özelliği, eşine olan düşkünlüğü ve herşeyiyle gerçek bir hanımefendi olmasıydı. Paşa biraz rahatsız olsa, tüm gün başucundan ayrılmaz, onu rahat ettirmek için elinden geleni yapardı. Dediklerine göre İnönü'nün giydiği elbiselerin kumaşlarını bizzat seçiyor, terzisi İzzet'le de model hakkında şahsen görüşüyordu. Çok sonraki yıllarda İnönü, Heybeliada'da o ünlü çivileme atlayışlarını yaparken, Mevhibe Hanım elinde bornoz, kıyıda eşinin denizden çıkmasını beklerdi.

Mevhibe Hanım o çok sevdiği Paşa'sını 1973 yılının 25 Aralık günü kaybettiği zaman 76 yaşındaydı. 19 yıl daha paşasının anılarıyla yaşadıktan sonra 95 yaşında iken 7 Şubat 1992 günü yaşamını kaybetti.

Çankaya'nın üçüncü hanımefendisi Reşide Bayar (14. 05. 1950-27. 05. 1960):

Reşide Hanım, üçüncü Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın eşiydi.

Demokrat Parti 1950 seçimlerini ezici bir çoğunlukla kazanarak iktidarı aldığı zaman, Türkiye'de pek çok değişikliklerin kapısı açılmak üzereydi.

Bayar Ailesi, Çankaya Köşkü'ne 22 Mayıs 1950 günü taşındı. Reşide Hanım Ankara'daki sıradan apartman dairesini bırakıp Çankaya'ya yerleştiği zaman orta yaşın üstünde, torun torba sahibi olmuş bir hanımefendiydi. Sakin ve sessiz bir yaradılışı vardı. İrade sahibiydi. Çevresinde tutarlılığı, iyilikseverliliği ve dürüstlüğüyle tanınıyor ve seviliyordu. Refii, Turgut, ve Nilüfer (Gürsoy) adlarında ikisi erkek, biri kız üç çocuğu vardı.

Reşide Hanım, Çankaya Köşkü'ne taşındığı zaman Atatürk'ün kullandığı özel odasını olduğu gibi korumaya çalıştı. Atatürk'ün pek çok kişisel eşyası, daha önce İnönü zamanında toplanıp

Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Hanım'a teslim edilmişti. Gardırobundan ancak iki kostümüyle bir de yağmurluğu çıkmıştı. Alt bölümündeki ayakkabılıktan da iki zarif iskarpin... Şifoniyer zaten boştu. Reşide Hanım, Makbule Hanım'a haber göndererek Atatürk'ün giyim eşyalarını Çankaya'ya gönderirse memnun kalacağını haber verdi. Amacı Ata'nın kişisel eşyalarını güven altında koruyabilmekti.

Salı günleri, Reşide Hanım'ın kabul günüydü. Saat 15:00-20:00 arasında eski Ankaralılar'ı, bakan eşlerini, hatta bazen tanımadığı kimseleri bile ağırlardı. Yanında çalışanlara çok nazik davranmasıyla tanınmıştı. Onların siyasi görüşlerine hiç önem vermezdi.

"Sizler, hepiniz benim çocuklarımsınız, fikirleriniz önemli değil" derdi.

Genellikle eğlencelere katıldığı pek görülmeyen Reşide Hanım daha çok evde kendi başına oturmaktan hoşlanırdı. Giyime kuşama da öyle fazla meraklı değildi. Göze batacak giysiler giymez, evdeyken rahat ve basit bir pazen elbiseyi yeğlerdi. Yanına girenler, çoğu zaman onu Kur'an okurken bulurlardı.

Reşide Hanım'ın Çankaya'daki hanımefendiliği 27 Mayıs 1960 askeri darbesine değin sürdü. 24 Aralık 1962 günü yaşamını kaybettiği zaman, eşi, devrik Cumhurbaşkanı Celal Bayar affedilerek idam edilmekten kurtulmuş, yaşam boyu hapse mahkûm olarak Kayseri Cezaevi'nde yatmaktaydı.

Dördüncü Cumhurbaşkanı Cemal "Aga"nın eşi Melahat Gürsel (26. 10. 1961-28. 03. 1966):

27 Mayıs 1960 Askeri Harekâtı'nı gerçekleştiren Millî Birlik Komitesi'nin başına getirilen Orgeneral Cemal Gürsel Paşa, 1961 seçimlerinden sonra toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 26 Ekim günü yedi yıl için cumhurbaşkanlığına seçilmişti.

Gürsel, babacan, hoşgörülü ve sorumluluk duygusu olan bir kumandandı. Ordudaki lakabı "Aga" idi. 1929'da, bir arkadaşının kız kardeşi olan Melâhat Hanım'la evlenmişti. Gürsel'in sağdıcı, ilerde Milli Savunma

Bakanlığı yapacak olan, emekli Orgeneral ve Senato üyesi Muzaffer Alankuş olmuştu. Bir süre Fındıklı'da oturmuşlar, sonra her asker ailesi gibi görev gereği atandıkları yerlere gitmişler, oralarda her türden mahrumiyet ve güçlüklere birlikte göğüs germişlerdi. Doğan oğullarına Özdemir adını vermişlerdi.

Gürsel Paşa askeri harekatın sonrasında yaşadığı birtakım tatsızlıklar nedeniyle felç geçirip hastalandı. Çok geçmeden de bitkisel hayata girdi. Bir grup doktorun verdiği raporla, bu durumda cumhurbaşkanlığı görevini sürdüremeyeceğinin belirlenmesi üzerine 28 Mart günü görevinden alındı. 14 Eylül 1966'da öldüğü zaman 71 yaşındaydı. Eşi Melahat Gürsel, eşinin sağlığında kendi kendine "Asker karısı ağlamaz, metin olmalısın" diye sık sık tekrarlamasına karşın, bu ayrılık anında kendini tutamamış, doğal olarak gözyaşlarına hakim olamamıştı.

Beşinci Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın eşi Atıfet Hanım (28. 03. 1966-28. 03. 1973):

Üç çocuk annesi Atıfet Hanım'ın Çankaya'daki ikameti, eşi Cevdet Sunay'ın cumhurbaşkanlığı süresi dek, yani tam tamamına yedi yıl sürdü.

1908'de doğmuştu. Çankaya'ya yerleştiği zaman 58 yaşındaydı. O da Gürsel Paşa'nın eşi gibi, evliliği boyunca yurdun pek çok köşesinde bulunmuştu.

Eşi Cevdet Sunay'ın yedi yıllık cumhurbaşkanlığı süresi dolup da Çankaya'yı terk ettiği zaman 65 yaşındaydı. Eşini, dokuz yıl kadar daha yaşadıktan sonra 22 Mayıs 1982 günü kaybetti.

Yakınları Atıfet Hanım'ın boş zamanlarında hanım arkadaşlarıyla konken oynamasını, hele hele Karadeniz fıkraları anlatmayı çok sevdiğini söylerler. Rahat, konuşkan, kendinden emin bir kadındı. Şık giyinir, Türk desenli gece elbiselerini beğenirdi. Atatürk'ün Ankara'ya ilk geldiği zaman bir süre kaldığı Çiftlik'teki evinden gelen kimi tarihi eşyaları onartmıştı. Atatürk'ün maroken çalışma masası da yeni baştan yapılırcasına onarılan eşyaların arasındaydı.

Gelini Sevgül Sunay, "Kayın-

validemle kayınpederim yaşamlarının sonuna dek hep aynı odada yattılar. Kayınvalidem eşini ağır hasta olduğu zaman bile hastabakıcılara bırakmadı, bir dakika bile başından ayrılmadı" diye anlatır.

Atıfet Hanım da eşi Sunay Paşa'dan söz açılınca, "Paşa keşke bir gün beni kırmış olsaydı da, arkasından böyle yanmasaydım" derdi.

Eşine her zaman "Paşam" diye hitap eden Atıfet Hanım'ın eşiyle anlaşamadığı tek bir konu vardı, o da yemek konusuydu. Atıfet Hanım'ın tavuk ve balıktan pek hoşlanmamasına karşılık, paşa da aksine, tavuk ve balığı çok severdi.

Atıfet Hanım eşini kaybettikten sonra 20 yıl daha yaşadı. 21 Ekim 2002 günü, İstanbul'da, International Hastanesi'nde zatürreeden vefat ettiği zaman 94 yaşındaydı. Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.•

Gelecek Ay: İkinci Bölüm

EserTutel@butundunya.com.tr

Profesör *elindeki röntgen filmini stajer doktorlara gösterdi ve onlardan hastaya nasıl bir tedavi yöntemi uygulayacaklarını sordu:*

"Bakın hastanın sol bacağı sağ bacağından kısa" dedi. "Hasta topallıyor... Böyle bir durumda ne yapardınız?"

Bir stajer doktor atılarak yanıt verdi:

"Hocam" dedi. "Doğrusunu isterseniz, aynı durumda olsanız siz de topallardınız."•

Beklenmeyen bir zamanda *eve dönen zengin iş adamı uşağıyla evin kapısında karşılaştı. Uşak o sırada izne gitmek için evden çıkıyordu. İş adamı "Bu kadarı da fazla artık" diye bağırmaya başladı. "Benim en iyi pardesümü giymiş izne gidiyorsun..."*

Uşak, iş adamının sözünü keserek, bu davranışının nedenini açıklamaya başladı:

"Evet efendim, giydim çünkü..." dedi. "En iyi elbisenizin ıslanmasına içim razı olmadı."•

Adam balığa *çıkmıştı. Hava kararıktan sonra yorgun argın döndü, elindeki büyükçe kese kağıdını eşine uzattı:*

"İşte hanım" dedi. "Bugünkü kısmetimiz..."

Üstünü değiştirmek için mutfaktan çıkarken eşinin kendi kendine mırıldandığını duydu:

"Aaaa... Ne kadar güzel" dedi eşi. "Denizden artık lakerda da çıkıyor..."•

Ali Naili Erdem

İnsanlık Dramı

82 kurbanın verildiği Tuzla Tersanesi dileriz insanların aklını başına getirir. İhmalin ve cehaletin adları kader olarak tanımlanmaz.

Bir kişiyi öldürmek tüm insanlığı öldürmek gibiyse eğer, bir insanın ölümüne seyirci kalmak da insan olmaktan uzaklaşmaktır.

Tuzla Tersanesi'ndeki ölümleri okudukça ne gelen baharın ayırdında oluyorsunuz ne de günlerin uzadığının zevkinde... Oysa güzel şeylere ne kadar gereksinimimiz var.

Olmuyor işte... Tesadüfen yaşıyor gibiyiz. Trafik kazaları gibi iş kazaları da çoğalıyor. Bir de giderek yoğunlaşan cinnetler... "Türkiye'de en ucuz şeylerden biri insan mı, acaba?" diyoruz. Oysa Hint felsefe kitabı "Upanişat"larda insana "Sen Tanrı'sın" denmiş. İslam'da olduğu gibi Hıristiyanlık'ta da insan, dünyanın efendisidir. İşte bu insan İstanbul Tuzla Tersanesi'nde kimi işletmelerce ölüme terk edilmiş ya da terk edilmektedir.

Bu insanlık suçu, değişik nedenlere bağlansa da, gerçekte insancıl düşüncelerin ve insan sevgisinin yok olmasının sonucudur. Anayasaya göre, sosyal hukuk devletiyiz; ama uygulama yer yer bu anlayışın dışında... Ve yine kimi kişilerce insan insanın kurdudur ve yine büyük balıklar küçük balıkları yutarlar. Ve hele rant ekonomisinin geçer olduğu bir ortamda, ne merhamet ne de şef-

katten eser vardır. Ve vefanın sıcaklığını kimseler duyumsamaz.

Bu nedenledir ki, sayın çalışma bakanı doğru bir tespitle "Ölümün üzerinden para kazanılmaz" açıklamasını yapmış ve olayın üzerine tüm önlemleri alarak gitmiştir. Bildiğimiz kadarıyla, iş güvenliği müfettişliği 1980 sonrasında iş müfettişliğiyle birleştirilmiş olup bügün 800 müfettiş görevdedir. Küçümsenecek bir sayı değildir. Ancak bu kadar müfettişle dört dörtlük bir denetleme yapılamaz.

Devlete, iş verenlere, işçilere, topluma ve bireylere düşen sorumluluklar vardır. Unutulmamalıdır ki, çağ insanlık çağıdır. Tanrılar çağı da, kahramanlar çağı da geride kalmıştır. Edebali "Kutsal olan devlet değil, insandır. İnsanı yaşat ki, devlet yaşasın", İbn-i Haldun'sa "Her insan bir devlettir" sözlerini söylemiştir.

Ama ne yazık ki, bugün kimi kişilerce gönenç amaç, insan da araçtır. Bu düşünceye sahip olanlar teknolojinin öne çıkmasıyla insanın değer kaybedip geri düştüğünü savunmaktadırlar. Oysa Sokrates "Herşey insan içindir" sözünü yüzyıllar önce söylemiştir.

Çağlar boyu verilen savaşlar, devletin öncelikli görevinin yaşama hakkını sağlamak olduğunu ilan etmiştir. Bunun teoride kalmaması yaşamın bütününde sürdürülmesi temeldir.

Bugün yüreklerimiz kanayarak söyleyebiliriz ki, tersane sahiplerince uygulanan taşeron sistemi çok ilkeldir. Sizler istediğiniz kadar "Vatandaş vergisini verendir" diye yazın. Maliyede kaydı bulunmayan işletmeler... Sosyal sigortalardan haberi olmayan iş yerleri... Böylesine bir sorumsuzluğun olduğu yerde iş kazalarının olmaması düşünülebilir mi? Dehşete düşmemek için insanın ya deli ya da başka bir şey olması gerekir. Üstelik Tuzla bilinmeyen bir yer değil. Bu nasıl bir cürettir ki, işçiler birbiri arkasına iş kazalarına kurban gidiyor, milletin haberi olmuyor.

Gel de "Bir garip öldü diyeler / Kırk günden sonra duyalar / Soğuk suyla yuğalar / Şöyle garip bencileyin" deme... Hüzün de gözyaşı da acılar da çağdaş devlet olamamanın üretimleridir. Buna "Kader" denemez.

Buna "Sen hiçbir önlem almamışsın 'Saldık çayıra Mevlam kayıra' örneği davranmışsın, bu nedenle de günah da, suç da sende" denir.

Dünyanın her yerinde iş güvenliği şu dört temele dayanır:

- Aklı selimle hareket etmek,
- Sorumluluk duygusuna sahip olmak,
- Dikkatini işine vermek,
- Güvenliği sağlayacak kurallara uymak.

Bunlar çalışanların uyacakları kurallardır.

İşverenlerse öncelikle iş yerlerine sosyal ölçüleri getirmeliler. İş başında eğitimi sağlamalılar ve çalışanların kendileri gibi bir insan olduklarını unutmamalılar.

Müfettişler de kendilerini geliştirmelidirler.

Bunların yeterli olduğu söylenemez. Çağdaş toplumlarda bireylerin sorumlulukları vardır. Toplumun uyarı görevi vardır ve devletin insan sağlığına, iş yeri güvenliğinin sağlanmasına önem vermesi kaçınılmazdır.

Tersanede yapılan araştırmalardan öğreniyoruz ki, kimi ölümler, cumhuriyet savcılarına bile duyurulmadan ailenin rızasıyla kapatılıyor. Bunu anlamak, bunu normal karşılamak, "Bunda ne var canım" demek mağara dönemine dönmek gibi bir şey...

82 kurbanın verildiği Tuzla Tersanesi dileriz insanların aklını başına getirir. İhmalin ve cehaletin adları kader olarak tanımlanmaz. Bir kişiyi öldürmek tüm insanlığı öldürmek gibiyse eğer, bir insanın ölümüne seyirci kalmak da insan olmaktan uzaklaşmaktır.•

İki akıl hastası, *hastaneden kaçmışlardı. Gece, yolları bir ormana düştü. İçlerinden biri hemen bir öneride bulundu:*

"Şu büyük ağacı görüyor musun?" dedi. "İşte o ağacın üstüne çıkalım, geceyi orada geçirelim."

Arkadaşı bu öneriye itiraz etti:

"Nasıl tırmanacağız?" dedi. "Görmüyor musun ağaç çok yüksek."

Öneride bulunan akıl hastasının elinde bir fener vardı. Feneri ağaca doğru tutup arkadaşına yeni bir öneride bulundu:

"Peki öyleyse" dedi. "Bu fenerin ışığına tutunup çıkabilir misin?"

Arkadaşı bu öneriye de itiraz etti:

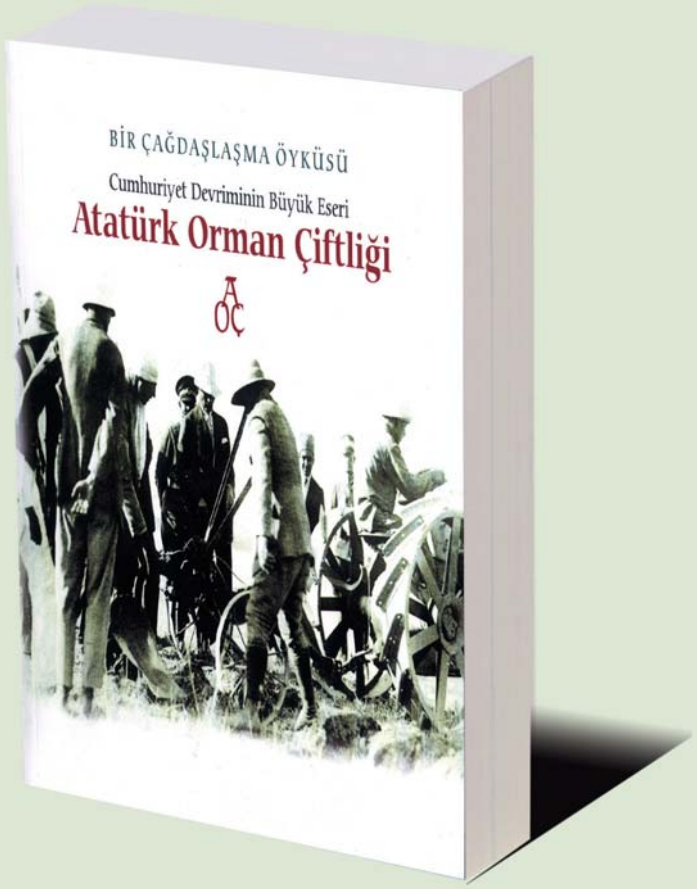
"Çıkarım çıkmasına ama..." dedi. "Ya ışığı yarı yolda söndürürsen..."•

İki arkadaş *konuşuyorlardı:*

"Şu Mehmet'te bir şans var ki, sorma. Geçen yıl kaza sigortası yaptırmıştı, üç gün sonra bacağı kırıldı. Altı ay once yangın sigortası yaptırdı, bu kez de evi yandı. Şimdi de ne oldu biliyor musun?"

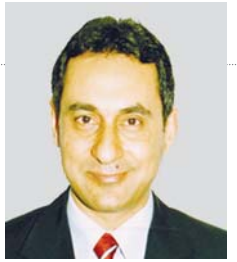
Arkadaşının "Hayır" anlamında başını sallamasından sonra sözlerini şöyle sürdürdü:

"Sekiz gün önce yaşam sigortası yaptırmıştı. İster inan, ister inanma sigorta yaptırdıktan üç gün sonra yaşamını kaybetti."•

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Gürbüz Evren

Türkler'i Yakından Tanımaya Önem Vermiş

Batılılar Hakkımızda Ne Düşünüyor?

Batılı ülkelerin hemen her fırsatta tarihimizi karalama ve işlemediğimiz suçları bize yıkma çabalarına taktığımı artık biliyorsunuz. Hiç düşündünüz mü, bizim dışımızda, hakkında bu denli çok bilgi kirliliği ve kafa karışıklığı yaratılan, iftira atılan başka bir ulus var mıdır? Yurt dışında yaşadığım yıllarda sürekli olarak karşıma çıkan önyargılara, yanlış bilgilere, iftiralara karşı savaşmaya karar verdiğimde belirlediğim yöntem, Batılılar'ın karşısına, kendi tarihçilerinin, uzmanlarının ve akademisyenlerinin yazdıklarını, söylediklerini çıkarmak olmuştur.

Özellikle Avrupa Birliği sürecinde, sanki ortada kalmışız da yalvarıyormuşuz sanıp Türkiye'yi istemediklerini türlü bahaneler bulup dile getirenlerin, Osmanlı döneminde "zavallı Hıristiyan halklar" olarak tanımladıkları toplulukların yaşadıklarını anlatırken, baskı, işkence, zulüm, katliam ve soykırım gibi kavramları bol bol kullanarak, "Tarihinizle yüzleşin" emrini vermelerine alıştırıldık. Ben de onlara ısrarla, "Sözü edilenler yapılsaydı, yüzyıllar boyu Türkler'in egemenliği altında yaşamış Balkanlar'da ve Ortadoğu'da, bugün yalnızca Türkçe konuşulur, herkes Müslüman olurdu" der, bu konuda Batılı uzmanların yazdıklarını önlerine sürerim.

Osmanlı Devleti ve Türkler hakkındaki araştırmalarıyla tanınan İsviçreli İlahiyat Profesörü Karl Barth (1886-1968), 1924'te yayımladığı, "Tanrı'nın Dünyası ve İnsanın Dünyası" adlı kitabında, Türkler'in hoşgörüsünü ve mağdurlara yaklaşımını şu ifadelerle ortaya koymaktadır:

"Eğer Türkler egemenlikleri altına aldıkları milletlere, Hıristiyanlar'ın yaptığı gibi zorla İslamiyet'i kabul ettirselerdi, buna kimse itiraz edemez, böylelikle bugün ne Ermeni sorunu ne Girit sorunu ve ne de Doğu sorunu olurdu. Oysa Türkler bunu yapmadılar. Herkesin kendi tarzında ibadet etmesine izin verdiler. Böylece Hıristiyan Avrupa'nın bizzat Hıristiyan kanı döktüğü ve inançları değişik olanlara vahşice zulümler yapmaktan zevk aldığı bir dönemde Osmanlı İmparatorluğu engisizyonun, yakmaların ve büyücülük suçlamalarının bulunmadığı tek ülke oldu. Hıristiyanlar tarafından her yerden kovulan, eziyet gören ve izlenen Yahudiler'in sığınabileceği tek ülke de barbar (!) Türkiye olmuştur...."

"Bütün mali baskılarla yerel ve kişisel baskılar Hıristiyanlar'a değil, Müslümanlar'a yapılıyor. Çünkü Müslüman'ın feryadına kulak asan yok. Hıristiyan'ın ise bin tane sözcüsü ve avukatı var."

Emekli Büyükelçi Bilal Şimşir'in, Bilgi Yayınevi'nden 1986'da çıkan "İngiliz Gizli Belgelerinde Osmanlı Ermenileri" adlı kitabında, İngiltere'nin Trabzon Konsolosu Palgrave'ın, Anadolu'yu dolaşarak hazırladığı ve 1876 yılında Londra'ya yolladığı rapordaki ifadelere bakıldığında, Türk olmayan unsurların hangi şartlar altında yaşadığı görülecek, iddiaların aksine Hıristiyanlar'ın değil, Türkler'in ezildiği anlaşılacaktır:

"Padişahın Müslüman tebaasının başkentte derdini anlatabileceği hiç kimsesi yoktur. Buna karşılık Hıristiyanlar, imparatorluğun her yanına yayılmış bütün konsolosluklara, ajanslıklara, kimi de İstanbul'daki elçiliklere başvurup haklarını arayabiliyorlar. Hıristiyanlar'ın dertleri can kulağıyla dinleniyor. Üstelik hiçbir şikayetleri olmadığı zaman da onlar adına hayali şikayetler uyduruluyor. Bunun kahredici sonucu olarak da bütün mali baskılarla yerel ve kişisel baskılar Hıristiyanlar'a değil, Müslümanlar'a yapılıyor. Çünkü Müslüman'ın feryadına kulak asan yok. Hıristiyan'ın ise bin tane sözcüsü ve avukatı var. Müslüman suç mu işlemiş? Hemen ve sert biçimde cezaya çarptırılır. Aynı suçu işleyen Hıristiyan ise şöyle böyle cezalandırılır ya da büsbütün bağışlanır. Çünkü işin içinde bir Hıristiyan olunca yabancı konsoloslar ve temsilciler ona kanat gererler ve adaletin eli kolu bağlanır. Anadolu'nun tam göbeğinde, Hıristiyanlar'ın, debdebeli evleri, şık giysileri, takıp takıştırdıkları gösterişli süsleri ve mücevherleri ile servet ve refah düzeylerini apaçık sergiliyorlar. Onların bu durumu, uzaklarda çok konuşulan sözde baskı iddialarıyla hiç bağdaşmıyor. Müslüman halk bakımından ise durum, acıklı biçimde bunun tam tersidir."

Fransız şair-yazar Gérard De Nerval (1808-1855), Türkler'in farklı etnik kökenlerden ve dinlerden insanlarla bir arada yaşama kültürünü çok iyi gözlemleyen Batılı aydınlardan biridir. 1851'de yayımlanan "Voyage en Orient" (Doğu'ya Yolculuk) adlı kitabında Türkler'i bu özellikleri nedeniyle öven De Nerval, aynı konuda Fransızlar'ı ise eleştirmektedir:

"Dört millet birlikte yaşıyor ve birbirinden nefret etmiyorlar. Türkler, Ermeniler, Rumlar ve Yahudiler'in aynı toprakta yaşayan insanlar olarak birbirlerine gösterdikleri tahammül ve hoşgörüyü, bizde farklı bölge veya partilerden insanlar arasında göremeyiz."

"Türkler, Ermeniler, Rumlar ve Yahudiler'in aynı toprakta yaşayan insanlar olarak birbirlerine gösterdikleri hoşgörüyü, bizde farklı bölge veya partilerden insanlar arasında göremeyiz."

Fransızların ünlü edebiyatçısı François-René de Chateaubriand (1768-1848), Türkler'in farklı dinlerden insanlara karşı tutumunu değerlendiren tanınmış adlardan biridir. Yazar ve şair kimliğinin yanısıra bir siyaset adamı ve diplomat olan Chateaubriand, 1811'de yayımlanan "Itinéraire de Paris à Jérusalem" (Paris-Kudüs Hattı) adlı kitabında Türkler'e ilişkin düşüncelerini de dile getirmektedir:

"(...) Türkler, gerçekten merhametli ve hoşgörülüdür. İnanmadıkları, kendilerinden farklı olanların da yanı başlarında yaşamasına göz yumuyorlar. Bu kendi güçlerine güvenmekten kaynaklansa da, yine de çok soylu bir davranıştır."

Ünlü Fransız coğrafyacısı ve gezgini Elisée Reclus (1830-1905), Cezayir, Tunus, Mısır ve Anadolu'ya yaptığı gezinin ardından 1884'de yayımlanan "Nouvelle Geographie Universelle, La Tere et les Hommes" (Yeni Evrensel Coğrafya, Dünya ve İnsanlar) adlı kitabında, Türkler'in yönetimi altında yaşayan azınlıkların durumundan övgüyle söz ederken, aynı alanda Avrupa'nın ne denli geri kaldığını anımsatmaktadır:

"Türkler yönetimleri altındaki halkların içişlerine karışmadan sadece dışarıdan idare etmekle yetinirler. Bu nedenle Türkiye'de azınlıkların özerkliği her bakımdan en gelişmiş Avrupa ülkelerinden daha üstün ve tamdır."

Çarlık Rusyası'nın Van, Bitlis ve Erzurum Başkonsolosu olarak

görev yapan General V. T. Mayewsky, Ermeniler'in durumuna ilişkin Rus Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği ve 1916'da St. Petersburg'da askeri matbaa tarafından yayımlanan "Statistque des Provinces de Van det de Bitlis" (Van ve Bitlis Bölgelerinin İstatistikleri) adlı raporda Türkler'in Ermeniler'le olan ilişkilerini şu ifadelerle ele almaktadır:

"Türkler'in önemli özelliklerinden biri, fethettikleri topraklardaki unsurlara, Müslümanlar tarafından kutsallığı kabul edilen konularda kendi adetlerine bağlı kalmalarına izin vermiş olmalarıdır."

"Bütün Doğu Hıristiyanları'nın anlayışı bundan ibarettir. Şayet Türkler de gazete muhabirlerinin anlayışında olsalardı ve Türkiye Hıristiyanları'nın durumları bunların göstermeye çalıştıkları gibi olsaydı, Türkiye'de bugüne kadar Hıristiyan kalır mıydı? Türkler tarihlerinin hiçbir döneminde yönetimleri altındaki halkların dini ve milli konularına müdahale etmemişlerdir."

1901-1903 yılları arasında İstanbul'daki Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçiliği'nde diplomat olarak çalışan uluslararası hukuk profesörü Philip Marshall Brown'un (1875-1965), 1914 yılında yayımlanan "Foreigners in Turkey" (Türkiye'deki Yabancılar) adlı kitabında Türkler'den söz ederken, General Mayewski gibi düşünmektedir:

"Çok büyük zaferler kazanmış olan Türkler'in en önemli özelliklerinden biri, fethettikleri topraklardaki unsurlara devlet için yaşamsal olmayan ve Müslümanlar tarafından kutsallığı kabul edilen konularda, kendi yasa ve adetlerine bağlı kalmalarına izin vermiş olmalarıdır."

Fransa'da yayımlanan "Le Matin" gazetesi adına çalışan gazeteci Stephane Lauzanne, Balkan Savaşı'nı izlemek üzere 1912'de İstanbul'a gelmiş, 2 aya yakın kaldığı bu kentte Türkler ve azınlıklar arasındaki ilişkileri incelemiş, gözlemlerini "Au Chevet de la Turquie, Ourante Jours de Guerre" adlı bir kitapta toplamıştır. Daha sonra "Balkan Acıları" adıyla Türkçe'ye çevrilen kitaptan ilginç birkaç ifadeyi aktarmakta yarar görüyorum:

"İstanbul'da Fransız hastanesi müdiresi Sorjan'dır. Sorjan bana şöyle dedi: 'Rahibeler arasında rencide edilmiş ve hatta korkutulmuş olanı yoktur. Kesinlikle Türkler'den şikayeti gerektirecek bir hareket görmedik. Bizim rahibe elbisemiz, birçok Hıristiyan'dan çok, Türkler'in gözünde kutsaldır.'"

Rumen Doğu Bilimci Ciocanel Gheorghe Popescu (1869-1929), Paris'te yayımlanan "Revue du Monde Musulman" (İslam Dünyası Dergisi) adlı derginin 1906 Aralık sayısındaki yazısında Türkler'in Rumenler için önemini çok anlamlı ifadelerle ortaya koymaktadır:

"Fatih bir millet olan Türkler, yönetimleri altındaki halkları Türkleştirmeye çalışmamış, aksine onların din ve geleneklerine saygı göstermiştir. Romanya için Rus veya Avusturya yönetimi yerine Türk yönetimi altında yaşamak bir şans olmuştur. Aksi takdirde bugün Rumen milleti diye bir millet olmayacaktı."

David Urquhart (1805-1877), Yunan bağımsızlık hareketine duyduğu sempati nedeniyle Türkler hakkında iyi düşünceleri olmayan bir İngiliz diplomattır. İngiliz hükümetinin, Türk-Yunan sınırının belirlenmesi için kurduğu komisyonda yer alan David Urquhart, bu görevi sırasında yakından tanıma fırsatı bulduğu Türkler'den etkilenecek, Rus tehlikesinin büyümesi üzerine 1833 yılında kaleme aldığı "La Turquie, Ses Ressources" (Türkiye Tarihi) adlı kitabında Türkler'i öven ifadeler kullanacaktır. 1835 yılında İngiltere'nin İstanbul'daki büyükelçisinin sekreterliği görevine getirilen Urquhart, kitabında Türkler'le Hıristiyanlar'ı karşılaştırmaktadır:

"Hıristiyanlar fethettikleri yerlerde bulunan Müslümanlar'ı daima uzaklaştırmaya çalışmışlardır. Hatta bugün bile Müslümanlarla birarada yaşamalarına imkan olmadığı iddiasıyla binlerce aileyi anavatanlarından kovmaktan çekinmemişlerdir. Türkler ise, bunun tam aksine Hıristiyanlar'a son derece iyi davranmış ve kabul etmişlerdir. Hıristiyanlar'ın dinlerine, mülklerine hatta kanun ve kurumlarına bile dokunmamışlardır."

Amerika Birleşik Devletleri'nin Kolombiya Üniversitesi öğretim üyelerinden tarihçi Prof Ernest Jackh (1875-1959), 1944'de yayımlanan "The Rising Crescent: Turkey, Yesterday, Today, and Tomorrow" (Türkiye'nin Doğuşu, Dünü, Bugünü ve Yarını) adlı kitabında Türk-

Tarihçi Prof Ernest Jackh, Yahudiler'i örnek vererek şu soruyu sormaktadır: "Ortaçağlarda Hıristiyan İspanya ve İtalya'nın Yahudi göçmenlerine Türk cennetini açan Türk değil de kimdir?"

ler'in, baskı gören, zorda kalan halklara bakış açısına yönelik değerlendirmelerde bulunurken Yahudiler'i örnek vererek şu soruyu sormaktadır:

"Ortaçağlarda Hıristiyan İspan-

ya ve İtalya'nın Yahudi göçmenlerine Türk cennetini açan 'Kâfir' denilen Türk değil de kimdir?"

Her ulusun tarihinde olduğu gibi bizim tarihimizde de tartışılacak, eleştirilecek olaylar vardır. Ama tarihimizde utanmamızı gerektirecek tek bir olay yoktur. Bu nedenle, Türk tarihini kötülüklerden ibaretmiş gibi göstermeye çalışanlara karşı doğruları ortaya koymak görevimiz olmalıdır. Bu konuya ilişkin araştırmalarımda yeni kaynaklara ulaştıkça edindiğim bilgileri sizlerle paylaşmaya devam edeceğim.•

GurbuzEvren@butundunya.com.tr

Adam, kısa bir süre önce *ayrıldığı evine telefon açtı, evin bahçıvanıyla konuşmaya başladı. Aralarında şöyle bir konuşma geçti:*

"Nasıl herşey yolunda mı?"

"Yolunda... Yalnızca küreğin sapı kırıldı onu tamir etmeye çalışıyorum."

"Neden kırıldı?"

"Köpeğinize mezar kazarken zorladım, bu yüzden kırıldı."

"Ne! Köpeğim yaşamını mı kaybetti?"

"Havuza düştü, öldü."

"Benim köpeğim çok iyi yüzerdi; nasıl havuzda ölür?"

"Ama havuzun suyu boşalmıştı, betona çakıldı; bu yüzden yaşamını kaybetti."

"Daha havuzu yeni doldurtmuştum. Neden boşalttınız?"

"Biz değil itfaiyeciler boşalttı; çünkü evdeki yangını söndürmek için ek suya gereksinim duydular."

"Evde yangın mı çıktı?"

"Evet efendim. Annenizin vefatı dolayısıyla çok sayıda insan geldi. Bir sigara izmaritinden kağıtlar, ardından da perde tutuşmuş. O kalabalıkta ayırdına varamadık."

"Annem nasıl yaşamını yitirdi? Sapasağlamdı..."

"Haklısınız. Biz de şaşırdık; ama yatak odanıza bir şey bakmaya girmiş. Eşinizle en yakın arkadaşınızı orada görünce kalbine inmiş."

"Yahu hiç pozitif haber yok mu? Çok bunaldım..."

"Olmaz olur mu? Var, efendim. Geçen gün AIDS testi yaptırmıştınız ya... İşte onun sonucu pozitif çıktı."•

Konur Ertop

Amiralin Çizdiği Usta İşi
Dünya Haritası

Erich von Däniken, büyük ilgi yaratan "Tanrıların Arabaları" kitabında tarih boyunca dünyamızda ortaya konmuş şaşırtıcı uygarlık ürünlerinden pek çoğunu uzaylıların yaptıklarını ispatlamaya çalışıyordu. Däniken, Osmanlı amirali Piri Reis'in de 1513 tarihini taşıyan haritasını uzaylıların dünyamıza gökyüzünden bakarak yaptıkları bir haritaya dayanarak çizdiğini ileri sürüyordu. Yazarı, bilim adamları, "insanların aptallığından kurnazca yararlanmayı bilen bir düzenbaz" diye nitelemiş olsa da kısa sürede pek çok dile çevrilerek yüz milyonlarca satılan "Tanrıların Arabaları" kitabı, Piri Reis'in haritasını tüm dünyada geniş topluluklara tanıtmıştır.

Piri Reis, Gelibolu'da doğup büyümüş bir denizciydi. Yeğeni olduğu Kemal Reis'in yanında yetişmiş, onunla birlikte birçok deniz savaşına katılmıştı. Kıyılarını, limanlarını, tehlikeli kaynaklarını, adalarını, içme suyu kaynaklarını pek iyi bildiği Akdeniz'i "Kitab-i Bahriye" (Denizcilik Kitabı) adlı yapıtında anlatmıştır. Kıyıların, adaların bir bir gösterildiği haritaların da yer aldığı bu yararlı kitabı Kanuni Sultan Süleyman'a sunmuştu.

Kemal Reis'in yanında Güney

Fransa'ya dek uzanan deniz seferlerinde bulundu, 2. Bayezit döneminde amiral olarak devlet hizmetine girdi.

Yavuz Sultan Selim Mısır'ı aldığında Piri Reis, Osmanlı donanmasında görevliydi. Bu dönemde Nil Nehri ayaklarının haritasını çizdi. Basra Körfezi'nden Hindistan ve çevresiyle yapılagelen ticareti ele geçirmiş bulunan Portekizliler'e engel olması için Mısır kaptanıderyalığına getirildi. Kazandığı başarılara karşın devlet örgütündeki rakiplerinin yanlış bulduğu karar ve uygulamaları nedeniyle idam edildi.

Piri Reis'in çizdiği iki dünya haritasının günümüze kalan parçaları Topkapı Sarayı'nda ele geçmiştir. Bilim çevreleri 1929'dan buyana söz konusu haritaları tanımaktadır. Bunlardan Däniken'in sözünü ettiği haritanın Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Seyir, Hidrografi ve Oşinografi Dairesi'nce hazırlanan tıpkıbasımının günümüzde kültür kuruluşlarını, turizm tesislerini süslediği görülmektedir.

Söz konusu harita Christoph Colomb'un günümüze ulaşmayan 1489 tarihli haritasına dayanılarak çizilmiştir. Üzerinde açıklayıcı resimler ve Piri Reis'in yazdığı yazılar bulunmaktadır. Ceylan derisine çizilmiş, 60x85 cm. boyutundaki haritanın Kuzeyde İspanya'dan yukarısı koparılmıştır. Elimizdeki bölümde İspanya, batı Afrika, Atlas Okyanusu, Amerika'nın o tarihte bilinen bölümü, Antil Adaları bulunmaktadır.

Piri Reis'in Colomb haritasından başka kaynaklardan da yararlandığı anlaşılmaktadır.

68x69 cm. boyutundaki 1528 tarihli ikinci haritada Atlas Okyanusu'nun kuzey bölümü, Amerika'nın kuzey kıyısı, Grönland'dan Florida Yarımadası'na dek kıyılar gösterilmektedir.

1521'de yazdığı Kitab-ı Bahriye'de yeryüzünün küre biçiminde olduğunu bildiren Piri Reis, Portekizli bir papazın yaptığı yer yuvarlağını gördüğünü anlatır. Amerika kıtasının bulunmasından Türkiye'de ilk kez o söz etmiştir.

Piri Reis'in gerekli yerlerde verdiği bilgiler, çizdiği gemi, hayvan, hükümdar resimleri haritalarının ilginç yanıdır.

1513 tarihli haritanın sahibi, kendisinden ve yapıtından şöyle söz eder:

"Bu haritayı Kemal Reis'in oğlu unvanıyla ün kazanan Hacı Mehmet oğlu Piri, 1513 yılı Muharrem ayında Gelibolu'da yapmıştır."

Haritada Colomb'un Amerika yolculuğu, yeni kıtayla ilgili bilgiler şöyledir:

"Bu kıyılara Antilya (Antiller) derler. 1492 yılında bulunmuştur. Colomb adında bir kişinin burayı bulduğunu söylerler.

"Colomb'un eline, Atlas Okyanusu'nun batısındaki kıyılarda, adalarda, türlü madenler ve değerli taşlar bulunan dağlar olduğunu yazan bir kitap geçer. Kitabı tamamen inceleyip Ceneviz ileri gelenlerine, 'Bana iki parça gemi verin, gidip o yerleri bulayım' der. Onlar ise kendisine, 'Ey akılsız, Atlas Okyanusu'nun ucu bucağı ve sonu olur mu? Denizler bilinmeyenlerle doludur' derler. Colomb, Cenevizliler'den bir fayda olmadığını görünce İspanya beyine gider ve durumu ona arzeder. Onlar da Cenevizliler gibi yanıt verirler.

Piri Reis, Portekizli bir papazın yaptığı yer yuvarlağını gördüğünü anlatır. Amerika kıtasının bulunmasından Türkiye'de ilk kez o söz etmiştir.

"Sözün kısası Colomb bunlara çok ısrar eder. Sonraki İspanya beyi, güçlü silahlarla donanmış iki gemi verip Colomb'a, 'Ey Colomb, eğer senin dediğin gibi olursa seni o ülkeye kaptan ederim' diyerek kendisini Atlas Okyanusu'na gönderir.

"Merhum Gazi Kemal'in İspanyalı bir kulu vardı. Bu kişi Colomb ile üç defa o ülkeye gittiğini söyleyerek merhum Kemal Reis'e, 'Önce Septe Boğazı'na vardık, oradan gün batısı kerte lodos yönüne doğru dört bin mil yol aldıktan sonra karşımızda bir ada gördük. Ama giderek denizin dalgaları köpüklenmez olmuş, yani deniz durulmuş ve kuzey yıldızı –denizciler pusulalarında yıldız derler– giderek küçülerek görünmez olmuştu' der ve 'O ülkelerde bu yıldız kümelerinin görünmediğini ve başkalarının olduğunu' ekler.

"Karşıda gördükleri ada önünde demir atarlar; ancak ada halkı gelip ok atarak bunların adaya çıkmasını engeller. Erkeği, kadını hepsi ok atarlarmış. Okların ucu balık kemiğinden olup bütün ada halkı çıplak dolaşırlarmış ve hem de çok... O adaya çıkamadıklarını görünce adanın diğer yanına geçerler ve bir sandal görürler. Sandal bunları görünce kaçar ve içindekiler karaya çıkarlar. Sandalı almaya gidince içinde insan eti olduğunu görürler. Meğer bunlar adadan adaya geçerek insan avlayıp yerlermiş.

"Colomb başka bir ada görünce oraya giderler. O adada büyük

yılanlar olduğunu görürler. Oraya çıkmaktan çekinerek bir başka adaya varırlar. Demir atarlar. On-yedi gün orada yatarlar.

"Ada halkı kendilerine bu gemiden zarar gelmediğini görünce balık avlayıp filikayla onlara getirirler. Bunlar da karşılığında onlara sırça boncuk verirler.

"(...) Bir gün bir kadının kolunda altın görürler, altını alıp boncuk verirler ve 'Gidin daha altın getirin, size daha çok boncuk verelim' derler. Onlar da gidip bol altın getirirler. Meğer bunların dağlarında altın madeni varmış. Bir gün de birinin elinde inci görürler. İnciyi alıp boncuk verirler.

"(...) O bölgeden bol miktarda kırmızı boya ağacını yükleyip yanlarına halktan iki kişiyi alarak İspanya beyine getirirler. Ama Colomb o kişilerin dillerini bilmezmiş ve işaretle alışveriş yaparlarmış. Bu seferden sonra İspanya beyi, papaz ve arpa gönderip onlara ekip biçmesini öğreterek kendi inanç ve düzenlerini kabul ettirmiş.

"(...) O ülkeler, şimdi bütünüyle keşfedilmiş ve ün kazanmıştır. Adalar ve kıyılardaki adlar Colomb tarafından konulmuştur ve aynı biçimde bilinirler. Colomb aynı zamanda büyük bir astronomi ve yıldız bilimcisiymiş. Haritadaki bu kıyılar ve adalar, Colomb haritasından alınmıştır."

Piri Reis, haritasında gösterdiği bölgeler, ükelerle ilgili bilgiler de verir:

"Bu bölgede yerleşme yoktur, her yer yıkıktır ve büyük yılanlar olurmuş. O nedenle Portekizliler, bu kıyılara çıkmazlarmış. Hem de çok sıcak olurmuş."

"Ve bu adaya Antil Adası derler. Yaban hayvanlar, papağan türü kuşlar, kırmızı boya ağacı gayet çoktur. Bayındır değildir."

"Bu denize Atlas Okyanusu derler. Ama Avrupalılar 'Mar de İspanya' derlerdi, yani 'İspanya Denizi' demek olur. Şimdiye dek bu adla ünlüydü. Ama bu denizi keşfeden ve adaları bulan Colomb ile Hind ülkelerini keşfeden Portekizliler, bu denize yeni ad vermek için birbirleriyle anlaştılar. Bu denizin adını 'Ovo Sano' (oseano: okyanus) koydular, yani 'Sağlam Yumurta' demek olur.

"Bundan önce düşünceleri, bu denizin ucunun bucağının olmadığı ve bilinmeyenlerle dolu olduğuymuş. Şimdi bu denli kıyının çevresini kuşattığı ve denizin bir göl gibi olduğunu gördükleri için 'Sağlam Yumurta' diye ad verdiler."

Yabancı ülkelerde yaşadığı ileri sürülen hayvanların resimleri de çizilmiştir:

"Bu yaban hayvanın yedi karış boyu vardır. Gözlerinin arası bir karıştır. Ama uysal ve zararsızmış."

"Burada tek boynuzlu öküzler ve bu biçimde görülen canavarlar olur."

Haritada uzun yolculuklara çıkan gemilerin resimleri vardır:

"Portekiz'in fırtınaya tutulup bu bölgeye gelen gemisi budur."

"Bu dört parça gemi Portekiz gemisidir ve biçimleri çizilmiştir. Batı ülkelerinden Hind'e gitmek üzere Habeş Burnu'na geçerler. Pusulayla giderler. Bu körfezi aykırı geçmek dört bin yüz mildir."

"Ve bu karavela fırtınaya tutulup geldi, bu adaya düştü. Kaptanın adına Nikola Cuvan (Nichola di Genova: Kanarya Adaları'nı keşfeden İtalyan Nicoloso da Rocco) derler ve bu adada tek boynuzlu öküz çoktur. O nedenle bu adaya 'İzle de Voka' derler, yani 'Sığır Adası' demek olur."

Piri Reis'in, kendi haritasıyla ilgili olarak verdiği bilgi şudur:

"Bu harita benzeri bir harita, bu dönemde kimsede yoktur. Benim tarafımdan yapılmış olup şimdi temel kaynak oldu. Dünyanın yerleşik bölgelerini gösterir. Özellikle yirmi kadar harita ile Araplar'ın 'Coğrafya' dedikleri ve kara parçalarını da içine alan 'İskender-i Zülkarneyn' (Büyük İskender) zamanında yapılmış sekiz dünya haritasından, bir Arapça Hind haritasından, yeni yapılan ve Sind, Hind, Çin ülkelerini de geometri yöntemiyle gösteren dört Portekiz haritası ile Colomb'un batı tarafında yaptığı haritadan, karşılaştırma yoluyla çıkarılıp bu biçim ortaya konuldu."

Bu yaman deniz kurdunun gezip dolaştığı yerlere gidecek meslektaşlarına yol göstermeye, bildiklerini onlara aktarmaya var gücüyle çalıştığı anlaşılmaktadır.•

Evin yardımcısı *iyi çalışmıyor, ev işleri zamanında bitmiyor hem de iyi yapılmıyordu. Bir gün evin hanımı, yardımcısını kenara çekerek uyardı:*

"Bundan böyle daha çabuk ve daha temiz çalışmazsan" dedi. "Başka bir yardımcı almak zorunda kalacağım."

Bu sözleri duyan yardımcı çok sevindi:

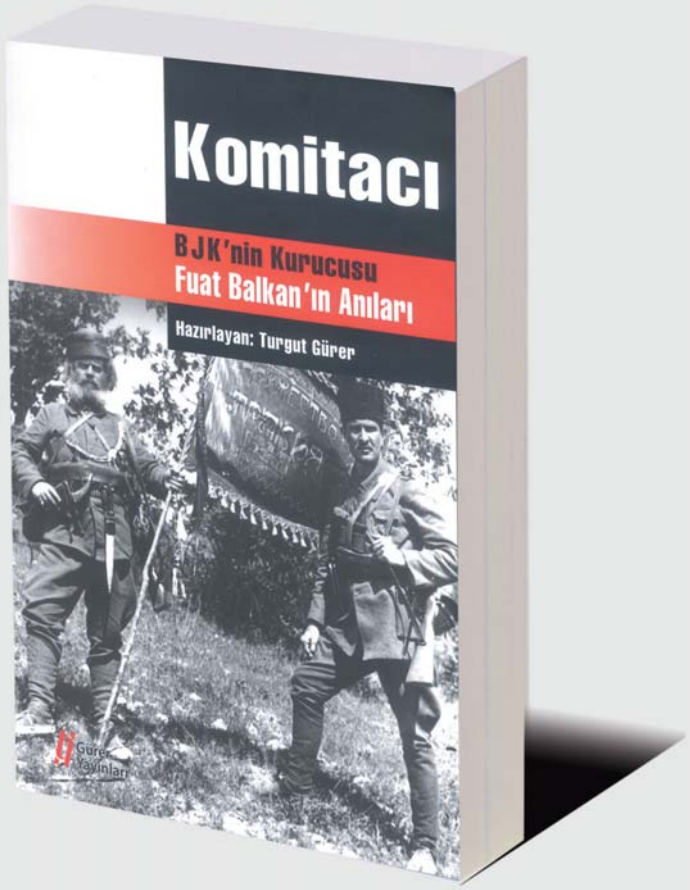
"Çok teşekkür ederim, hanımefendi" dedi. "Ben de bugün 'Evinizde bir değil, iki yardımcı gerektiren iş var' diyecektim."•

Bir çiftçi, *kendisi gibi çiftçi olan arkadaşıyla konuşuyordu:*

"Bak bu makineyi yeni aldım" dedi. "On adamın yaptığı işi yapıyor. Çok ilginç bir makine bu, sanki beyni var."

Arkadaşı gülerek yanıt verdi:

"Sanmam" dedi. "Beyni olsaydı bu kadar iş yapmazdı."•

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

105 Günde Elektrikli Sandalye

Dünya kamuoyunda büyük ilgi uyandıran casusluk davalarından biri, Ethel ve Julius Rosenbergler'in, 5 Nisan 1951'de ölüm cezasına çarptırılması ve 19 Haziran 1953 Cuma günü, New York'un Sing Sing Cezaevi'nde, elektrikli sandalyede idam edilmeleriydi.

Duruşma 6 Mart'ta başladı, 29 Mart'ta jüri Rosenbergler'i suçlu buldu, 5 Nisan'da ölüm cezası verildi, 19 Haziran'da hüküm infaz edildi.

Çiftin Amerika'nın "çok gizli atom bilgileri"ni Sovyetler Birliği'ne sızdıran "casusluk zincirinin merkezi" olmakla suçlanıyordu.

"Rosenberg Davası", Alman asıllı İngiliz bilim adamı Klaus Fuchs'un tutuklanmasıyla başlamış ve Fuchs, İngiliz yetkililerin ABD Federal Soruşturma Bürosu (FBI) yönetiminden sağladığı yardımla, Şubat 1950'de tutuklanmıştı.

Amerika'nın atom bombasıyla ilgili Manhattan Projesi'nin Los Alamos bölümünde çalışan Fuchs, sorgulanması sırasında, çok gizli belgeleri çaldığını ve bu bilgilerin Sovyetler'e sızdırılmasında rol oynadığını itiraf etmişti.

Sovyetler'in geliştirmeye çalıştığı atom bombası, büyük ölçüde, gizlice ele geçirdikleri bilgilere dayanıyordu. Sovyetler, Fuchs ve öteki "elemanlar"dan edindiği bilgilerle, Eylül 1949'da ilk atom bombası denemesini gerçekleştirdi ve böylece "soğuk savaş" dönemine girildi.

***

Klaus Fuchs İngiltere'de yargılandı, 14 yıl ağır hapis cezasına mahkum edildi.

Fuchs'un mahkum edilmesinden bir hafta sonra, 7 Mart 1950'de Moskova'nın yaptığı kısa açıklamada, gizli atom bilgilerinin Ruslar'a sızdırılmasında rol aldığı belirtilen Fuchs'u "Sovyet hükümetinin tanımadığı ve etkinlikleri hakkında bilgileri olmadığı" öne sürüldü. Konu ile ilgili iddiaların "uydurma" olduğunu savunan Moskova, bu tutumunu hep korudu.

Dokuz yıl cezaevinde kaldıktan sonra serbest bırakılan Fuchs, Sovyetler Birliği'nin "arka bahçesi" olan Doğu Almanya'ya sığındı, ölünceye dek babasıyla birlikte burada yaşadı.

Fuchs'un mahkumiyeti üzerine, Amerikalı yetkililer onun savaş yıllarında çalıştığı Los Alamos/New Mexico'da kapsamlı bir soruşturma başlattılar.

Philadelphialı kimyacı Harry Gold, Klaus Fuchs'un suç ortağı olarak tutuklandı. Bunu, atom bombası denemesinin yapıldığı Los Alamos sitesinde görevli, David Greenglass'ın yakalanması izledi.

***

Greenglass'ın kız kardeşi Ethel Rosenberg Ağustos 1950'de, eşi Julius ise daha önce temmuzda tutuklanmıştı.

Julius Rosenberg, savaş döneminde Amerikan ordusunun muhabere sınıfında elektrik mühendisi olarak çalışmıştı. Julius, Amerikan Komünist Partisi'nin üyesiydi ve "kızıl korkusu" yaşanan bu dönemde, yönetim tarafından görevine son verilmişti.

Ethel ve Julius Rosenberg çifti, gizli atom bilgilerini Harry Gold'a sağlaması için, David Greenglass'ı "ikna etmekle" suçlanıyordu. İddiaya göre "kurye" olan Gold, Green glass'dan aldığı çok gizli bilgileri Sovyet casuslarına iletiyordu.

***

Rosenbergler'in yargılanmasına, 6 Mart 1951 Salı günü New York'un Güney Bölge Federal Mahkemesi'nde başlandı.

Duruşmayı açan yargıç Irving R. Kaufman, savcılığın Ethel ve Julius'u "casusluk yapmak, çok gizli nükleer bilgileri Ruslar'a satmakla" suçladığını belirtti. Amerika, Sovyetler Birliği ile savaş halinde olmadığı için, savcılık "vatana ihanet" suçlamasında bulunamıyordu. Dönemin antikomünist eylemleriyle tanınan senatörü Joseph McCarthy'nin yakın işbirliği yaptığı ve kimi çevrelere göre, "olumsuz nitelikleriyle" ünlü Roy Cohn da savcılık ekibinde yer alıyordu.

Rosenbergler ve avukatları

Ethel ve Julius Rosenberg çifti, gizli atom bilgilerini Harry Gold'a sağlaması için, David Greenglass'ı "ikna etmekle" suçlanıyordu

duruşma süresince, "politik bir histerinin kurbanı" olduklarını savunuyor, "Masumuz" diyorlardı. Ancak, Ethel ve Julius, suçunu itiraf eden David Green glass'ın tanık olarak verdiği ifadeyle çok güç durumda kaldılar.

Günümüzün yerleşik yargı normlarına göre, duruşma dikkat çekecek ölçüde hızlıydı; 6 Mart'ta başladı ve 29 Mart'ta jüri çiftin casusluk yaptığına, Ethel'in bu entrikanın esas beyni olduğuna hükmetti.

Sonuçta, yargı sürecinde işbirliği yapan David Greenglass 15, Harry Gold 30 yıl ağır hapse, Ethel ve Julius Rosenberg ise ölüm cezasına çarptırıldılar.

Federal Yargıç Irving R. Kaufman, Rosenbergler'in suçunu "cinayetten bile kötü" olarak tanımladı ve ölüm cezasına çarptırıldıklarını açıklarken; "Siz ihanetinizle kuşku yok ki, tarihin akışını ülkemizin aleyhine değiştirdiniz" dedi.

***

Amerika ve öteki ülkelerin çeşitli yardımsever kuruluşları, "Rosenbergler'in iki küçük çocuğu olduğunu" özellikle belirtip "hoşgörü ve merhamet" isteğinde bulunuyorlardı.

Resmi kayıtlara göre, Rosenbergler'e "işbirliği yapmaları ve

"The New York Times"ın 31 Ekim 2007 tarihli sayısında, Julius Rosenberg ile bağlantılı Sovyet casusu Aleksandr Feklisov'un 94 yaşında öldüğü bildiriliyordu.

suçlarını itiraf etmeleri, bunun karşılığında ölüm cezalarının hafifletilmesi" önerildi. Çift bu öneriyi kabul etmemişti.

Üst mahkemeye yapılan "temyiz" ve "yönetimsel merhamet" başvurularına karşın Rosenbergler, Amerikan tarihinde "casusluk davasında ölüme mahkum edilen ilk sivil kişiler" olarak, 19 Haziran 1953 Cuma günü New York'un Sing Sing Cezaevi'nde elektrikli sandalyede idam edildiler.

Rosenbergler'in yargılanmasının, 1950'li yılların "kızıl korkusu" içinde yapıldığını ve politik ortamın duruşma sürecini etkilediğini öne sürenler, dürüst bir yargılamanın gerçekleşmediği eleştirisinde bulunuyorlardı. Onları destekleyen gruplar, çiftin, soğuk savaşın Amerika'yı sarıp sarmalayan histerisinin "günah keçisi" olduğunu savunuyorlardı. Fransız yazar ve düşünür Jean-Paul Sartre, Rosenbergler'in idamını "yasal linç" olarak tanımlıyordu.

Rosenbergler'in ölüm cezasını hak ettiğini savunanlarsa, buna karşın çiftin aleyhindeki tek ciddi kanıtın, suçunu itiraf eden ve cezası indirilen bir sanığın ifadesinden ibaret olmasını eleştiriyorlardı.

Ethel Rosenberg idamından önce, son mektuplarından birinde şunları yazıyordu:

"Eşim ve ben, tarih tarafından mutlaka temize çıkarılmalıyız, biz Amerikan faşizminin ilk kurbanlarıyız!.."

***

"The New York Times"ın 31 Ekim 2007 tarihli sayısında, Julius Rosenberg ile bağlantılı Sovyet casusu Aleksandr Feklisov'un 94 yaşında öldüğü bildiriliyordu.

Albay Feklisov'un 1939-1974 yılları arasında "Devlet Güvenlik Komitesi" (KGB)'de "istihbarat subayı" olarak görev yaptığı, Julius Rosenberg'den "istihbarat" alma işini yönettiği, 1962 Küba füze krizi sırasında, Beyaz Saray ile Kremlin arasında "aracılık" göre-

vini yürüttüğü, aynı haberde açıklanıyordu. Feklisov, 1974-1986 döneminde ise KGB'de sözleşmeli olarak çalışmıştı

Feklisov, 1997'de Amerikan televizyonunda yayınlanan bir belgeselde ve 2001'de satışa sunulan "Rosenbergler'in Ardındaki Adam" adlı yaşam öyküsünde, geçmişte yaptığı gizli çalışmalardan söz etmiş, Julius Rosenberg ve eşi Ethel'in "şöhret"lerinin içyüzünü açıklama amacıyla konuştuğunu söylemişti. Feklisov, "Bayan Rosenberg casus değildi, Bay Rosenberg ise Sovyetler'e gizli atom bilgileri vermedi" diyordu.

Buna karşın Feklisov, çiftin çok değerli askeri bilgiler sağladığını vurguluyor, sahip oldukları komünizm ideallerini, kendi ülkeleriyle ilgili vatanseverlik duygularının önüne koyduklarından övgüyle söz ediyordu.

Feklisov'un açıklamasına göre, gizli istihbarat çalışmaları Sovyetler'in atom bombası projesini hızlandırmış ve Rus bilim adamlarının başarısından söz eden resmi iddiaların aksine, bomba böylece 18 ayda tamamlanabilmişti.

KGB, Feklisov'un yazdıkları ve söyledikleri konusunda yorum yapmayı reddetti.

Amerikalı eleştirmenler ise, "Bunlar apaçık casus söylemi" diyor, bu arada Walter Schneir, The Nation'de "KGB bize tarih yerine masal anlatıyor" diye yazıyordu.•

m.muhsinoglu@gmail.com

Bir akıl hastanesini *ziyarete gelen bakanlık görevlisi, yapım işleriyle uğraşan bir grup hastayı seyrediyordu. Bu sırada el arabasını ters çevirmiş biçimde bir aşağıya bir yukarıya gidip gelen bir hasta dikkatini çekti. Görevli, hastaya hareketinin yanlış olduğunu anlatarak arabayı düz çevirmesini önerdi.*

Hasta bu sözler üzerine görevliye acıyarak baktı:

"Siz beni deli mi sandınız?" diye sordu. "Arabayı öyle taşırsam tüm gün taş taşımaya zorlarlar beni..."•

Stajını bitirip *küçük bir kentte göreve başlayan genç yargıç, yönetmeliği henüz çok iyi bilmediği için karar verirken sıkıntı çekiyordu. Günün birinde karşısına alkol kaçakçısı bir adam getirildi. Genç yargıç kaçakçıya ne ceza vereceğini bir türlü kestiremedi ve kentin yaşlı yargıcına danışmaya karar verdi:*

"Bu alkol kaçakcısına acaba ne kadar versem?"

Problemi dinleyen yaşlı yargıç sakin bir biçimde yanıt verdi:

"Şişesine 50 YTL'den fazla vermeyin..."•

CİMRİ YAŞAM

GÖNDERİ: PERİ BERKİN

"Yaşam çok acımasız ve çok cimri..." mi diyorsunuz? Artık yaşamdan bıktığınızı ve bu savaşımı bırakmak gerektiğini mi düşünüyorsunuz? Zorluklar sarmış çevrenizi ve oldukça sıkıldınız herşeyden... Öyleyse herşeyi bırakıp bir kenara, bu yazıyı okuyun. Çünkü ben böyle düşünmüyorum. Yaşamın çok cömert olduğunu düşünüyorum... Hatta düşünmüyor, biliyorum. Baksanıza yaşam kendisinden zevk alabilmemiz, mutlu olabilmemiz için, tüm olanaklarını sunmuş bize. Onun tek istediği insanın gelişmesi... Ve belki sonsuzluğun tadına varılması...

Neler yok ki çevremizde? Aslında "İçimizde neler yok ki" demek gerek; çünkü çevremizde gördüğümüz herşeyin bir ilüzyon, yalnızca kendi içimizdeki değerlerin gerçek olduğunu düşünüyorum. Hatta düşünmüyor, biliyorum. Çoğu kişi buna inanmaz. Mutluluğu, zevki hep kendi dışında arar. Kendinden başka bir şeylerde, birilerinde... Maddede, parada... Fakat gerçek mutluluk bizdedir. Bizden bize yansıyandır o... Önce bunu bilmek, sonra yaşamın bir zorunluluk olmadığını görmek gereklidir bence... Düşünsenize kim verebilir bize, âşık olduğumuz bir çift gözün içindeki mutluluğu... Aldığımız soluğun zevkini, içtiğimiz bir bardak suyun tadını kim verebilir?

Hadi bir deney yapalım, 1 gün su içmeyelim ya da fazla değil 1 dakika soluk almayalım. Belki o zaman yaşamın bize sunduğu cömertliği daha iyi anlayabiliriz. Oysa biz bu cömertliği anlamak yerine, kendi dışımızdaki mutluluğu aramakla geçiririz ömrümüzü... İsyanlarla, savaşımlarla... Neden yaşamın bize sunduğu en büyük cömertliği görmezlikten geliriz? Görmezlikten geliriz, ağzımızın içine, kendi yüreğinin gözü gibi bakan insanları... Görmezlikten geliriz soğan ekmeğin lezzetini... Görmezlikten geliriz, bize uzanan elleri, geri çevirirız... Ulaşmak için hedeflerimize, aldığımız soluğu bile unuturuz. Yaşamın bize cömertçe sunduğu anları, özgürlüğü ve yaşamı yadsımayı yeğleriz. Güneş kemiklerimize değin işlemek isterken biz kapanırız betondan duvarlar arasına... Neden? Sonra, benliğimizi saran kötülük, hiçbir şeyden memnun kalmadığını söyletir bize...

Artık tüm doğallıklar, yerlerini doğal olmayanlara bırakmışlardır. Mevki, güç...

Oysa yaşamak için bize öğretilenlerin aksine en büyük güç, yaşamın bu cömertliğini görmektir yalnızca... Önce görmek, sonra onunla bir olabilmek? Ama düşünmek gerek, yaşamın mı yoksa bizim mi cimri olduğumuzu?..•

KONYALI GENÇ AMERİKA'DA

BİR DOKTORA TEZİ YAZDI İŞ, ÜN VE PARA SAHİBİ OLDU

Doktora tezi, bu genç öğrenciyi bir anda düşlerde görülebilecek miktarda dolar sahibi yapmakla kalmadı, onu milyonlarca kişinin hayranlık ve takdirle karşıladığı uluslararası bir üne de kavuşturdu.

Orkut Büyükkökten'i her geçen gün giderek artan bir servetin ve ünün sahibi yapan doktora çalışması, dünyanın özellikle genç kuşaklarını "kucaklayan" bir internet sitesidir.

Çalışması dünyaca tanınan "Google" arama motoru şirketinin dikkatini çekince Orkut Büyükkökten, bu şirketten çalışma önerisi aldı. Çalışma saatlerinin, kişiye ayrılan özel süresinde doktora tezini uygulamaya geçiren genç öğrencinin oluşturduğu site "Google" yöneticileri tarafından incelendikten sonra, Orkut Büyükkökten bir anda cebinde hiç de beklemediği miktarda dolarlar buldu, www.orkut.com adresindeki yeni internet sitesi de, "Google" çatısının altındaki "yörüngesine oturdu".

"Google"un bu en yeni yazılımı şimdi, dünyanın en büyük arama

motorunun en çok sıklıkla ziyaret edilen on sitesi arasında yer alıyor.

Orkut Büyükkökten, kendi adını taşıyan internet sitesi aracılığıyla, dünya üzerinde yüzbinlerce, milyonlarca kişinin birbirleriyle tanışmalarını, arkadaşlık kurmalarını, uzun yıllardır görüşemeyen eski dostların buluşmalarını sağlaması yanısıra, kimi kişilerin evlenmelerine, kimi kişilerin yeni iş bağlantıları kurmalarına da olanak yaratıyor.

"Google"un kadrosunda çalışmasını sürdüren "dolar zengini işçi" Orkut Büyükkökten, doktora tezinin telif haklarını satarak büyük para kazanması yanısıra şimdi, dünyada giderek yayılan ünüyle birlikte, servetine yeni servetler de katıyor.

Onun sitesine "giriş" yapan her kişi, siteye üye olan her kişi, her üyenin listesine yeni arkadaş olarak katılan, fotografını yükleyen, sitede karşılaştıkları tanıdıklarının tanıtım sayfalarına bir göz atan her kişi, bu genç, ünlü ve zengin yazılım uzmanının hesabına, damla damla da olsa, yeni yeni dolarlar eklemiş oluyorlar.

Orkut Büyükkökten, Konya Kadınhan'da, 6 Şubat 1976'da doğdu. Önce, Konya Meram Anadolu Lisesi'ni ve ardından Bilkent Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği ve Bilişim Bölümü'nü bitirdi. Üniversiteden sonra, Amerika'nın Stanford Üniversitesi'ne doktora yapmak için başvurdu, başvurusu kabul edildi ve Orkut Amerika'ya gitti, doktora çalışmasını Prof. Dr. Hector Garcia Molina'nın desteğiyle tamamladı. Bitirme tezi olarak hazırladığı "Club Nexus" adlı Sosyal Hizmet Ağı (Social Network Service) çalışmasının başarılı bir yazılım olması, dünyanın en önemli internet arama motoru "Google" şirketinin dikkatini çekti.

"Google"ın çalışanlarına mesai saatlerinin kullanılışıyla ilgili uyguladığı bir kuralı vardı:

Çalışanlar, mesailerinin yüzde yetmişini sorumlu oldukları işlerine, yüzde yirmisini "Google"la bağlantısı olan özel ilgi alanlarına, geriye kalan yüzde onluk bölümünü de yalnızca özel ilgi alanlarına ayırabiliyorlardı. Orkut da, çalışma saatlerinin yüzde yirmisini, kendi bağımsız projesini gerçekleştirmek için kullandı ve "Google" yönetimine sundu. Proje yönetim tarafından beğenilince hemen satın alındı ve yasallaştırıldı. Hazırlanan siteye yaratıcısının adı verildi. Orkut, başta Güney Amerika ülkeleri ve Hindistan olmak üzere, tüm dünyada kısa sürede yaygınlaştı.

Orkut, her genç gibi yüzmekten, dans etmekten, müzik dinlemekten hoşlanıyor. Konya'da başlayan yaşam serüvenini, dünyanın en zengin gençlerinden biri olarak sürdüren Orkut'u öteki gençlerden farklı kılan, belki de kendisine yön veren yaşam ilkesidir:

"Herşeyi deneyimle, asla geriye bakma ve hiçbir zaman yaptıklarından pişman olma..."•

izmirtolga@butundunya.com

Adam soluk soluğa *içeri girdi:*

"Doktor bey" dedi. "Midemde şiddetli bir ağrı var, geceleri kıvranıyorum. Ne yapmam gerekir?"

Doktor adama ne yapması gerektiğini anlatmaya başladı:

"Akşamları hafif yemekleri yeğleyin. Daha az sigara için, bir de gözlük takın."

Adam doktorun son önerisine çok şaşırdı:

"Aman doktor bey" dedi. "Mideyle gözlüğün ne ilgisi var?"

Doktor hastasının bu sorusuna gülerek yanıt verdi:

"Çok ilgisi var" dedi. "Doktorun muayenehanesi alt katta... Bense avukatım..."•

Küçük çocuk *telaşla odaya girdi ve annesine anlatmaya başladı:*

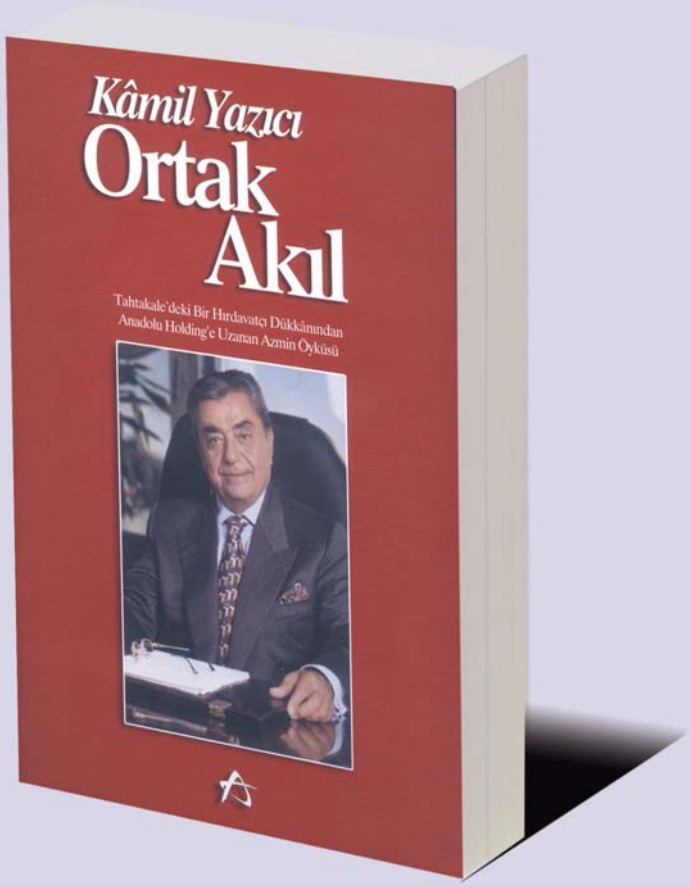
"Anneciğim" dedi. "Ailemizin beş kuşak öncesinden kalan ve çok değerli bir vazomuz vardı ya?" dedi ve sustu.

Annesi meraktan çok kuşkuyla sordu:

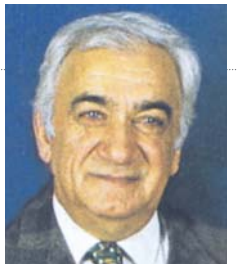
"Evet, vardı" dedi. "Ne olmuş o vazomuza?"

Çocuk bir gerçeği açıkladı:

"O vazo ailemizin altıncı kuşağına geçemeyecek, artık..."•

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Centilmen ve de Centilmence

Tarihler 27 Şubat 2008 Çarşamba gününü gösterdiğinde, Ali Sami Yen Stadı'nın ıslak zeminine dramatik bir karşılaşmanın ayıpları iniyordu. Bu ülkenin varlıklarıyla övündüğü yüzyıllık iki kulüp **Galatasaray ile Fenerbahçe takımı oyuncuları doksan dakika sonrasında gırtlaklarına sarılarak kavga ediyorlardı. Centilmen değillerdi ve centilmence davranmıyorlardı. Yani, saygılı, görgülü ve de kibar değillerdi.**

Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğü, "centilmen"i şöyle tanımlıyor: "İngilizce 'gentleman'... İyi arkadaşlık eden, saygılı, görgülü, kibar (erkek)." Centilmence için de, "Centilmene yakışan, centilmence davranış" diyor.

Sanırım, bir sporcuya verilebilecek en güzel unvan budur. Saygılı, görgülü ve de kibar... Tüm rakiplerine karşı... Ve de çevresindeki tüm oluşumlara, taraftarına, seyircisine, yöneticisine değin uzayıp giden... Fransızlar'ın ünlü futbolcusu Cezayir asıllı Zidane, tüm zamanların en centilmen oyuncusu seçildi, yıllarca... Çeşitli kurum ve kuruluşlar, dünyanın çeşitli kıtalarındaki demokratik örgütler, spor kulüpleri, uluslararası spor oluşumları, FİFA, UEFA ya da Afrika Futbol Birliği... Zidane, onlara göre, bir centilmendi ve tüm davranışları centilmenceydi. İyi arkadaşlık eden, kibar birisi... Fransız oyuncunun İtalya'nın ünlü takımı Juventus'ta başlayan evrimi, İspanya'nın bir dünya devi Real Madrid'te yükselen en büyük değer oluverdi. Tüm dillerde yayımlanan dergi ve gazeteler Zidane'ın centilmenliğinden söz etmeden geçemiyorlardı. Kimilerine

göre, Fransız yıldız gelmiş geçmiş en büyük centilmendi.

Fransa ulusal takımının önce Dünya Kupası'nı ve sonra da Avrupa şampiyonluğunu kazanmasının ardından Zidane'ın yükselen değerleri, ne yazık ki, bir başka uluslararası şampiyonada yok oluverdi. Fransızlar'ın gururu, Fransa ulusal takımı formasıyla, İtalyan rakibine attığı kafa darbesi en büyük centilmenin sonunu hazırladı. Zidane için yaşam dalga dalga yankılanan bir olumsuzluktu artık... Centilmen centilmence davranmamıştı. Yıldız oyuncunun eylemini yumuşatmak isteyen yanlı yayınlar ise Fransız oyuncuyu rahatsız etti. Zidane, açıklamaların tümünde aynı tümceleri kullandı, sözcüklerini bile değiştirmedi:

"Benim asla bir centilmen olmadığımı, rakibime attığım acımasız kafa darbesiyle gördünüz. Centilmence olmayan bu eylem, haksız olan ve beni tahrik eden rakibimi, ne yazık ki, haklı çıkarmıştır. Centilmen olmanın yolu centilmence davranışlardan geçer. Ben bunu başaramadım. Herkesten özür diliyorum."

Brezilya'nın son yıllarda yetiştirdiği en büyük yıldızlardan biri olan Ronaldinho, ününe ün katan takımı Barcelona'dan ayrılmak istediğini açıkladı. Oysa Barcelona, Güney Amerikalı yıldızla futbolu bırakıncaya değin sözleşme yapmak üzereydi. Ronaldinho'nun Katalan kulübünden ayrılmasının gerekçeleri uzun süre bir giz gibi saklandı. Ve sonunda tüm ayrıntılarıyla olmasa bile su yüzüne çıktı.

Barcelona kulübü taraftarları, her karşılaşma öncesinde yüzbin kişi kapasiteli ünlü statları "Nou Camp"a büyük pankartlar asar ve Brezilyalı yıldız için, "Sen en büyük futbolcu ve centilmensin" tümcesini yazarlardı. Bu yıllarca sürdü. Ve günün birinde bu anlamlı pankart yok oldu. Taraftarlarla Ronaldinho arasında soğuk rüzgarlar esmeye başladı. Brezilyalı yıldız çok üzüldü. Nedenlerini araştırdı, buldu. Bu kez daha da kahroldu. Ronaldinho, Barcelona taraftarlarına onların açısından ihanet etmişti. Brezilyalı yıldız büyük futbolcuydu; ama bir centilmen değildi.

Taraftarların öfkesi Ronaldinho'nun bir maç sonrasında kendisinden imza isteyen onaltı yaşındaki bir taraftarı önce itmesinden sonra da ensesine tokat atmasından kaynaklanıyordu. Küçük taraftarın babası Barcelona kulübü üyesi Antony Calveras durumu yayın organlarına iletince Ronaldinho zor durumda kaldı.

Ve ikinci olay Brezilyalı yıldız için bir başka darbe oldu. Brezilya'nın gelmiş geçmiş en büyük oyuncularından biri olan Zizinho'nun, şu sıralarda Barcelona takımında oynayan oğlu Giovani Dos Santos, Ronaldinho'nun yerine oyuna girmek için saha kenarına geldi. Dördüncü hakem ışıklı tabelayı kaldırdı, Ronaldinho'nun oyundan çıkacağını gösterdi.

Alaves takımı karşısında çok kötü bir oyun sergileyen Brezilyalı yıldız, bu değişikliğe çok sinirlendi. Giovani'ye el kol işaretleri yaptı, genç oyuncunun uzattığı eline karşılık vermeden ve yedek kulübesine gitmeden soyunma odasının yolunu tuttu. Bu davranış taraftarlarca protesto edildi. Ve ertesi günkü gazeteler Alaves galibiyetini manşet altına indirerek Ronaldinho'nun davranışını eleştiren başlıkları manşete taşıdılar. Ronaldinho için gazetelerin tümü, onun hiçbir zaman bir centilmen olmadığını yazıyordu. Küçük gibi gözüken iki olay Brezilyalı yıldızla taraftarı arasını hiçbir zaman düzelmeyecek biçimde açmıştı. Ronaldinho'nun özürü ise çok anlamlıydı:

"Büyük oyuncu olmakla centilmen olunmuyor. Ben bundan sonra centilmenlik üzerine dersler almalıyım."

Ve tarihler 27 Şubat 2008 Çarşamba gününü gösterdiğinde, Ali Sami Yen Stadı'nın ıslak zeminine dramatik bir karşılaşmanın ayıpları iniyordu. Bu ülkenin varlıklarıyla övündüğü yüzyıllık iki kulüp Galatasaray ile Fenerbahçe takımı oyuncuları doksan dakika sonrasında gırtlaklarına sarılarak kavga ediyorlardı. Centilmen değillerdi ve centilmence davranmıyorlardı. Yani, saygılı, görgülü ve de kibar değillerdi. Tüm açıklamalarında iyi arkadaş olduklarını belirtmelerine karşın iyi arkadaş olmadıklarını da göstermişlerdi. Saha içinde, kale önlerinde ve arkalarında bir kovalamaca vardı, endişeyle izlenen...

Fransızlar'ın dünya çapındaki yıldız oyuncusu Zidane'ı düşündüm ve onun özür tümcelerini... Ronaldinho'nun davranışlarına tepki gönderen Barcelona taraftarlarının duyarlılığı aklıma geldi, centilmen olmayan futbolculara yönelik tepkileri... Ve Ali Sami Yen Stadı'nın ıslak zeminine inen dramatik görüntüler... Üzgünüm, bir centilmen, centilmence bir özür bile dilemedi futbolseverlerden...•

MetinGoren@butundunya.com.tr

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

HALK SANATI
HİÇ YERİNDE DURMUYOR

Süsleme isteği belli ki genlerimizde yatıyor, binlerce yıldır süslüyoruz bir şeyleri... Yazılı kayıtlardan önce atalarımız mağara duvarlarına resimler çizerlermiş. Kişiler yolculuk yapıp ticaret yapmaya başlayınca yanlarına bugünün plakalarına benzeyen, kim olduklarını ve nereden geldiklerini belirten eşsiz desenler ve tasarımlar da almaya başlamışlar.

On altı yaşındayken, on kişilik bir kız arkadaş grubuyla ağustos ayında bisikletle bin kilometrelik bir yolculuk yapmıştık. Amerika'nın kuzeydoğu bölgesinde yol alırken bisikletimi süslemeye başladım. İlk önce gidona yapay bir çiçek bağladım. Sonra çamurluğa muz etiketleri yapıştırmaya başladım. Yolculuk bittiğinde bisiklette boş hiçbir yer kalmamıştı.

O zaman farkında olmadan, "sıradan bir kişinin, kendi ya da kültürü içindeki öteki kişiler için bir anlam ve değer taşıyan yararlı nesneler yaratarak kendini anlatmasının sonucu" olarak tanımlanabilecek bir halk sanatı yaratmışım aslında... Araştırmacılar, halk sanatında kullanılan tekniklerin ve malzemelerin, belirli bir zaman dilimindeki yaşamla ilgili çok sayıda veri ortaya koyduğunu söylüyorlar.

Geçmişe baktığımda, bisikletim süsleri o zamanki çevreyi yansıtıyordu. 1967 yılıydı, "çiçek gücü" kuşağının bulunduğu yerlerde bisiklet kullanmıştım. Savaşı protesto eden, barış yanlısı "çiçek çocuklar" görmüştüm ilk kez... Saçlarındaki

Türkiye'de anlaştığım ilk "taşınma şirketi" süslü bir at ve arabasıydı.

çiçekleri gördükten sonra, bisikletime parlak renkli plastik çiçekler taktım.

Muz etiketlerinin de bir öyküsü vardı, onlar tümüyle farklı bir şeyi simgeliyordu. Kimi zaman günde 100 kilometre yol gidiyorduk, her zaman açtım ve enerji versin diye sık sık muz yiyordum. Çiçekler ve muzlar bu yolculuk sırasında benim için çok önemli olmuştu. Bu, bisikletimden de belliydi.

Süsleme isteği belli ki genlerimizde yatıyor, binlerce yıldır süslüyoruz bir şeyleri... Yazılı kayıtlardan önce atalarımız mağara duvarlarına resimler çizerlermiş. Kişiler yolculuk yapıp ticaret yapmaya başlayınca yanlarına bugünün plakalarına benzeyen, kim olduklarını ve nereden geldiklerini belirten eşsiz desenler ve tasarımlar da almaya başlamışlar.

Mimarlık, heykelcilik ve resim sanatıyla birlikte dekorasyon, sanatın dört ana dalından biri olarak kabul edilir. Ustaca süslenmiş olsun ya da olmasın onunla duygularımızı ifade eder, güzel şeyler ortaya çıkarır ve bundan keyif alırız. Halk sanatında dekorasyon halılarda, mobilyalarda, giyimde ve günlük yaşamın ulaşım biçimlerini de içeren çeşitli araçlarında kullanılıyor.

Doğu ve batı arasındaki önemli ticaret yolu olan tarihi İpek Yolu, develerin renkli kervanlarına ev sahipliği yapıyordu. Geçimleri hayvanlarına dayanan göçebe boylar, develerinin süslü eyerlerinde ve kementlerde gösterişli renkler ve tasarımlar kullanıyorlardı. Kuşaklar boyunca at, öküz, katır ve fil gibi gücünden bir biçimde yararlanılan öteki hayvanları da süsledik.

Modern teknolojik çağımızda bile hayvanlarımız unutulmadı. Türkiye'de ilk kez yeni bir eve taşındığım zamanı hiç unutamam.

Eşim ve ben eşyalarımızın çoğunu taşımıştık; ancak buzdolabı ve çamaşır makinesi için yardıma gereksinim duyuyorduk. Bir hamal bulduk; kendisi bize, alacağı ücretin ulaşımı içerip içermediğine göre değişebileceğini söyledi. Herşeyi onun ayarlamasının daha iyi olacağına karar vererek, kabul ettik. Hemen bir kamyonla döneceğini düşünürken, birkaç saat beklemek zorunda kaldık. Beklediğimiz zamanın yarısı denli bir zamanda bir kamyon bulabileceğimizin ayırdındaydık. Sonunda, hamalımızın yavaş yavaş gelmekte olduğunu gördük. Parlak kurdeleler ve taçlarla süslenmiş yaşlı bir at, bizim olduğumuz yöne doğru tahta bir yük arabası çekiyordu. At, daha iyi günler görmüş gibi duruyordu; ancak bizim büyük taşınma günü için süslerle donatıldığı her halinden belliydi.

Ulaşım biçimlerimizle özel, yakın ilişkiler geliştiriyoruz sanki... Göçebelerin İpek Yolu'nda develeriyle geçirdiği zamanı ya da 1967 yılında bisikletimle geçirdiğim zamanı düşündüğümde, arada gelişen güçlü duygusal bağa kolaylıkla anlam verebiliyorum. Bu bisiklet yolculuğumda, uykumda tekerleklerin dönüp durduğunu duyumsayarak bisikletimle ilgili düşler görüyordum. Yalnızca yük hayvanlarımızı değil, bisiklet, araba ya da kamyon gibi tekerlekli ulaşım araçlarımızı da süslüyor olmamız benim için hiç de şaşırtıcı değil. Dünyanın çeşitli yerlerinde farklı ulaşım biçimlerine uygun çeşitli sanat biçimleri gelişmiş. Japonya'da tırlar cafcaflı renklerde abartılı bir biçimde boyanır ve binlerce küçük neon lambalarıyla süslenir. Filipinler'de sipariş üzerine ya-

İpek Yolu üzerindeki tarihi kervanları anımsatan develer bugünlerde turistleri taşıyor.

Süsleme isteğimizden otomobiller bile kurtulamadı.

pılan ve "jeepney" adı verilen çok renkli taşıtlar kent otobüsü işlevi görür; birbiriyle aynı olmasın diye her biri ötekinden farklı süslenir. Haiti'deki "taptap"lar genellikle kamyonlardan ve minübüslerden çevrilen parlak biçimde boyanmış taksilerdir. Güney Asya'da tablolar, güzel yazı sanatı, yapay çiçekler ve şiirsel ifadeler motorlu modellerin yanısıra bisikletler tarafından çekilen geleneksel araçları da süsler.

Eski İpek Yolu'nun geçtiği bölgelerde gösterişli sanat biçimlerine hâlâ rastlanabiliyor. Bir zamanlar karmaşık bir biçimde süslenen tarihi kervanların ve hayvanlarının yerini otobüsler ve taksiler almış şimdi... Bölgede birçok ilginç örnek olsa da, resmi olmayan liderler Pakistan kamyonları... Hem Doğu'dan hem de Batı'dan etkilenen kamyonların dışının her bir bölümü düşlerdeki manzaraları, spor arabaları, güzel kadınları resmeden süslerle, tahtadan oymalarla, boyamalarla ve reflektörlerle kaplı. Arada kalan boşlukları da geometrik biçimler dolduruyor. Arkadaki şiirlerin ana temaları uzaklık, yolculuklar, özlem ve karşılıksız aşk... Esprili ifadeler de duruma ilginçlik katıyor. Kamyonların içi bol miktarda püsküle, nazar boncuklarıyla, minyatür avize lambalarıyla, ipek saçaklarla, askılı aynalarla ve oyuncak hayvanlarla dolu.

Türkiye'deki kamyonlar çok daha sade bir biçimde süslenmiş olsalar da, arka taraflarındaki sözler Türkçe öğrenmeye başladığımda hemen dikkatimi çekmişti. Kimi zaman komik, şiirsel

ya da kafa karıştırıcı bu yazılar benim için çok eğlenceli ve öğretici olmuştur.

Hemen hemen her Türk'ün biraz şair olduğunun ayırdına vardığımdan, kamyon arkası yazılarının bu denli dokunaklı olması bana şaşırtıcı gelmiyor. Kilometreler ilerledikçe, "Ceketi atarım asfalta yatarım" ya da "Gönlünde yer yoksa güzelim, ayakta da giderim" gibi çarpıcı ifadelere kafa yormaya başlıyorum. "Hostes aranıyor" ya da "Rampaların ustasıyım, Rambrant'ın hastasıyım" gibi eğlenceli olanlar da var. Öteki bir kategori de kamyoncuların sert yanını gösteriyor: "Toz olursun, geçme pişman olursun" ya da "Babalar ağır gider", "Astalavista Bebeğim" ya da "Fright Night" gibi uluslararası yaklaşımlar da bana ilginç geliyor.

"Bir kavanoz reçel bunlar da geçer" tümcesinin ardındaki anlamı hâlâ çözmeye çalışıyorum.

Kamyon şoförleri arasında araçlarına ad verme eğilimi olduğunun ayırdına vardım. Kimi zaman adın kamyona mı yoksa şoföre mi ait olduğundan emin olamıyorum. Örneğin "Kral Amca", "Zehir", "Dağların Aslanı" ya da "Deli Yürek". Kimi durumda ise ad kamyonla birebir örtüşüyor. "Sarı Kurt" çimento torbaları taşıyan büyük sarı bir kamyon, "Yolların Kralı" ise ev eşyası taşıyan parlak, temiz bir kamyondu. En beğendiğim ise "Yürüyen Köşk". Adın ardındaki espri olağanüstü bence...

Gelecekte, yollardaki bu renkli ifadelerden yoksun kalacağım. Türkiye'nin 50 yaşındaki Ticaret Kanunu teknolojik gelişmelere ve Avrupa Birliği yönetmeliklerine uyum sağlamak için değiştirildi.

Pakistan'ın kamyonları çeşitli renklere bürünmüş.

Güvenliği belirli bir standarda kavuşturmak ve artırmak alanındaki değişiklikler arasında Türk kamyonlarının dış cephelerinin yazısız, sade olmaları gerekliliği de yer alıyor. Bir açıdan

bakınca yaratıcılığın önünün kesilecek olması üzücü; ancak bu kuralların gerekli olduğuna kesinlikle katılıyorum.

Yine de, süsleme isteğimiz bitmeyecek. Yollardaki araçlarımız daha az ilgi çekmeye başlayınca çoğumuz bilgisayarlarımıza, giderek daha da fazla yolculuk gerçekleştirdiğimiz sanal alemin dijital yollarına yöneliyor.

Sıkıcı, bej, cansız bilgisayarlarımızı sanat yapıtlarına çeviriyoruz. Onlara adlar veriyor, ekrana manzara ve aile fotoğrafları koyuyor, onları küçük oyuncaklarla ve bebeklerle süslüyoruz. Benimkinde yapay bir çiçek bile var!•

Çeviri: Pelin Hazar

CherylTanrıverdi@butundunya.com.tr

İki eski dost *yolda karşılaşmışlardı. Sarılıp kucaklaştıktan sonra arkadaşlardan biri ötekine "Evlenmedin mi hâlâ?" diye sordu.*

Arkadaşı hemen açıklamaya başladı:

"Evlenemedim, ne yapayım" dedi. "Hangi genç kızı anneme gösterdimse, hiçbirini beğenmedi. Geçen yaz turnayı gözünden vurduğumu sandım. Çünkü tanıştığım kız aynen anneme benziyordu; ama yine olmadı."

Açıklamayı dinleyen arkadaşı bu duruma çok şaşırdı:

"Neden?" diye sordu. "Bu kez niye evlenemedin?"

"Dertli arkadaş" bu konuya da açıklık getirdi:

"Çünkü arkadaşım" dedi. "Bu kez de babam istemedi."•

Ayrı otomobil fabrikalarında *çalışan iki arkadaş konuşuyorlardı. Çalıştığı fabrikayı övmeye başlayan adam "Bizim fabrikada teknoloji o denli ilerledi ki..." dedi. "Bir müşteri şimdi sipariş verse, yarım saat sonra onu direksiyon başına oturtabiliriz."*

Arkadaşının bu sözlerini duyan adam da ondan geri kalmadı:

"O da bir şey mi?" dedi.

Arkadaşının "Nasıl yani" gibilerinden baktığını görünce de durumu açıkladı:

"Biz de bu iş çok daha ilerledi" dedi. "Bir müşteri şimdi sipariş verse, yarım saat sonra direksiyon başına oturmakla kalmaz bir kişiyi hastanelik etmiş bile olur..."•

Gülay Yenilmez, Bütün Dünya okurlarının yabancısı değildir. Kenya'nın Masai Mara Bölgesi'nde 800 yıllık gelenek ve yaşam biçimlerini bugün de aynen sürdüren Masai yerlileri arasında iki ay yaşayan... "Kanser bana yakalandı" diyerek hastalığıyla alay eden ve onu sinsice girdiği memesini keserek önce bedeninden, daha sonra da "Eskiden çift farlı bir otomobil gibiydim, şimdi tek farlı bir motosikletim ama yine de yollardayım" sözleriyle kanseri yaşamından kovan Gülay Yenilmez, bu iki kahramanlığına yeni bir kahramanlık daha ekledi. O şimdi "Güneydoğu'da görev yapan bir askerin annesi"dir. Onun aşağıdaki yazısını okurken, bu kahraman annenin duyugularını siz de duyumsayacaksınız.

Asker Annesi Olmak...

Odan bıraktığın gibi, kedin bayağı büyüdü, müzik CD'lerini kimseye vermedim, giysilerin dolabında, üzerlerinde hâlâ kokun saklı, görevimi aksatmadım bu hafta yine de bankamatiğe para yatırdım, tembih ettiğin gibi kız arkadaşını sık sık arıyorum, sevdiğin mercimek yemeğini hiç pişirmedim.

GÜLAY YENİLMEZ

Onu ilk elime verdiklerinde buruşuk, pespembe bir yüzü, minicik elleri vardı. Dünyada var olma nedenlerimden en önemlisinin annelik olduğunu o anda algıladım. Bir erkek evlat annesi olmak, olmaya çalışmak, başarmak...

Bir erkek evladın annesiyseniz, başarılı anne olmak yalnızca altını açmak, saatinde mamasını vermek, ateşlendiğinde geceler boyunca başında beklemek, sigara dumanından uzak tutmak, küfürsüz konuşsun diye "Ağzına biber sürerim" diye tehdit etmek, kimseye kötü davranmasın diye "Bak şimdi iğneciyi çağırırım" demek değildir!

Daha önemli görevleri vardır annelerin... Namusun, dürüstlüğün, erdemin, onurun ne olduğunu, ne işe yaradıklarını öğreteceksiniz. Kendiniz belki bunları öğrenirken çok hatalar yapmış olabilirsiniz; ama olsun çocuğunuzu en az hatalı yetiştireceksiniz, yetiştirdiğiniz her kuzunun kınasını da yakmasını bileceksiniz. Tüm bu doğruları vererek yetiştirdiğiniz oğlunuz bir gün büyüyecek, büyüdüğünde sizin verdikleriniz bittiğinde yalnızca kendine yararlı bir birey durumuna gelecek ve onu yaşamın tam ortasına atacaksınız.

Bir telefonda size yemin törenini haber verecek, dört nala koşarak gideceksiniz, her anını videoya çekeceksiniz, fotograf yığını oluşturacaksınız, herkese sevinç gözyaşlarıyla göstereceksiniz.

Tüm bunların ne işe yarayacağını ise siz de dahil oğlunuz askere gidince öğreneceksiniz. Yaşamın tam ortasına atılmadan ilk sınavına alacaklar oğlunuzu... Bir hastane odasında ellerinize verilen oğlunuzu, kendi ellerinizle askere uğurlayacaksınız.

O pembe eller silah tutacak. "Aç mı?", "Susuz mu?", "Ateşleniyor mu?", "Yatağı rahat mı?", "Üşüyor mu?" diye artık düşünmeyeceksiniz; çünkü o bizler rahat uyuyalım, vatan sağ olsun diye tüm bunları göz ardı etmiştir çoktan... Bu büyümeyle sevinçten ağlamanın ne olduğunu da siz öğrenmeye başlayacaksınız. Bu ağlama, ilk mezuniyet gecenizin, ilk gelin olduğunuz günün, ilk anne olduğunuz anın ağlamasına benzemez, sakın karıştırmayın.

Başında beklediğiniz oğlunuzun yerini, elinizden düşürmediğiniz cep telefonunuz alacak.

Bir telefonda size yemin törenini haber verecek, dört nala koşarak gideceksiniz, her anını videoya çekeceksiniz, fotograf yığını oluşturacaksınız, herkese sevinç gözyaşlarıyla göstereceksiniz, sonra bir başka telefon gelecek Diyarbakır'dan, Muş'a, Kayseri'den Bingöl'e uzanan talim, eğitim maratonuna çıktığını söyleyecek, o konuşurken siz yine sevinçten ağlayacaksınız, "Minik elli kınalı kuzum nerelerde, neler yapıyormuş?" diyeceksiniz. Bir gün yine arayacak "Anne talimde nişancılıkda birlik birincisi oldum, belge aldım" diyecek, sonrakinde "Anne Kayseri'ye

gittik helikopterle, paraşütle atlama eğitimini tamamladım başarıyla" diyecek, sonrakinde "Anne bizim birlikte iki tane Doğulu asker çocuğa Türkçe okuma yazma öğrettim" diyecek, sonrakinde "Komutanımla Gabar'a gittik, sonra Silopi'ye, sonra Silvan'a..."

Böyle devam edip gidecek, siz hep sevinçten ağlayacaksınız, onun sevdiği yemekleri pişirmeyeceksiniz, onunla birlikte gittiğiniz mekanlara o gelene değin belki hiç gitmeyeceksiniz.

Sesi oğlunuz gibi değil bir aslan kükremesi gibi çıkacak, "Ben gidiyorum hakkını helal et anne" diyecek, "Helal olsun" tümcesi boğazınızdan düğümle çıkacak.

Evde kokusunu, size "Gügücüm" değişini özleyeceksiniz, bu yüzden arada arka odalara kaçıp ağlayacaksınız; ama olsun tüm bunlar onun tek başına yaptıklarını dinledikçe size boş gelecek zaten...

Bir gün arayacak, sesi ona aldığınız ilk robot oyuncağı eline verdiğiniz andaki gibi coşkulu, "Anne bizim üsse yeni kobra helikopterler geldi, bir gör anne içinde kendimi Rambo sandım" diyecek, sizinle öyle bir konuşacak ki sanki Genel Kurmay Başkanı olmuş diyeceksiniz. Yine güleceksiniz buruk...

Tüm bunları biraraya eklediğinizde göreceksiniz ki, sizin oğlunuz vatan için nefer olmuş, kendini komutan gibi duyumsayacak denli Mehmetçik olmuş, vatanı tek başına koruyacak denli güce sahip, tüm bunlara dönüşmesinde sizin ilk onu elinize alıp yoğurduğunuz hamur kıvamı gelecek aklınıza...

Bir gün yine bir telefon gelecek, çok acele, çok kısa konuşacak, sesi oğlunuz gibi değil bir aslan kükremesi gibi çıkacak, "Ben gidiyorum hakkını helal et anne" diyecek, "Helal olsun" tümcesi boğazınızdan düğümle çıkacak, ardından gelen hayır dualarını kendi kendinize kapanan telefonun, sinyal sesine söylediğinizin dakikalar ayırdına varacaksınız.

Benim oğlum pişti, hayran kaldığı kobralardan birine binip sınır ötelerine gitti, onları da birer annenin doğurduğu doğru yetiştirilmedikleri için mayaları bozuk hamurları temizlemeye gitti.

Ben bir Mehmetçik annesiyim, onu sevdirerek büyüttüğüm vatanıma feda olsun.

Son sözlerim oğluma!

Odan bıraktığın gibi, kedin bayağı büyüdü, müzik CD'lerini kimseye vermedim, giysilerin dolabında, üzerlerinde hâlâ kokun saklı...

Görevimi aksatmadım bu hafta yine de bankamatiğe para yatırdım, tembih ettiğin gibi kız arkadaşını sık sık arıyorum, sevdiğin mercimek yemeğini hiç pişirmedim, sezon açıldığından buyana hiç tiyatro izlemedim.

Koluma girip beni koşturarak indirdiğin yokuşlu yollardan hiç geçmedim, cep telefonum 24 saat açık, bir gün çaldığında "Ben Çavuş İnanç Yenilmez" diyen sesinle sen değil, komutanlarından biri ararsa, senden gelecek şahadet haberini sevinçten ağlayarak duymaya hazırım be aslanım!•

Bir İngiliz, *gezmek için Afrika'ya gitmişti. Amacı, uygarlıktan payını hemen hiç almamış bölgeleri adım adım dolaşmak ve burada uygarlığın olanaklarından yoksun halkın yaşam biçimini gözlemekti. Rehberleri onu, kıtanın en "vahşi" bölgesine götürdüler ve orada kamp kurdular. İngiliz yanına iki rehberini aldı ve onlarla birlikte yürüyerek, çevredeki köylerden birine gitti. Bu köyde gözü birden, çıplak bir yerliye takıldı. Adam, bir kütüğün başına oturmuş, elindeki tokmakla kütüğe gelişigüzel vurarak tamtam çalıyor, anlamsız sesler çıkarıyordu. İngiliz adamın yanına yürüdü ve onu bir süre dikkatle inceledikten sonra sordu:*

"Bu tamtamı neden çalıyorsun?" dedi.

Yerli, bir yandan tokmağını kütüğe vurmayı sürdürürken, bir yandan da İngiliz'e yanıt verdi:

"Bu yaz kurak geçti, köyümüz susuz kaldı" dedi. "Tamtamı çalmamın nedeni, bu kuraklık nedeniyle…"

İngiliz elini kaldırarak yerliye susmasını işaret etti. "Devam etmene gerek yok, anladım ne diyeceğini" dedi ve piposundan birkaç nefes çektikten sonra sözünü sürdürdü:

"Yani mevsim kurak geçti, nehirler kurudu, köyünüz susuz kaldı. Sen de şimdi tamtam çalıp, ruhları yardıma çağırıyorsun ve ruhların yardımını sağlayarak yağmur yağdıracaksın. Öyle değil mi?"

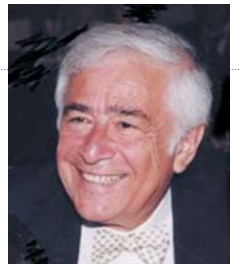
Yerli, tamtam çalmayı bıraktı ve şaşkınlıkla İngiliz'in yüzüne baktı:

"Demek bu çağda hâlâ ruhların yardımıyla yağmur yağdırılabileceğine inanıyorsunuz" dedi hafifçe gülerek ve sonra da tamtam çalmasının nedenini açıkladı:

"Komşu köyden su tesisatçısı çağırıyorum."•

HEM NALINA HEM MIHINA

Metin Atamer

Rukiye Nine

Yıllar sonra oğlundan bir haber geliyordu, Rukiye Nine'ye... Koltuğa daha bir yerleşti, kuşkuyla karışık bir merakla okumaya başladı. Oğlu mektubunda, kapalı bir kutu olan yaşamını satırlara dökmüştü. Kendisinden de özür diliyordu. Mektubu bir daha, bir daha okudu. Derin derin iç geçirdi.

Rukiye Nine tek başına kendi evinde yaşardı senelerdir... Genç sayılabilecek bir yaşta dul kalmış, eşinin emekli maaşıyla geçinmekteydi. Tek sevdiği uğraşısı geceleri örgü örmekti. Eline akşamları bir tığ alır, ipliğe habire zincir çeker, o zincirlerden resimler, tablolar çıkarırdı. Buruşuk parmaklarının içinde tuttuğu tığ eski buharlı lokomotiflerin tekerlek itenekleri gibi bir öne bir arkaya gider, habire zincir üretirdi. Ellerinin derisi yılların öyküsünü anlatırcasına buruş buruş, parmak eklemleri iş yapmaktan boğum boğum şişti. Kimi zaman bu zincir üretimini durdurur, örgünün bir başka düğümüne atkıyla bağlantı yapardı.

Kimbilir bu örgülerde neleri biçimlere aktararak, hangi derdini örerdi, kimse bilmezdi. Bir zaman sonra bu örgüleri yapmayı bıraktı. Mahallede kendisini tanıyanlar hayra yordular. "Bir olasılık, bu örgüye bağlı olan konuda bir değişiklik oldu"

dedi mahalleli... Bir zaman sonra Rukiye Nine eline kasnak ve üzerine işleme yapılabilecek bir bezle birlikte çok değişik renkli iplikler aldı.

İnce gözenekli bezi kasnağa gerip renkli ipliklerle nakış işlemeye başladı. Kasnağın içinde gerdirilmiş bezde biçimler oluşmaya başladı. Mahalleliler bu değişime bir anlam vermeye çalıştılar; ama başaramadılar.

Rukiye Nine'nin merhum eşinden bir oğlu vardı. Oğlunun adını mahalleli bilmezdi. Kendisini kimse görmemişti. İyi bir eğitim görmüş; fakat bir çevre edinememişti. Belki de bu nedenle, ilk karşılaştığı; fakat evli ve üstelik çocuklu bir kadına âşık olmuştu. Bu ilişkinin yanlışlığını arkadaşları çok anlatmışlardı ona... Fakat o bu uyarıların hiçbirine aldırmamış, sevgilisi kadınla evlenip bir başka kente yerleşmişti.

Görüştüğü tek kişi kalmamıştı. En yakın arkadaşlarını bile terk etmişti. Rukiye Hanım'ın eşi bunu kendine dert edinmiş, sonra da kederinden ölmüştü. Bir yandan eşini yitirmesinin, bir yandan oğlunun bir mutsuzluğun üzerine yuva kurmaya kalkmasının etkisiyle mi bilinmez, Rukiye Hanım içine kapanık, fazla söz söylemeyen sessiz bir kişi oluvermişti.

O gün mahallelileri, kendisini ziyarete geleceklerdi. Bu nedenle Rukiye Nine mutfakta unlu birşeyler yapıyordu. Kendisini, ünlü çöreğini yapmaya o denli vermişti ki kapının zilini duymadı. Zil ısrarlı bir biçimde üst üste çalınınca durdu, elindeki unları masanın üzerine sıyırdı, önlüğüne elini sildi ve kapıya gitti.

Konuklarının gelme saati değildi henüz. Merakla açtı kapıyı ve postacıyla karşılaştı. Çok heyecanlanmıştı. Kapının yanındaki tabureye oturdu, heyecanının durmasını bekledi bir süre... Postacı bir zarf uzattı Rukiye Nine'ye... "Hayırdır inşallah" diyerek zarfı aldı ve kapıyı kapadı. Zarfın üstündeki ad kendisinindi, kimden geldiğine bakmadan oturduğu odadaki kasnağın üstüne koydu. Mutfağa geri döndü, yapmakta olduğu çöreğin üzerine yumurta sarısını sürdü, çörekleri sıcak fırına sürdü. Ellerini yıkadıktan sonra da zarfı aldı, nakış yaptığı divanın kenarına oturdu.

Elinde birkaç kez evirip çevirerek zarfta açacağı bir yer aradı. Sonra da, nakış makası ile bir kenarını kesti, nakış yaparken kullandığı yakın gözlüğünü taktı, zarftan çıkardığı mektubu okumaya başladı.

Mektup oğlundan geliyordu. Yazının en altında Mustafa yazmaktaydı. Nerdeyse kalbi duracaktı. Yıllar sonra oğlundan bir haber geliyordu. Koltuğa daha bir yerleşti, kuşkuyla karışık bir merakla okumaya başladı. Oğlu mektubunda, kapalı bir kutu olan yaşamını satırlara dökmüştü. Kendisinden de özür diliyordu. Mektubu bir daha, bir daha okudu. Derin derin iç geçirdi. Burnuna yanık kokusu gelmeye başlamıştı. Ne kadar zaman geçmiş olduğunu anımsamadığı sürede çörekler yanmış, evin içi duman duman olmuştu.

Aynı anda kapı yumruklanarak çalınıyordu. Mahalleli kapıda, çörekler yanık fırında, içerisi duman içindeydi. Koştu, bir aceleyle kapıyı açtı. Mahalleliler yangın var sanarak içeriye daldılar, Rukiye Nine'yi dışarı çıkardılar, fırını kapatıp pencereleri açtılar.

Koku yavaş yavaş giderken, yanmış çörek tepsisini bahçeye çıkardılar. Kimse Rukiye Nine'ye ne oldu diye bir şey sormadı, oysa Rukiye Nine'nin paylaşmak istediği o denli çok konuları vardı ki... Mektubu kasnağın altına koydu, konuklarını içeri odaya buyur etti. Evdeki koku yavaş yavaş dağılmış, yok olmuştu.

Mahalleliler, Rukiye Nine'nin çevresinde oturdular. Kurabiyeler yanmış, evin içini derin bir duman kokusu sarmış; fakat Rukiye Nine'nin yüzünde gizemli bir gülümseme vardı. Hiçbir şey umurunda değildi Rukiye Nine'nin o an... Mahalleli gittikten sonra camları kapattı, sessiz sessiz ağladı, duvarlarla paylaştı sevincini...

O gece gözü hiç uyku tutmadı. Sabaha değin elinden düşürmedi nakış kasnağını... Bitirdiğinde, altına önce oğlunun adını, sonra da günün tarihini işledi.

Başını yastığa koyduğunda sabah çoktan olmuştu. Birazdan Mustafa'sı gelecekti. Yüzündeki gülümsemeyle yattı. Sabah evin kapısı uzun uzun çaldı; fakat açan olmadı.•

MetinAtamer@butundunya.com.tr

Herşeyi abartarak *anlatmayı seven iki "palavracı" konuşuyorlardı. Birincisi "Dün akşam bir şimşek çaktı" diye söze başladı. "Ortalık gündüz gibi oldu. Dağın eteğinde tam beş bin çakal saydım."*

İkinci palavracı dayanamayarak arkadaşının sözünü kesti ve kendi başından geçen olayı anlatmaya başladı:

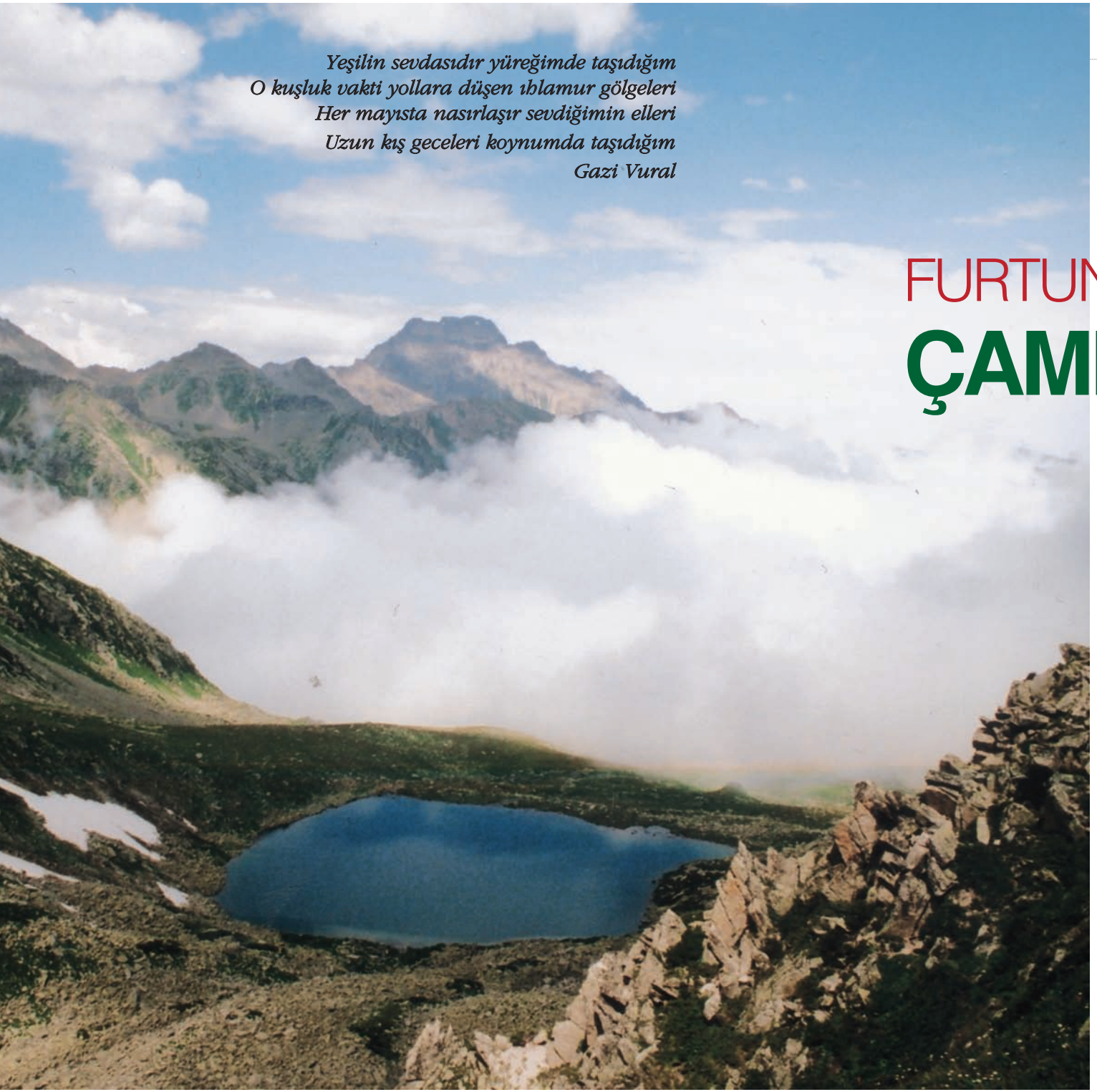
"Ben de şimşek çakarken dağın tepesinde bir deve gördüm" dedi. "Başını uzattı, ovadaki dereden su içti."

Birincisi bu abartmaya dayanamadı:

"Hadi hadi" dedi. "Deveyi düze indir."

İkinci palavracı bu lafın altında kalmadı:

"O zaman sen de..." dedi. "Çakalı yüze indir."•

Yeşilin sevdasıdır yüreğimde taşıdığım
O kuşluk vakti yollara düşen ıhlamur gölgeleri
Her mayısta nasırlaşır sevdiğimin elleri
Uzun kış geceleri koynumda taşıdığım
Gazi Vural

KONUK YAZAR
Gazi Vural

FURTUNA DİYARI
ÇAMLIHEMŞİN

Gençliğimi ve çocukluğumu yaşadığım Çamlıhemşin ile ilgili düşüncelerim sorulduğu zaman ilk aklıma gelen, memleketime dönmek olur. Bunu gerçekleştiremediğim zamanlar, bir fotograf önüme koyar, doya doya bakar, yumarım gözlerimi... Duygu dolu anılar, sevinçler, acılar, gözyaşları; yüzümde sıcak bir gülümsemeyle birlikte yığılır üst üste...

İlk önce, yeşilini dört mevsim kaybetmeyen, uzaklarda karla kaplı dağların arasından geçen derin vadilerin yamaçlarındaki köyümde bulurum kendimi... Vadiye hükmeden kartal yuvası gibi ahşap konakta doğduğumda, annemin ilk kucağına aldığı anda bulurum kendimi bir an... İlk soluduğum hava, harlanmış pilitanın (çok işlevli bir tür odun sobası) üzerindeki kara kugmadan (su kaynatılan bakır güğüm) gelen yoğun su damlacıklarını taşımaktadır.

Kış aylarına ilişkin anılarım, bacaksız halimizle ben ve arkadaşlarım, kar tipi demeden beş kilometrelik taş kaldırımlardan inip çıktığımız ilkokul ve ortaokul günlerini ve gecelerini kapsar. Yüksek dağların arasından kısa

kış günlerinde bir saat görünüp yitiveren güneşle birlikte, çakalların uzun uzun ulumalarını dinleyerek eve dönerdik. Üşümez miydik? Üşürdük elbette...

Parz vurmuş yanaklarımız, kara lastik içinde duyumsamadığımız ayak parmaklarımız, pancar kesilmiş ellerimizle üşüşürdük pilitanın başına... Her hasta oluşumuzda üç beş gün yatar, ayağa daha güçlü kalkardık.

Beş numara gaz lambasının ışığında yorgun yorgun matematik soruları çözerken uyuklamanın keyfini bilirim. İlkokula başlamadan ezberlediğim çarpım tablosunu (kerrat tablosu) dedemin dizlerinde kuşlar gibi şakıdığımda, akide şekeri tadında bir zamanı anımsarım. Yanlış söylediğim zamanlarda, akide şekerini dedemin kuşlara verdiğini, bunu da sonbaharda bahçeden kışlık meyve toplarken dalda bıraktığımız, koparmadığımız armutların, elmaların, ayvaların, hurmaların içine sakladığını anımsarım. Yoksa, küçük kuşlar aç kalıp bahara erişemezlerse, dedemin ıslık çalarak kuşlara eşlik ettiği şarkıyı ben daha sonra nasıl öğrenebilirdim ki...

İlkbaharla birlikte canlanan toprak, kıştan kalma karaçamların yeşiline inat daha parlak ve daha ışıltılı yeşilin binbir tonuyla güneşi karşılardı. Güneş daha çok zaman ayırdıkça gündüze, o denli çok uzardı, yol kenarlarındaki ıhlamur ağaçlarının gölgeleri... Hızla erimeye başlayan dağlardaki karların suları Fırtına Deresi'nde toplanır, çağlayarak Karadeniz'e değin bulanık akmasına yol açardı. "Mayıs deresi" de-

riz biz... Sesi kulakları sağır edercesine gelir, günlerce bulanık akardı. En çok bu zamanlarda dereden korkardık ve kızardık. Derenin kenarındaki okulumuzun duvarlarını aşmaya çalışan sular, bahçede oynadığımız lastik toplarımızı alıp götürürdü. Bize yalnızca dere sularına karışmış topumuzun arkasından ağlamak kalırdı. Sonraları, Karadeniz'e yakın, derenin sakinleştiği yerlerde, bu topları çocukların yakaladığını öğrendiğimizde, üzüntümüz biraz da olsa hafiflemişti. Ortaokuldaki öğretmenimiz anlatmıştı:

Çamlıhemşin'de öğretmenliğe başladığı ilk iki hafta, derenin sesinden dolayı hiç uyuyamadığını... Daha sonrasında derenin sesine alıştığını, bu kez de kendi memleketinde hiç uyuyamadığını, tatilini yarıda bırakıp okulların açılmasını beklemeden Çamlıhemşin'e geri döndüğünü...

Mayıs deresi geçip de Fırtına Deresi duru akmaya başlayınca suda parıldayan mavi çakıl taşları, kırmızı benekli alabalıkların müjdecisidir elbette... Haziran ayıyla birlikte, insanı dağlar çağırır.

Dere sesini de bastırır artık, yabankeçilerinin yalçın kayalıklarda çıkardığı, dağlarda yankılanan ayaklarının sesleri... Ürkek yavru ceylanlar pınar başlarında sabah suyunun tadını çıkarırken, ölmezotunun (hencacalik) tomurcuklarının sarı kokusu, henüz yeni açmış komar çiçeklerinin (orman güllerinin) taze kokusuna karışır, yayılır ortalığa... Öbek öbek açan sarı eğri çiçeklerinden bal damlar öğle sıcağında...

Kaçkar Dağları'nın doruklarından başlayıp, Karadeniz'e ulaşan Fırtına Deresi'nin var ettiği Fırtına Vadisi'nde, her kuşun yuvasını bilirim. Her yaban keçisini, ayak izlerinden tanırım. Düşüp de dizimi vurduğum her taş, çocukluk arkadaşımdır. İlk aşkımı, çenemi tutamayıp kırmızı benekli alabalığa anlatmışımdır. Böyle anılardır, insanı yaşama ve toprağa (vatana) bağlayan... Çocukluğumuzda, gençliğimizde doğadan ve yaşadığımız ortamdan ne almışsak, onlardır, bizi ömrümüzün sonuna değin taşıyacak olan...•

Bu Yazının Yazarı Gazi Vural'la Tanışın

16 Ekim 1967 tarihinde Çamlıhemşin'de doğdu. İlk ve ortaokulu aile geleneğine uyarak Çamlıhemşin'de okudu. 1981 yılında Ankara'ya gitti. Lise eğitimini Ankara Kurtuluş Lisesi'nde tamamladı. 1990 yılında ODTÜ Ekonomi Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisansını, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, "İktisat Yöntembilimi" üzerine yaptı. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde iktisat alanındaki doktora çalışmalarını sürdürmektedir. Onu dinlendiren, mutlu kılan etkinliklerin üçü de, Çamlıhemşin'de geçirdiği çocukluğundan miras kalmıştır: Okumak, dağlarda gezmek ve Furtuna Deresi'ne ayaklarını sokup, yalnızca derenin ve ormanın sesini dinlemek.•

ÇOCUK BÜYÜKLER,
BÜYÜK ÇOCUKLAR İÇİN

Ali Murat Erkorkmaz

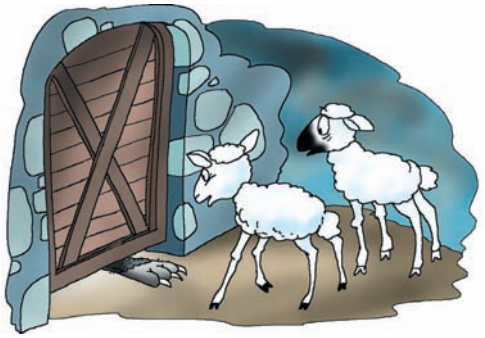
ANNEM

Annem, ben onu tanımadan önce farklı bir gezegende yaşıyormuş. Zaman zaman misyonu gereği öteki yıldızlara da gidip gelmek zorunda kalıyormuş. Bu nedenle 1930'larda yayımlanan "Baytekin" adlı resimli romandaki bayan yıldızla tanışıklığı olduğunu hiç gizlemez. Gelecekten aldığı özel istek doğrultusunda dünyaya gelişi 1926'lara rastlar. Temmuz 17, kendi gezegenindeki ulusal bayram olduğundan o da 17 Temmuz'u seçmiş geliş tarihi olarak... 17 Temmuz, annemin gezegenini

Atatürk'ün ziyaret ettiği gün olarak da bilinir.

Kendi annesinden aldığı hoşgörü ve sevgi bayrağını taşıma ve başka gezegenlere dikme misyonu, onu gerçek bir insan olmaya değin getirmiş. O da olmuş. Öylesine gerçek olmuş ki, öteki insan kopyalarının her birinin ağzı açık kalakalmış. Onu tanıyıp da tılsımlarına

değmeden geçemez olmuşlar.

"Ot yedim otlandım, süt içtim sütlendim, aç Tümen kuzu kapıyı ben geldim" demiş hain kurt. Kapının arkasında, kardeşleriyle bekleyen Tümen kuzu, "Elini uzat bakalım annemiz misin?" deyince kurt siyah kıllı patisini uzatmak zorunda kalmış. "Bizim annemizin eli beyazdır" deyip açmamış Tümen kuzu... Kurt düşünmüş taşınmış, gitmiş elini una bulamış, dönmüş gelmiş tekrar çalmış kapıyı...

"Ot yedim otlandım, süt içtim sütlendim, aç Tümen kuzu kapıyı ben geldim."

Annemle olan sevgi dolu serüvenimin zihnime kazınmış en eski belgesi sanırım bu öyküdür. Anlatırken yer yer sesini kurt sesi gibi kalınlaştırmasına karşın bir anne sesi tadını yitiremeyen bu melodi, daha sonra tüm yaşamımda "Aman oğlum, kendine dikkat et, kaşkolunu takmadan sokağa çıkma sakın" gibi sözlerle yer almıştır.

Belleğimdeki en eski düşse bir kanape üzerinde, elindeki resim defterine çizdiği çiftlik hayvanlarıdır. Tavuklar, horozlar, civcivler köpekler falan... Ben de elimdeki deftere onu taklit etmeye çalışarak bir şeyler karalardım. Annem, tavukların ayaklarını üç parmaklı çizmeme çok şaşırmış, hep söyler durur. O zaman ikibuçuk yaşındaymışım; ama biraz bulanık olmasına karşın görüntüyü çok iyi anımsıyorum. O zamandan buyana beni resme, elişlerine ve her türlü sanata teşvik etmiştir.

Gerçek bir cumhuriyet kadınıydı. Bayramlarda yapılan ve televizyonlardan verilen geçit törenlerini seyrederken heyecandan ağlardı. Onun öteki birçok kadından bir fazla artısı vardı; çünkü Atatürk onun başını okşamıştı. Moda Deniz Kulübü'ne gelen Atatürk annemi görmüş, yanına gelmiş uzun uzun gözlerinin içine bakmıştı. Adını sormuş ve başını okşamıştı. Güzel

insan olma virüsünü Atatürk'ten kapmıştı annem... Hep başı dik, çağdaş, bilime ve sanata inanan bir insan olmuştu. Beni ve öteki üç kardeşimi de öyle yetiştirmişti. Atatürk'ün annemin gezegenini ziyaretinin gerçek nedeninin de annem olduğu hep söylenir; çünkü annem Atatürk'ün o delici bakışlarından ne kadar heyecanlanmışsa, Atatürk de annemin sevgi dolu gözlerinden öylesine etkilenmişmiş.

Moda'dan sandal kiralar, tüm çocuklarını yanına alır ve Kalamış'a kürek çekerdi. Dönüşte Koço'nun restoranının arkasında yer alan, yine Koço'ya ait çay bahçesinde çayını içer, kitabını okur, biz de yerlerden gazoz kapağı toplardık. Yanında kesinlikle bir kitap olurdu.

O zamanlar henüz üç kardeştik. Benden bir yaş büyük ablam Tiraje, iki yaş küçük kız kardeşim Hande ve ben... Daha sonra benden onüç yaş küçük erkek kardeşim Asım'ın da aileye katılmasıyla annem dünyaya misyonunu devam ettirecek dört ürün vermişti.

Beni doğurduğu sabahın gecesinde, düşünde başına bir taç giydiğini ve o tacın yolunu ışıl ışıl aydınlattığını söyler, beni onurlandırırdı. Eminim benzer öyküleri de öteki kardeşlerime söylerdi.

Moda Cem Sokak'taki evimiz üç katlıydı. Biz orta katta otururduk. Arka balkonumuzda asmalar vardı. Annem üzümler olunca sularını sıkar, bize içirirdi. Beyaz renkli, uzun kollu bir üzüm sıkacağımız vardı. Ben sıkmayı severdim; içmeyi değil... Arka bahçemizde her türlü meyve ağacı, çiçek, böcek ne isterseniz vardı. Dut ağacının altındaki kaplumbağa yavrularını bugün gibi anımsarım. Ama o bahçedeki en değerli şey,

kuyunun dibinde yatan, annemin tek taş pırlanta yüzüğüdür.

Nasıl yapmışsam yapmış, avcumda o yüzükle bahçeye inmişim. Annemin "Sakın atma" demesine karşın "Attiiii" diyerek yüzüğü kuyuya atmışım. Azarlamamış bile beni... Anneannemden kalan bir hoşgörüyle "Ne bilsin çocuk" mantığını işletip üstüne bir bardak su içmiş.

Astragan kürkünün kolunun kesilip "Çelik Bilek" stili bir avcı şapkasına dönüşmesini de aynı mantıkla karşılayınca şımarık bir çocuk oluvermişim. Zaten beni hep şımartmıştır. Hep...

Öyle bir insandı. Kabahati mutlaka kendinde arardı. Çevresindeki herkes çok "iyi"ydi. Bir sorun oluşmuşsa suçlu kendisiydi. Bu da anneannemden kalan bir mirastı.

Çok heyecanlı ve sevgi doluydu. Bu yüzden sevgisi taşardı. Annemi tanıyıp da çevresinde fır dönmeyen insan tanımadım. Klasik, pop, türk klasikleri her türlü müziği severdi; ama rap ve arabeske dayanamazdı. Neil Sedaka'nın "You Mean Everything To Me" adlı şarkısı, sözleri gibi, onun için herşeyi ifade ederdi. Çocukluğumun tanıkları arasında yer alan bugünün birçok ünlü müzisyeni vardır. Erol Evgin'den Neşet Ruacan'a, poptan caza uzanan bir yelpaze bizim evin çocuklarını oluştururdu.

Evde her türlü enstrüman bulunurdu; çünkü babam çoğunu çalardı ve onun çalmadıklarını da annem taksit maksit yapar, kapar eve, bize getirirdi. İzmir fuarına gelen üç adet "Fender" elektro gitardan birini allem edip kallem edip bana almıştı. O zamanlar böyle şeylerin Türkiye'ye girmesi olanaksızdı; ama annem olanaksız nedir bilmezdi ki... Ben istedim ya, yeterli neden vardı. Tüm ünlü müzisyenler benim gitara el sürmeye gelirlerdi. Ne gitardı ama..

Çizgi film yapmak istemem üzerine Kadıköy çarşısındaki ünlü "Odeon" mağazasından bir çekici, bir de oynatıcı iki cihazı kapıp gelen de annem olmuştu. Onun yüzünden çizgi filmci olmuştum. Görevlerinden biri de başka gezegenlerdeki sanat ve kültür etkinliklerini artırıp geliştirmekti. Bunun için beni ve kardeşlerimi sürekli kullandı.

Ev hayvandan geçilmezdi. Daha önceki bir yazımda da belirttiğim gibi bir sayımda 2 köpek, 11 kedi, bir beyaz güvercin, bir iskete, iki kanarya, bir leylek, bir horoz, koca bir akvaryum dolusu balık ve bir sürü kurbağa belgelenmişti. Annem hepsiyle ayrı ayrı ilgilenirdi. Onları eğitir, onlarla konuşur, dostluklar kurardı. Bu da misyonunun bir parçasıydı herhalde...

Babamla yolları çok gençken ayrıldı. Birliktelikleri boyunca birbirlerine tek kötü söz söylememiş olan bu çift, tek bir tartışmayı bile beceremeyip tek bir bakışla ayrıldılar ve bir daha biraraya gelmediler, gelemediler. İnattan farklı bir boyutu olan bu ayrılık, her ikisini de kalan tüm yaşamları boyunca yıprattı. Annem hep babama âşık kaldı.

Herşeye karşın misyonunu sürdürmeye azimle devam eden annem, muhteşem bir belleğe sahipti. Sekseniki yaşında bile benim "dünya veri tabanımdı". Gecenin bir saatinde telefon açar, "Anneciğim, hani şu 1950'lerde çekilen falanca film var ya, onun ikinci kameramanının adı neydi?" demem yeterdi. Google bu soruya 1,2 saniyede yanıt verene değin annem dördüncü, hatta beşinci kameramana değin sayardı.

Son on yıldır kemik erimesi ve takılan protezlerin iş görmemesi sonucu büyük ağrılar içinde kanepeye bağlanmıştı. Yürüyememenin ve hareketsizliğin getirdiği aşırı kilo sağlığını alt üst etmişti. Ama o, acıdan haykıra haykıra kalktığı yatağından koltuğuna gelir gelmez gülümser, hemen bulmacalarını çözmeye başlardı. Ah bir yürüyebilse, her gece "kim 500 milyar ister"i iflasa sürükleyecekti.

Çizimler: Ali Murat Erkorkmaz

Süsüne püsüne de çok düşkündü. Neredeyse komaya girecek, öylesine hasta, önce saçını başını tarar, makyajını yapar doktor öyle getirtilirdi. Hiç kimse gelmeyecek olsa bile, evde tek başına kalacak olsa bile, yine de en güzel giysilerini giyer, makyajını yapar, öyle otururdu. Bu, kendisine olan saygıdan kaynaklanırdı. Kışları Maltepe'deki evinde, yazları Bayra-

moğlu'ndaki sitede geçirirdi. Yürüyemediği için kışın sokağa çıkamazdı; ama yazın süslenir püslenir, sitedeki giriş katındaki balkonuna yerleşir, gelen geçenle ahbaplık ederdi. İnsanlar annemin balkonuna takılıp onunla çay içmeye bayılırlardı. Bir sohbet bir sohbet... Minik müzik setinden yayınlanan eski şarkıların tınıları, puf böreklerinin kokusuna karışır annemin renkli giysilerine eşlik ederdi. O balkonda başka bir alem yaşanırdı. Kimse bilmezdi ki gerçekte o hava annemin özel gezegeninden getirtilmişti.

Cıvıl cıvıl giyinirdi. Kırmızılar, leylaklar, şık gözlükler, simli mimli kazaklar, rengarenk bir insandı annem... Gençlerin bile giymeye cesaret edemeyeceği renkler anneme inanılmaz yakışırdı. Ruhu aristokrattı. Olmayan bütçesiyle hepimize armağanlar alırdı. Yalnızca bize mi? Komşunun komşusunun çocukları bile annemin armağanlarından nasiplerini alırlardı.

Moda'nın ünlü simaları arasında bir Ramazan vardı. Babası annesini öldürmüş, babayı da asmışlar. Söylenen bu... Ramazan, kimsesiz bir çocuk olarak sokaklarda büyümüştü. Annem bana bir şey alınca Ramazan'a da alınırdı. İftar soframızdan Ramazan eksik olmazdı. Yıllar sonra Ramazan'ı Fenerbahçe'de çiklet satarken buldum. Caddenin ortasında bağırmaya başladı:

"Heey millet, bunun annesi benim de annemdir, beni sofrasına alıp giydiren, benim de anneciğimdir."

Yalnızca benim ve Ramazan'ın mı? Tüm Moda'nın annesiydi. Ali Usta ne zaman uğrasam "Bunlar annemin" diye anneme dondurma yollardı. İster lise olsun, ister üniversite, tüm sınıf arkadaşlarımın da annesiydi; çünkü çoğunun üzerinde emeği vardı.

Tüm anneler kutsaldır; ama herkesin annesi en kutsaldır. Bu tipik bir "Mutlaka" durumudur. Bu nedenle benim annem de en kutsal anne olmaktan kurtulamamıştır. Bugün ne olabilmişsem, annemin koyduğu yapı taşları nedeniyledir. Sanat ve bilime olan heyecanlarımı da annemden almışımdır, muhasebeden ve ticaretten anlayamamı da... O da

beceremezdi para saymayı, ben de öğrenemedim.

Annem bizim dünyaya gelince Şükran adını benimsemiş, almış, tepe tepe kullanmış. Birçok ülke annemin adına kutlamalar ve bayramlar düzenlemiş. Amerikalılar bile "Şükran Günü" diye annem için özel bir gün belirlemişler. Siz hiç "Ayşe Günü" ya da "Fatma Günü" diye bir gün duydunuz mu? Şükran Günü olmasının nedeni, annemin hayran olduğu başta Atatürk olmak üzere, ünlü bilim insanı Edison, ABD eski devlet başkanı J. F. Kennedy, Piotr İlich Tchaikovsky gibi bestecilerin de içinde bulunan, dünyayı dünya yapan seçkin bir grubun oy birliğiyle isteğidir. Onlar annemi hiç yalnız bırakmamışlardır. Eminim şu anda da hep birlikte annemin balkonunda puf böreği yiyip kahkahalar atıyorlardır.

Annem misyonunun devamı olarak bize şimdilik "Hoşkalın" diyip başka başka gezegenlere gitti. Onların da sevgiye, hoşgörüye, güzelliklere, anneme gereksinimi olduğu kuşkusuz. Bize hiç yetmedi, tadı damağımızda kaldı; ama ne yapalım, güzellikler paylaşıldıkça büyürler. Geride sesini bıraktı. Ne zaman sokağa çıksam "Oğlum aman kaşkolunu tak", ne zaman umutsuzluğa düşsem, "Sen yaparsın oğlum, sen bir pırlantasın" diyip duruyor hâlâ...

Güle güle anneciğim.•

AliMuratErkorkmaz@butundunya.com.tr

Küçük bir operasyon *geçiren ünlü ressam, doktora borcunu sordu. Ünlü ressamdan önce hiçbir şey almak istemeyen doktor, sonunda anı olarak saklamak için onun küçük bir tablosunu istedi.*

Bir hafta sonra ünlü ressam büyük bir tablosunu doktora götürdü. Doktor, küçük bir operasyon için bu denli değerli bir tabloyu kabul edemeyeceğini söylese de, ressam tabloyu kabul etmesi için ısrar etti. Ressamın ısrarları karşısında tabloyu kabul ettiğini söyleyen doktor, sözlerini şöyle tamamladı:

"Peki üstadım" dedi. "O zaman benim de size bir apandist operasyonu borcum olsun..."•

Bir adamın *kuyudan su çekip sonra kovayı yeniden kuyuya boşalttığını görenler adamın bu hareketinin nedenini çok merak ettiler:*

"Niçin böyle yapıyorsun?" diye sordular.

Adam bir yandan yaptığı işe devam ederken bir yandan da yanıt verdi:

"Çok da önemli değil" dedi, "Kuyunun suyunu ölçüyorum."•

SUDOKU

Canan Onural

	1	3	8			9		
			6			1		
	2		9	7				
	4			6		2		8
6	8			1				9
		2	3		7	4		5
		1		9		3	2	4
7	6		4	2			8	

Kolay

		9			2			3
			8		6		5	4
				4				
			6		9	7		
9			2					
				7			4	9
				5		8	6	7
5			9					
8					7	3		

Zor

CananOnural@butundunya.com.tr

Yanıtlar 127'nci sayfamızdadır.

YAZAR DEDE VE TORUNLARI

Muzaffer İzgü

Zeynep'in Civcivleri

Zeynep koşarak eve gitti, bir tas suyla geldi. Suyu civcivinin ayaklarına döktü, yapışkanı söktü. Civcivinin gagasına bir öpücük kondurdu. **Horoz, anne tavuk, civcivler, öteki tavuklar, Tavuk-Horoz Marşı'nı söyleyerek yayılmaya gittiler. Benekli mi? O da annesinin yanında "Horoz babaa" diye, yani "Ho ciaa, ho ciaa" diye ötüyordu.**

Anne tavuk, kümesinin kapısından başını çıkardı. Kararlıydı. O gün artık civcivlerini avluya çıkaracaktı. Belki de oradan sokağa... Civcivler evin avlusunu, sokağı tanımalılardı. Kümesin içinde otururak hiçbir şey öğrenemezlerdi ki... Şöyle başlarını iki yana çevirip bakınmalılardı. Gagalarını bir şeylerin içine daldırmalılar, yem aramalılardı. Koşmalılardı, birbirleriyle yarış etmelilerdi. Şu ufacık kümesin içinde de koşuyorlardı; ama kümescik birkaç adımla bitiyordu. Hele uçmaya kalkışsalar, başlarını kümesin duvarlarına çarpıyorlardı.

Anne tavuk, kümesin dışına çıktı. Çıktığı o ufacık deliğin başında durdu. Bir avluya, bir kümes içindeki yavrularına baktı. Civcivler biliyorlardı, anneleri onların kümesten dışarı çıkmalarına izin vermiyordu. Hangi civciv ufacık kümes kapısının yanına varıp başını dışarıya çıkarsa, anne tavuk, "Gu gurrru guuu..."diyor, başını dışarı çıkaran civcivin yanına geliyor, tepesindeki kırmızı ibiğini sinirli sinirli oynatıyordu.

"Gork ba, gork ba, gork ba" diyordu. Yani, "Haydi içeri, haydi içeri..."

"Kaku hup, kaku hup, kaku hup..." Yani, "Kedi gelir, seni kaptığıyla götürür, sonra da lüp eder..." diyordu.

Anne tavuk, kedi kontrolünü yaptı, şöyle bir avlunun o yanına doğru gitti, sonra bu yanına doğru gitti. Civcivler küçük kapının oraya toplanmış annelerini izliyorlardı. Ah bir koşmak, bir uçmak, annenin yanına varmak öyle hoştu ki... Sonra yarışmak... Bakalım hangimiz daha hızlı koşuyoruz, hangimiz bir uçtan bir uca uçuyoruz? Ama anne tavuk izin vermiyordu ki...

Anne tavuk tekrar kümes kapısının önüne geldi. Avlu içinde kedi yoktu, duvarların üzerinde de kedi yoktu. Gerçi Zeynep avluda olsa çok iyiydi. Ama Zeynep her zaman yanlarında olamazdı ki... O Zeynep ki, kuluçkaya yatırılacak yumurtaları annesiyle birlikte seçmiş, anne tavuğun "Kurt kurt" diye sesler çıkardığında çok özlediği civcivlere kavuşacağını anlamıştı. Anne tavuğun kafasını okşamış, kanatlarına ellerini sürmüş, "Ay benim kınalım, demek bana civciv çıkaracaksın ha?" demişti.

"Gurk gurk..." Yani, "Sabırsızlanıyorum, yumurtaları bir an önce altıma koyun da üzerine yatayım, yirmibir gün sonra Zeynep'e civcivler sunayım..."

O ufacık kümesi de Zeynep yapmıştı. Babası ona tahta parçaları vermişti, kargılar vermişti. Zeynep onların kimini çakarak, kimini bağlayarak kuluçkaya yatan Kınalı'sına kümes yapmıştı. Ona su taşıyordu, yem veriyordu. O denli hoşuna gidiyordu ki anne tavuğun ayaklarıyla altındaki yumurtaları çevirmesi... Bazen de dönüyor, gagasıyla yumurtaları çeviriyordu. O denli hızlı yapıyordu ki bu işlemi, hemen yine yumurtaların üzerine oturuyordu.

Zeynep günleri sayıyordu. "On gün oldu. Onbeş gün oldu. Şurada altı gün kaldı. Benim güzeller güzeli civcivlerim altı gün sonra karşımda... Cik cik de cik cik, cik cik de cik cik...

Ah ah ah!.. Zeynep okuldaydı. Anne tavuk civcivlerini çıkarmıştı. Kimi civciv yumurtanın kabuğunu kendisi kırmıştı, kimini de anne tavuk kırmıştı. Çıkan civcivleri kanatlarının altına almış, onları ısıtmıştı. Isınan civciv hemen "Cik cik cik" diye ötmeye başlamıştı.

Anne tavuğun mutluluğu sesinden anlaşılıyordu. Durmadan, "Guguru guru, guguru guru" diyordu. Yani, "Mutluyum. Yedisi de kanatlarımın altında..."

Zeynep okuldan gelince, dosdoğru yaptığı kümese koştu. Kapısını açtı. Aaa aa aaaa aaaa!.. Civcivlerden biri annesinin kanadının altından başını çıkarmış, "Cik cik cik..." diyordu. Zeynep elini uzattı. Anne tavuk kızmadı. O da Zeynep'i çok seviyordu. Çünkü Zeynep o yirmibir günlük kuluçka döneminde günde kaç kez küçük kümesin kapısını açmış, Kınalı'sına yemler vermiş, su vermiş, onunla konuşmuş, başını okşamıştı.

Çok hafifti civciv... Bir tüy gibi yumuşacıktı. Sarı gagası açılıyor, ikide bir ayaklarıyla Zeynep'in avcunu dürtüyor, annesine gitmek istiyordu.

Zeynep koşarak gitti, annesine haberi verdi.

"Ay" dedi annesi, yedisi de çıkmış mı?"

"Bilmiyorum" dedi Zeynep, ötekiler annesinin kanatlarının altındaydı. Ben salt birini tuttum ve sevdim."

Annesi küçük kümese koştu.

Ya Zeynep? Zeynep civcivlerine mama hazırlamaya başladı. Çok kolaydı onların mamasını yapmak canım... Yumurtayı haşlayacaksın, soğutacaksın, sonra onu bir güzel ezip küçücük parçalara ayıracaksın. Sonra da önlerine koyacaksın. Kınalı bağıracak, "Umck umck huk huk, umck umck huk huk..." Yani, "Haydi civcivlerim şölene koşun..."

"Cik cik de cik cik... Cik cik de cik cik..."

Sarı başlar inip inip kalkıyor, biri ötekinin üzerine çıkıyor, bir civciv alttan dalış yapıyor, bir civciv ortadan dalış yapıyor. Anne tavuk çok mutlu, yavrularının şarkılar söyleyerek mama yediklerini görünce, bu kez o da sevinçten, yirmibir gündür onlara yorgan yaptığı kanatlarını çırpıp duruyordu. Ama arada bir, "Gucu gucu mur mur" diyordu. Yani, "Hep böyle hazır değil, birazcık büyüyünce

kendi mamanızı kendiniz bulacaksınız. Sizi ardıma takıp avluya, daha sonra sokağa çıkaracağım.

Orada kedi tehlikesi var, köpek tehlikesi var. Ama en çok kedi tehlikesi... Kediler size bayılırlar. Bir sinerler, sonra bir zıplarlar üzerinize... Ben onları sindikleri yerde görsem, hemen atlarım üzerlerine, şu gagamla ona öyle bir ders veririm ki...” diyordu.

İşte bugün öyle bir gündü. Anne tavuk ilk kez çıkarıyordu civcivlerini dışarıya... Avluya çıkan civcivler ilk kez özgürlüğü tadıyorlardı. Daracık yerde o denli sıkılmışlardı ki... Belki de özgürlük o önlerine konan hazır mamadan daha iyiydi.

Civcivler zıpladılar, koştular, uçtular, birbirleriyle yarıştılar. Canları ne mama istiyordu ne de su... Anne tavuk durmadan ayaklarıyla yerleri eşiyor, onlara toprağın içinden yem bulmaya çalışıyordu. Bazıları annesinin o davranışını oyun sandılar, onlar da ayaklarıyla yerleri eşmeye başladılar. Aa aaa toprağın altında küçük küçük kurtçuklar... Ay güzelliği... Ay lezzeti... Hep bir ağızdan cikciklediler, yani, dediler ki, “Anne, sen bizi daha erken niçin çıkarmadın dışarıya?..”

Anne tavuk, kapının kanadının altındaki küçücük tavuk deliğinden başını dışarıya çıkardı. Şu anda evin horozu, öteki tavuklar sokaktaydı, belki bahçe içlerine dalmışlar, kimbilir neler neler bulup yiyorlardı?

“Huk huk, tuk tuk, çur çur çur...” Yani, “Arkamdan hiç ayrılmayacaksınız. Ben önde siz arkada... Yöreye dağılmak yok, durup beklemek yok. Ben ikide bir dönüp arkama bakacağım. Hanginiz oracıkta durur arkamdan gelmezse, onu yarın dışarıya çıkarmayacağım. Anladınız mı?”

“Ciiiiiiii... Cikkkkaaaa ciiiik...” “Geliyoruz anneciğim...”

Karşıya geçtiler. Öyle mutlulardı ki, civciv marşını bile söylediler. Ama o da nesi, kara benekli civciv oracıkta duruyor, gelmiyor. Yoksa ilk cezayı o mu alacak? Anne tavuk öfkeyle döndü, uçarcasına kara benekli civcivin yanına geldi. O da nesi, kara benekli civciv ayaklarını oynatmaya çalışıyor; ama bir türlü oynatamıyordu.

Ne yapacaktı şimdi anne tavuk? Ötekiler her biri bir yana dağılırlarsa, benekli burada kalır, kedi kaparsa... Uf uf uf!.. Beneklinin ayağı yere yapışmıştı. Oracıkta yapışkan bir şey vardı. Şimdi ne yapacaktı anne tavuk?.. Bağırmaya başladı. “Ko ko ko ko ko...” Yani, “Yardım yardım yardım...”

Öteki tavuklar geldi, horoz uça uça geldi, tavukların arasından şöyle bir dalış yaptı. “Co co co, ürü ürü ürü...” Yani, “Çok kötü, bunun ayakları yere yapışmış. Hiçbirimiz o ayağı yapışkandan kurtaramayız. Bunu ancak Zeynep yapabilir, haydi bakalım hep birlikte ‘Zeynep Zeynep’ diye bağıralım.”

Tavuklar, civcivler, horoz, anne tavuk bağırıyorlardı. Öyle bir bağırma ki, sanki kümese yılan girmiş. “Übübüüüüü, hork hork hork...” Şu horoza bak, übübüüüüü hork horkmuş. Böyle ötmenin neresi Zeynep’e benziyor? Haydi bakalım horoz kardeş, şöyle bir ‘Zeeeeee’ diye bağırsana... Hayır hayır ötemiyor, bağıramıyor, kanatlarını çırpıyor; übübüüü hork horktan başka bir şey diyemiyor. Öteki tavuklar da bir şeyler söylemeye çalışıyorlar; ama hiçbiri “Zeynep” diye bağıramıyor ki...

Zeynep nerede? Ortada yok. Oysa ki Zeynep civcivlerin içinde en çok benekli civcivi sever, onu gagasından öper, yanaklarını tüykerine sürter. Ah bir gelse, bir görse beneklisinin ayaklarının yere yapıştığını, ah bir görse... Anne tavuk, “Iz ız gluk, ız ız gluk” diye civcivinin başında dövünüp bağırıyor; ama “Iz” derken, Zeynep’in bir harfciğini çıkarabiliyor.

Ama o da nesi? Bir kara kedi. Nerede? İşte oracıkta... Civcivler dağılıyor, uçuşuyor. Tavuklar bir yana kaçışıyor. Salt anne tavukla horoz ortada kalıyor, biri benekli civcivin bu yanına geçiyor, öteki o yanına... Horoz, horozlanıyor, “Hork hok, hork hok, hork hok...” Yani, “Yaklaşırsan civcivin yanına şu gagamı öyle yapıştırırım ki alın kabağına...”

Tavuk da ciyak ciyak ötüyor, “Bibiriiiii bibiriiii” yani “Yedirmem sana civciviii... Yedirmem sana civcivimi....”

Benekli mi? Hayır hayır, “Cik cik, cuk cuk” demiyor, “Zeyyeee, Zeyyeee Zeyyeee” diye bağırıyor.

İşte sokağın başında Zeynep... Öyle koşarak geliyor ki, sanki koşu birincisi... “Ay canım canım, ne oldu sana beneklim? Ay ayakları yapışmış yere... Piiist kedi piiist...”

Zeynep koşarak eve gitti, bir tas suyla geldi. Suyu civcivinin ayaklarına döktü, yapışkanı söktü. Civcivinin gagasına bir öpücük kondurdu. Horoz, anne tavuk, civcivler, öteki tavuklar, Tavuk-Horoz Marşı’nı söyleyerek yayılmaya gittiler.

Benekli mi? O da annesinin yanında “Horoz babaa” diye, yani “Ho ciaa, ho ciaa” diye ötüyordu.•

Genç adam *av partisinden döner dönmez uşağını yanına çağırıp büyük bir merakla sordu:*

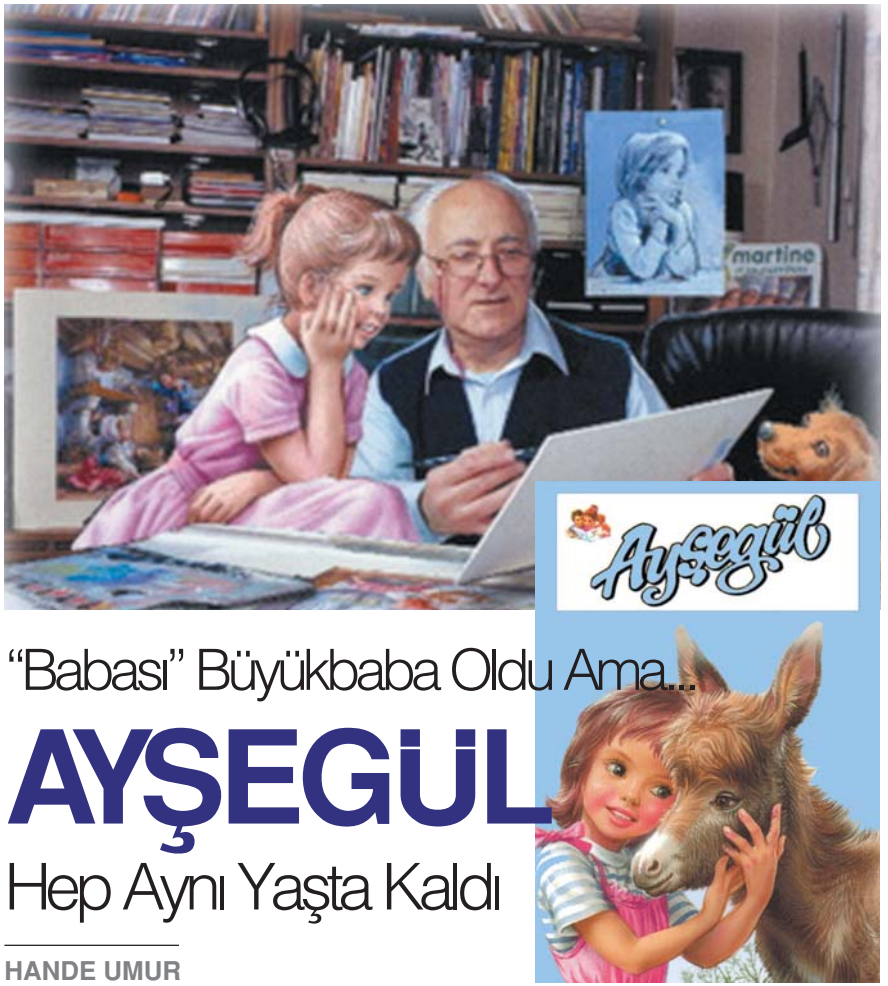
“Tüm konuklarımız avdan döndüler mi?” dedi.

Uşağının “Evet efendim, herkes döndü” yanıtını duyan genç adam derin bir soluk aldı ve sözlerini şöyle tamamladı:

“Öyleyse, vurduğum gerçekten ceylandı…”•

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

“Babası” Büyükbaba Oldu Ama...

AYŞEGÜL

Hep Aynı Yaşta Kaldı

HANDE UMUR

Okuma yazma bilmediğimiz yıllarda, bir büyüğümüzden dinlediğimiz sonu gelmez bir masalın başkahramanıdır Ayşegül... Bir yandan onun serüvenlerini okuyan büyüğümüzü dinler, bir yandan da kitaptaki resimlerine bakar, onun olduğu dünyaya, onunla gideriz, onun yaşadığı serüvenleri onunla yaşarız. Okumayı öğrendikten sonra, onu kendimiz de okumaya başladığımızda aldığımız keyifte bir değişiklik olmaz, artar bile belki... Yıllarca başucumuzdan ayrılmaz Ayşegül... Onu elimize her alışımızda, sanki ilk kez okuyorcasına, bıkmadan, usanmadan tekrar tekrar okuruz.

Ayşegül, 1954 yılında Belçikalı Gilbert Delahaye’in kalemi ve Marcel Marlier’nin fırçasıyla yaratılmış çocuk kitapları serisinin baş-

kahramanı Ayşegül'ün özgün adı "Martine", ana dili Fransızca'dır.

İlk olarak Belçika'daki çocukların gönlünü çelen bu küçük kız, erkek kardeşi ve köpeğiyle dünyanın birçok ülkesine, hızla yayılmıştır. Gittiği her ülkede ad değiştirmiş; ama aynı serüvenlerle, çocuklar için vazgeçilmez bir yol arkadaşı olmayı sürdürmüştür. ABD'de Debbie, İtalya'da Christina, Almanya'da Steffi, İngiltere'de Mary, Portekiz'de Anita, Fransa ve Belçika'da Martine, İspanya'da Martita, İzlanda'da Margret, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya'da Martinka adıyla bilinen bu küçük ve tatlı kıza Türkiye'de biz "Ayşegül" adını verdik ve onu öyle benimsedik.

Ayşegül çocuk dünyamızın en güzel renklerinden biri olagelmiştir. Onunla tavan arasına çıkıp kıyafet balosu düzenler, at biner, çiçek eker, yemek pişirir, okul sıralarında ödev yaparız, çiftlik hayvanlarını besler, hastalanır, parklarda bahçelerde gezer, yüzer, kaybolan köpeğini onunla birlikte ararız.

"Küçük Ayşegül", yıllardır dünyanın en özgün, en başarılı ve çocuklar tarafından en çok sevilen kitap olma özelliğini korumaktadır. Ayşegül serüvenlerinin en önemli özelliği, tüm çağlara ayak uydurabilmesi, güncelliğini koruyabilmesidir.

Kitabın çizeri Marcel Marlier, çizgi kahramanını şöyle tanımlamaktadır: "O, düşsel bir kahramandır. Tüm çocukları simgeleyen bir karakterdir. Bu küçük kız, sorumluluklarını bilir, saygılı ve yardımseverdir."

Yaratıcısının tanımladığı gibidir Ayşegül; ama iyi kalpli ve düşüncelidir de... Herşeye ve herkese kolayca uyum sağlar, kimseyle zıtlaşmaz, hiçbir şeyi, hiç kimseyi zora koşmaz, ortada buluşmayı başarır. Onu evrensel kılan özelliği de budur belki... Marlier onun, kültürleri bu denli birbirinden farklı olan ülkelerde aynı derecede sevilmesini, öykülerin çekiciliğine bağlamakta ve eklemektedir:

"O, hiçbir zaman büyümeyecek. Belki çocuk bakacak yaşa gelecek; ama hiçbir zaman genç kız olmayacak, evlenmeyecek ve çocukları olmayacak. Çünkü o, bu haliyle seviliyor."

Yazar Gilbert Delahaye'in 1997'deki ölümünün ardından, öyküleri yazma görevini, kitabın çizeri Marcel Marlier'in oğlu Jean-Louis Marlier üstlenmiştir. Ayşegül'ün başına gelecek serüvenleri, şimdi baba ve oğlu birlikte yaratıyorlar.

"Küçük" Ayşegül, çocukların dünyasındaki "büyük" yerini korumayı, onların körpe zihinlerinde dostluğu, kardeşliği yeşertmeyi ve onlara insan, hayvan, doğa sevgisini, çevreyi koruma bilincini aşılamayı hep sürdürecek.

"Küçük" Ayşegül, yetişkinlerin çocukluk anılarında her zaman "büyük" bir yer almakta ve onların kitaplıklarında yıllarca, evin yeni çocuklarıyla buluşacağı günlerini bekleyeceklerdir sabırla...•

HandeUmur@butundunya.com.tr

Şişman bir kadın *zayıflamaya karar vermişti. Onbeş gün sürecek zayıflama programı için özel bir kliniğe yattı. Ondördüncü gün eşini aradı ve klinikte biraz daha kalabilmek için izin istedi:*

"Kocacığım" dedi. "İnanamayacaksın; ama kilomun yarısını verdim. Daha da zayıflayabilmek için burada bir süre daha kalmama izin verir misin?"

Eşi hiç duraksamadan ve de sevinerek yanıt verdi:

"Tabii ki hayatım" dedi. "İstersen onbeş gün daha kal..."•

Tıp fakültesinde hoca *cinsellikten ve cinselliğin anatomisinden söz ederken dünyada en fazla cinsel güce sahip olan erkeklerin Güney Afrika'daki Bantu Kabilesi'nde bulunduğunu söyledi. Bu sözlerinden hemen sonra arka sıralardan bir kızın çıkış kapısına doğru yürüdüğünü görünce, öğrencisine biraz daha bilgi vermesi gerektiğini duyumsadı ve şunları söyledi:*

"Acele etmenize gerek yok, genç bayan" dedi. "Güney Afrika'ya yarın akşamdan önce uçak yok."•

Kimya dersinde *öğretmen, elindeki metal parayı gösterdi ve yapacağı deneyde bu paranın eriyip erimeyeceğini sordu:*

"Bu 50 kuruşu şimdi bu karışımın içine bırakacağım" dedi. "Siz söyleyin bakalım para bu karışımın içinde erir mi, erimez mi?"

Sınıfın en haylaz öğrencisi öğretmeninin bu sorusuna kendinden emin bir biçimde yanıt verdi:

"Erimez öğretmenim" dedi. "Eğer eriseydi, siz o parayı o karışıma atmazdınız..."•

Yücel Aksoy

Joaquin Rodrigo

Unutulmaz Gitar Konçertosunun Rodrigo'su Gitar Çalamıyordu

Birçoğumuzun yalnızca Rodrigo olarak tanıdığı ya da bildiği, asıl adı Joaquin Rodrigo Vidre olan İspanyol besteci, İspanya'nın Akdeniz kıyısındaki Valencia Bölgesi'nin şirin bir kasabası olan Sagunto'da 22 Kasım 1901'de dünyaya geldi. Babası Vincente Rodrigo Peirats, aileye ait geniş arazilerde tarımla uğraşıyordu. Annesi Juana Ribelles, Vincente'nin ikinci eşiydi. Joaquin ailenin en küçük çocuğuydu. Kendinden büyük sekiz kardeşi vardı.

1905 yılında Sagunto'da difteri salgını çıktı. Çok kimsenin yaşamını yitirdiği bu salgında Joaquin'in kaybı gözleri oldu. Salgından hemen sonra Rodrigo Ailesi Valencia'ya göçetti. Joaquin burada körler okulunda eğitimine başladı. Kısa zaman içinde edebiyat ve müzikte çok başarılı oldu. İlk müzik çalışmalarına sekiz yaşında piyano ve kemanla başladı. Valencia Konservatuvarı'ndaki müzik öğretmenlerinden özel dersler aldı.

Joaquin'in başarı merdivenlerini hızla tırmanmasında Rafael İbanez'in büyük rolü oldu. Ailesinin yardımcı olarak görevlendirdiği Rafael, sonraki yıllarda Joaquin'in arkadaşı, sekreteri, koruyucusu oldu. Kendisi de bu ilişkiyi şöyle tanımlıyordu:

"Rafael, kendi gözlerini bana ödünç verdi."

Joaquin Rodrigo, meslek yaşamının başından buyana tüm çalışmalarını Braille alfabesiyle yazmıştır. Bunları Rafael deşifre edip yazıya ya da notaya çeviriyordu.

1920'li yılların başında artık mükemmel bir piyanist ve çağdaş sanat hareketlerine eğilimli besteci olmuştu Joaquin...

İlk bestesini 1923'te yaptı. 1927 yılında, sanatın merkezi Paris'e gitti ve orada beş yıl süreyle Paul Dukas'nın öğrencisi oldu. Bu arada, yaşamında en güzel sayfayı açacak Victoria Kamhi ile tanıştı. Victoria, İstanbul doğumlu bir Türk piyanistiydi.

Joaquin ve Victoria 1933 yılında evlendiler. Mükemmel bir piyanist olan Victoria, evlendikten sonra profesyonel kariyerini bırakarak kendini tümüyle eşine adadı. Birçok dili çok iyi bildiği için, gerek turnelerde gerek mesleki çalışmalarda eşine çok yardımı oluyordu. 1997 yılında ölümüne dek, 64 yıllık evlilikleri süresince Joaquin Rodrigo'nun can yoldaşı, ayrılmaz arkadaşı ve beste çalışmalarının en büyük yardımcısı oldu.

Evlendikten bir yıl sonra Valencia'ya dönen Rodrigo, beste çalışmalarına ağırlık verdi. Valencia'da Güzel Sanatlar Ödülü'nü kazandı. Hemen arkasından bir burs kazanınca, yakın arkadaşı Manuel de Falla'nın da ısrarı ile tekrar Paris'e döndü. Victoria da yanındaydı elbette... 1936 yılı Haziran'ında Rodrigo çifti Almanya'da Baden-Baden kentine bir süre kalıp dinlenmek üzere gittiler. Fakat 18 Temmuz'da İspanya İç Savaşı haberiyle sarsıldılar. Sonraki üç yıl onlar için çok üzücüydü. Joaquin'in almakta olduğu burs da kesildiği için büyük bir parasal sıkıntı yaşadılar. Frei-

burg'da körler enstitüsünde "İspanyol mültecisi" olarak onlara bir oda verilmişti. Burada İspanyolca ve müzik dersleri verip az da olsa para kazanmaya çalıştılar. Ama bu arada Rodrigo boş durmuyor, beste çalışmalarını sürdürüyordu.

Fransa ve Almanya'da çok zor koşullarda yaşamaya çalışan çift, iç savaşın sona ermesi üzerine 1 Eylül 1939'da İspanya'ya dönüp Madrid'e yerleşti. Dönüş sırasında Rodrigo'nun çantasında "Aranjuez" konçertosunun notaları hazırdı. Günümüzde tüm dünyaca bilinen ve sevilen ünlü konçerto ilk kez 1940 yılında Barselona'da seslendirildi. Büyük bir başarı yakalayan yapıtla birlikte kendisi de dünya çapında üne kavuştu.

Okuyucularımızın da bildiği gibi, "Aranjuez", "Rodrigo'nun Gitar Konçertosu" olarak da bilinir. Çok ilginçtir ki hiç gitar çalmayı bilmeyen Rodrigo, dünyaca bilinen ve sevilen, olağanüstü güzellikte bir gitar konçertosu bestelemiştir.

Sonraki yıllarda hem İspanya'da hem yurt dışında çeşitli ödüller kazandı. Çeşitli ülkelerde sayısız konserlere, festivallere katıldı. Bu arada Türkiye'ye de geldi. Ama nereye giderse gitsin, 64 yıllık sevgili eşi Victoria da mutlaka yanındaydı.

Yaşamları boyunca hiç ayrılmayan bu iki sevgiliyi ne yazık ki 21 Temmuz 1997'de ölüm ayırdı. Victoria'nın kaybına ancak iki yıl dayanabilen Rodrigo 6 Temmuz 1999'da Madrid'deki evinde sonsuzluğa göç etti.•

YucelAksoy@butundunya.com.tr

Beyazperdenin ünlü yıldızı *Marlene Dietrich tüm zarifliğine karşın çektirdiği fotograftan hoşlanmamıştı.*

"Anlayamıyorum" dedi, fotografçısına... "Son kez size poz verdiğimde çektiğiniz fotograflar çok güzel çıkmıştı. Bu kez neden böyle oldu?"

Fotografçı ünlü yıldızın sorusunu ezilip büzülerek yanıtladı:

"Çok haklısınız" dedi. "Çünkü o zaman ben on yaş daha gençtim."•

"Satranç"ın Yanıtları

Atak: 1. g6! 1-0 1... Kf6 (1... Kf8 veya 1... Ke7) 2. Vc4+ Şh8 3. Ka2 ve vezir kazanır.
Oyun Sonu: 1. Ff6!! g6 (1... gxf6 2. exf6 Kc8 3. Kxc8 Şxc8 4. Şg5 +-) 2. hxg6 fxg6 3. Şg5 1-0
Kendi Gelen: 37. Kg3?? Kc4 38. Vh6??(38.Ve5) 38... Kxa4 0-1•

DİLBER ABLA ARTIK YAŞAMIYOR

Tanımaktan büyük bir mutluluk duyduğum o güzel insanın anısına...

Onu ilk gördüğümüzde kardeşimle henüz okula bile başlamamıştık. Yarattığı görüntü öyle korkunçtu ki, ayaklarımızın bağı çözülmüş, büyük bir panik yaşamıştık. "Sizi bunca korkutan neydi?" diye soruyorsanız, gördüğümüzü kısaca tanımlamam gerekir:

Bedenine zincirler dolamış siyahi bir kadın, ağaca bağladığı bir adamı bir yandan bağırta bağırta kırbaçlarken, bir yandan da gözlerini akları görünecek denli döndürüp korkunç naralar atıyordu. Açıkçası cehennemden gelmiş bir zebani zavallı adamcağıza onca insanın önünde işkence yapıyordu. Gözlerindeki hain pırıltı, kırbacı her vuruşunda attığı çığlıklar yüreğimize işlemişti.

Bu olayın üzerinden henüz iki gün geçmeden çok daha kötü bir karabasan yaşadık. Çünkü o zebani, kafasına bir hasır şapka oturtmuş, parıltılı kumaştan kolsuz bir entari giymiş ve boynuna rengarenk boncuklardan oluşmuş kolyeler takmış olarak bahçe kapımızdan içeri girivermişti. Kardeşim onu görünce, "Anneeee, zebani kadın geldiiii" diye bağırarak adeta bir maymun gibi bahçedeki en yüksek ağacın tepesine tırmanarak kendisini güvene aldı. Bense geceleri tavan arasından gelen garip sesleri duyduğum zaman yaptığım gibi yatak odasındaki sandığın içine kaçtım. Bizi sakinleştirmeye çalışan annem ne diyeceğini şaşırmıştı:

"Korkmayın oğlum, o zebani değil, bizim Dilber Abla... Çaya davet etmiştim."

Oysa Dilber Abla falan dinleyecek durumda değildik. O kadın bizim için bir zebaniydi işte...

Öte yandan annem, Osmanlı padişahlarının Dilber Abla'nın dedelerini çok yıllar önce Habeşistan'dan getirdiğini, kendisi okul derneğinde görevli olduğu için piyeste gönüllü olarak oynadığını ve o adamı dövme sahnesinin tümüyle rolü gereği olduğunu söylese de korkumuz geçmedi.

Dilber Abla'dan ödümüz kopuyordu. O kapkara kadını sokakta görsek yolumuzu değiştirip tabana kuvvet eve kaçıyorduk.

Bu korkuyu üstümüzden atmamız birinci sınıfa başladığımızda okulda oynatılan bir film sayesinde gerçekleşti. Alt salonda "Tarzan" filmi oynuyordu. Kardeşimle cebimizde paramız olmadığı halde gittik. Kapıdaki adam yirmibeş kuruş vermeden bizi içeriye sokmayacağını söylediğinde büyük bir düş kırıklığına uğramıştık. Sonra birden Dilber Abla olanca haşmetiyle ardımızda belirdi ve adamın yakasına yapıştı:

"Bana bak! Ben dernek üyesiyim. Bu yetimlerden para istemeye utanmıyor musun?"

Oysa adamın onu dinlemeye hiç niyeti yoktu. Bizi sürekli olarak dışarı doğru itiyordu. Sonunda Dilber Abla çileden çıkıp "Tuh suratına" diyerek çantasından çıkarttığı paraları görevlinin kafasına attı. Adam neye uğradığını şaşırmışken bizi elimizden tutup en ön sıraya oturttu. O günden sonra Dilber Abla kahramanımız olmuştu. Bunu perçinleyen olaysa yine okul aile birliğinin maddi durumları kötü olan öğrencileri ayakkabı ve elbise almak için Sultanhamam'a götüreceği gün gerçekleşti. Biz de yardım yapılacak yoksul ailelere mensup öğrenciler arasındaydık. O sabah bahçedeki törenden sonra bir görevli adlarımızı okuyup "Bunlar yoksul yardımı alacak öğrencilerdir. Hemen şurada sıraya dizilsinler" deyiverince boğazımıza bir şey düğümlenmişti. Evet, yoksul olabilirdik; ama bunun orta yerde dillendirilmesini kabullenmeyecek denli de gururluyduk. Çocuk kalbimiz kötü yaralanmıştı. İşte tam o anda Dilber Abla şişedeki cin gibi ortaya çıkıp adamın yakasına yapıştı:

"Bir de tellal bağırtsaydın bari... Yardım dediğin gizli yapılır. Şu sabilerin nasıl mahzunlaştığını görmüyor musun?"

Ardından gelen uzunca bir "Tuhhh suratına" haykırışı görevliyi şok etmeye yetmişti.

Dilber Abla artık kayıtsız şartsız bir numaramızdı. Onu yere göğe koyamıyorduk. Bir seferinde kolsuz elbise giydiği için, "Hanım, hanım böyle çıplak geziyorsun, öbür dünyada cayır cayır yanacaksın" diyen bir adama, "Bana baksana sen! Bu dünyada zaten yakmışlar. Tenim böyle kapkara... Utanmadan bir de öbür dünyada mı yakacaklar" deyince içimizden alkışlamıştık onu...

Büyüdükçe ve onu yakından tanıdıkça bu sıcak yürekli, siyah tenli kadını daha çok sevdik. Yaşama bambaşka bir yerden bakıyordu. Üzerine parlak kumaşlardan elbiseler giyip, bulduğu tüm incik boncuğu taktıktan sonra incecik topuklu ayakkabılarıyla salına salına gezintilere çıkıyor, bakışları üzerinde biraz fazlaca kalanları, "Ne bakıyorsun ayol? Hiç böyle güzel Arap görmedin mi?" diye azarlıyordu. Bir seferinde sokakta kendisine kabaca laf atan bir adamı özür dileyene değin dövdüğü haberi gelince hiç şaşırmamıştık. Dilber Abla'ydı bu... Kafası kızdı mı erkek falan dinlemez, döverdi. Ergenlik bunalımları yaşadığımız günlerde penceresinin kenarında kurduğu çilingir sofrasında kimseyi iplemeden demlenişini görmek bize hep moral verdi. Ona biraz önyargılı bakanlara inat hiçbir şeyden eksik kalmadı. En şık kıyafetleri giydi. Nişanların, düğünlerin, Boğaz gezilerinin, yemeklerin, en çok da bahçelerde yapılan sünnet düğünlerinin başkonuğuydu.

Bir seferinde kolsuz elbise giydiği için, "Hanım, hanım böyle çıplak geziyorsun, öbür dünyada cayır cayır yanacaksın" diyen bir adama, "Bu dünyada beni zaten yakmışlar. Utanmadan bir de öbür dünyada mı yakacaklar beni?" deyince içimizden alkışlamıştık onu...

Sonra yıllar geçti. Biz yetişkin olduk. O yaşlandı. Yaşlılığı sadece kağıt üzerindeydi. Çünkü bedenen ve ruhen hiç değişmemişti. Aynı hazırcevap, aynı neşeli, aynı fıkır fıkır kadındı. Üstüne rengarenk bir elbise geçirip şıngır şıngır takılarını takarak, köşe bucak İstanbul'u gezer, dönüşünde vapur yolcularının kalbini fethetmiş olarak yüzünde gülücüklerle iskelemizde inerdi. Gittiği yerlerden döndüğünde herkes rahatlardı. Çünkü muhitimizin maskotuydu. Nedense hiç gelmeyip oralarda kalacakmış gibi bir korku vardı üzerimizde. O ise iyice yaşlanıp başka bir muhite taşındığı günlerde bile eski mahallesini ihmal etmedi. Onu hiç ummadığımız anlarda önünden geçtiğimiz eski bir konağın balkonundan bize el sallarken, kimi zamansa ahşap bir evin kapısında, çevresine eski komşularını toplamış, elinde sigarası güle, kıkırdaya sohbet ederken görürdük. Bizler her geçen gün yaşlanıyor, daha çok yorulu-

yor giderek artan bir üşengeçliğin pençesine düşüyor, o ise tam tersi yaşamla bağlarını her geçen gün arttırarak düğünlerin, kına gecelerinin, pikniklerin, ada gezilerinin, okul balolarının aranan kişisi olmaya devam ediyordu. Düğünlerde gelinin kolundan damadı kaptığı gibi ilk dansı onunla yapması artık bir Dilber Abla klasiği olmuştu. Oynamaya kalkmayan kızları zorla piste sürüklerdi:

"Ne miskin şey bunlar... Bir de genç kız olacaklar. Kalkın çabuk!"

Sonraları biraz da yaşamın önümüze çıkarttığı çeşitli zorluklar yüzünden daha az görüşür olduk. Yine de haberlerini alıyorduk: Sonunda o da yaşlanmıştı. Dışarı çıkamasa da pencere kenarındaki çilingir sofrası keyfine devam ettiğini biliyorduk.

Vefatını öğrendiğimde kendi kendime, "İnşallah gittiği yerde de takıp takıştırıp salına salına gezerek çevreye neşe saçar" dedim. Bunu yapıp yapamayacağını bilemem elbette... Ama emin olduğum bir şey var. O da, eğer öbür dünyanın kapısına dayandığında, zebaniler büyük bir hata yapıp ona, "Dilber Hanım, yaşarken kolsuz elbiselerle gezip pencere kenarında içki içerdin. Şimdi şöyle cehenneme buyur" bakalım demişlerse çok büyük bir hata yapmışlardır. Çünkü adım gibi biliyorum ki, Dilber Abla o zaman, "Dünyaya zaten yakıp da yolladınız beni... Ortalıkta kapkara dolaştım. Şimdi bir de burada da mı yakacaksınız?" diye haykırarak gözlerini döndüre döndüre zebanilerin üstüne yürümüştür.•

Ünlü yazar Ahmet Mithat Efendi'nin *yeni bir romanı yayımlanmıştı. Dostlarından biri, bu yeni yapıtını nasıl bulduğunu sordu.*

Ünlü yazar, dostuna şu yanıtı verdi:

"Bilmiyorum" dedi. "Daha okuyamadım."

Dostu bu yanıta çok şaşırdı:

"Nasıl olur?" dedi. "Kitap sizin yapıtınız değil mi?"

Ünlü yazar bu soruya gayet sakin biçimde şu yanıtı verdi:

"Kitap benim; ama..." dedi. "Yazmaktan okumaya zaman bulamıyorum ki..."•

Eşiyle kavga eden kadın *bağırmaya başladı:*

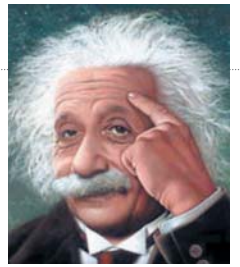
"Unutma ki, bu eve eşyaları, çamaşırları, mutfak takımını herşeyi ama herşeyi ben getirdim. Ben gelmeden önce senin neyin vardı ki?"

Adam eşinin sorduğu soruya iç geçirerek yanıt verdi:

"Yalnızca" dedi. "Yalnızca huzurum vardı..."•

BİLGİNİZİ DENETLEYİN

Diyar Mahmutoğlu

1 Vaha hangi doğa parçasında bulunur?
a) Dağ
b) Ova
c) Deniz
ç) Çöl

2 Türkiye'de yüzölçümü en büyük ova hangisidir?
a) Konya Ovası
b) Eskişehir Ovası
c) Göksu Ovası
ç) Sakarya Ovası

3 Çöl olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan ovamız hangidir?
a) Çukurova Ovası
b) Pamukova Ovası
c) Konya Ovası
ç) Menderes Ovası

4 Divan edebiyatında konusu su olan yapıtlara verilen ad nedir?
a) Abname
b) Ab-ı hayat
c) Su kasidesi
ç) Suya güzelleme

5 Asya'dan göçlerin bir nedeni de kuraklıktı. Bugün Asya'da kişi başına düşen su ortalaması ne kadardır?
a) 3000 m^3
b) 2000 m^3
c) 1000 m^3
ç) 1430 m^3

6 Türkiye'de kişi başına düşen su oranı kaç m^3'tür?
a) 4000
b) 3000
c) 2000
ç) 1430

7 Bağımsızlığını ilan eden en yeni ülke aşağıdakilerden hangisidir?
a) Kosova
b) Karadağ
c) Butan
ç) Cibuti

8 Filistin'de "İntifada" eylemi ne zaman başladı?
a) 1928
b) 1967
c) 1987
ç) 2007

9 Aşağıdakilerden hangisi Nazım Hikmet'in bir romanıdır?
a) "Huzur"
b) "Eylül"
c) "Kuyucaklı Yusuf"
ç) "Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim"

10 Aşağıdakilerden hangisi şairdir?
a) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
b) Şevket Süreyya Aydemir
c) Mehmet Rauf
ç) Vâlâ Nureddin

11 "Morg Sokağı Cinayeti" hangi yazarın öykülerini içeren yapıtıdır?
a) Edgar Allan Poe
b) John Steinbeck
c) W. Faulkner
ç) Graham Greene

12 Türkiye'de "Sanat Güneşi" diye anılan müzisyen kimdir?
a) Münir Nurettin Selçuk
b) Safiye Ayla
c) Müzeyyen Senar
ç) Zeki Müren

13 Hindu diline ne denir?
a) Hintçe
b) Hinduca
c) Urduca
ç) Sanskritçe

14 Doğu bilginlerinin yazdığı yapıtlardan biri de "Mukaddime"dir. "Mukaddime" kimin yapıtıdır?
a) İbn-i Haldun
b) İbn-i Batuta
c) İbn-i Rüşt
ç) İbn-i Sina

15 İran mitolojisinde dünyanın yıkılışına üç kez tanık olmuş kuşun adı nedir?
a) Toğrul
b) Anka
c) Tavus
ç) Simurg

16 Türkçe adı "Tekboynuz" olan mitolojik atın Latince adı nedir?
a) Pegasus
c) İkaros
c) Unicorn
ç) Tepegöz

17 Türkler'in "Cennet Kuşu" dediği, yüksekten uçması üzerine türküler söylenen kutsal kuş hangisidir?
a) Huma Kuşu
b) Turna
c) Güvercin
ç) Kartal

18 Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın bir romanına da ad olmuş, insan yiyen canavar hangisidir?
a) Karakoncolos
b) Homongolos
c) Gulyabani
ç) Kar Adam

19 Tek korkusu üzerine idrar yapılması olan, halk hikayelerinde, insanları önce boğup sonra yiyen canavar hangisidir?
a) Hortlak
b) Hıbılık
c) Hınkır Munkur
ç) Hırtık

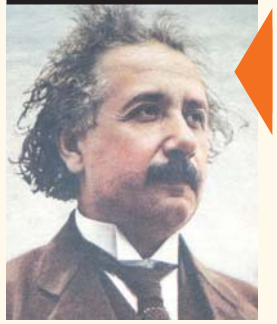
20 "Dağlar Dağlar" adlı şarkının bestecisi müzisyen kimdir?
a) Cem Karaca
b) Fikret Kızılok
c) Barış Manço
ç) Hümeyra

Yanıtlar 117'nci sayfamızdadır.

KENDİLERİNE ÖZGÜ KISA KISA ÖZELLİKLERİYLE

BÜTÜN DÜNYANIN TANIDIKLARI

Albert Einstein

Görecelik kuramını şöyle açıklamıştır: "Bir erkek güzel bir kızla, bir yerde bir saat otururşa, o kızın yanında ancak beş dakika kaldığını sanır; ama kızgın bir soba üzerinde beş dakika oturan bir adam, bir saattir orada oturduğunu savunur."

Çariçe Catherina

Hiçbir zaman içki içmezdi. Ama meyve suyu ve kahveye dayanamazdı. Her sabah beş bardak koyu kahve içmeden yatağından asla kalkmazdı.

Van Damme

Dövüş filmlerinde güçlü darbeleriyle düşmanlarına korku salan Belçika asıllı ünlü oyuncu kaldığı bir otelden, hayalet var kuşkusuyla, apar topar kaçmış ve bunu bir süre gizleyebilmişti.

Nicole Kidman

Çocukluğunda geçirdiği korkulu bir olay sonrası tüm yaşamı boyunca kelebeklerden korkan Kidman, nerede renkli bir kelebek görse kaçıyor. Zekâ seviyesi 132 olan ünlü yıldız, solak olmasına karşın "The Hours" filminde yazar Virginia Woolf'u canlandırabilmek için sağ eliyle yazmayı öğrendi.

Alexandre Dumas

Çalıştığı sırada, arkadaşlarından birisi gelecek olursa, ağzından "Hoşgeldin" anlamına gelecek tek sözcük çıkmazdı. Ona sol elini sallayarak selam verir, sağ eliyle yazısına devam ederdi.

Antonio Banderas

Küçükken kendisini futbolcu olmaya adamıştı. Ancak on dört yaşında geçirdiği kaza sonucunda ayağını kırınca aktör olmaya karar verdi.

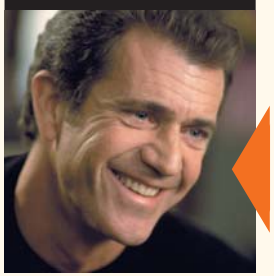
Kristof Kolomb

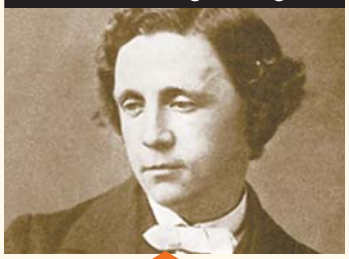
Tarihe güçlü bir cesarete ve iradeye sahip bir adam olarak geçen Kolomb gemide herkesin umudunun kesildiği sırada bile, karamsarlığa düşmedi. Tayfalar korkuya kapılıp isyan etmeye kalkıştıklarında, onlara yüksek sesle verdiği tek buyruk şuydu: "İleri! Durmadan ileri!.."

Avustralya asıllı aktörün eşiyle tanışması, bir gazetenin çöpçatan servisi aracılığıyla oldu. Yüzünü görmeden tanıştığı kişinin ünlü Mel Gibson olduğunu öğrenince genç kız önce bir şok yaşadı, ardından "Evet" dedi ve daha sonra bu haberi tüm dostlarına bir mektupla duyurdu.

Mel Gibson

Charles Lutwidge Dodgson

"Alice Harikalar Diyarında" kitabının yazarı Charles Lutwidge Dodgson o denli utangaçtı ki, kitabını Lewis Caroll takma adıyla yayımlattı.

Nuray Bartoschek

KIZIMA MEKTUP

Sevgili kızım, hem sana özel bir doğum günü armağanı vermek istedim hem de benim gibi düşünen ailelerin de dile getiremedikleri duygularını çocuklarına ulaştırmak istedim. **Seni çok seviyorum kızım, birlikte sağlıklı, mutlu, nice yıllara... Sizi çok seviyorum tüm çocuklarımız, bayramınız kutlu olsun.**

"Sevgili Lara, Atatürk'ün armağanı 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı kutladığımız bu ay oniki yaşını bitirip onüç yaşına giriyorsun. Ben de bu yıl sana 'özel' bir armağan vermek istedim.

"Yazacağım satırların sana ve senin gibi zorlu bir yolun henüz başındaki tüm genç arkadaşlara küçücük bir yaşam rehberi olmasını diliyorum.

"Kanımca, hepiniz 'Bizim çocukluğumuzda senin sahip olduğun olanaklar yoktu' sözlerini duymaktan bıkmışsınızdır.

"Biliyorum, biz büyükler kimi zaman 'sizin iyiliğinizi düşünmek' adına üzüyor, incitiyoruz sizleri...

"Ailedeki en ağır işçi olduğunuzu unutuyor, sabahın yedisinde başladığınız koşunun akşam yatış saatine dek sürdüğünü göz ardı ediyoruz.

"Size yaşama ilişkin önerilerde bulunmadan önce biraz özeleştiri yapalım istiyorum.

"Evet, bizler çocukluğumuzda sizlerin sahip olduğu olanaklara sahip değildik. Belki kendimize ait odamız, onlarca oyuncaklarımız yoktu, istediğimiz herşey kolaylıkla alınmazdı ama... Ama bizim zamanımızda okuldan sonra sokaklar cıvıl cıvıl çocuk sesleri ile dolardı.

"Öğretmenlerimiz yalnızca derslerimizle değil, ailemizin bir

Yazarımız Nuray Bartoschek'in kızı Lara Bartoschek

bireyi gibi tüm sorunlarımızla ilgilenirdi. En yakın arkadaşımızın bir puanla bizi geçmesine izin vermemek için bildiklerimizi onunla paylaşmamak gibi bir düşünce aklımızdan bile geçmezdi.

"Akşamları hep birlikte sohbetler yapılır, bayramlar televizyon ya da bilgisayar başında değil, lunaparkta geçirilirdi.

"O yıllarda eğitim, ticaretin bir koluna dönüşmediği için öğrencilere 'müşteri' gözüyle bakılmazdı. Sanırım sen bu konuda birçok arkadaşından biraz daha şanslısın, çünkü hafta sonlarını dershanede değil, müzik dersleri alarak, resim yaparak ya da elimizde fotograf makinelerimiz dağ, bayır yaşamdan güzel kareler yakalamak için dolaşarak geçiriyorsun.

"Hiç merak etme kızım, sınavlardan sonra 'Benim çocuğum ilk üçe-beşe girdi' diyen annelerin yanında ben de başım dimdik, gururla 'Benim kızım yaşamın en ön saflarında yer alıyor, çocuklarına anlatacak güzel anıları olacak" diyorum.

"Biliyorum ki, aldığın sorumlulukları zamanında ve eksiksiz olarak yerine getiriyorsun, ödevlerini düzenli olarak yapıyorsun, benim için gözlerindeki yaşam ışığının sönmemesi sınavda Türkiye birincisi olmandan çok daha önemli.

"Yaşamın kendisinin zorlu bir yarış olduğu gerçek. Ama bu yarışta önemli olan insanın başkalarıyla değil, kendisiyle yarışıdır.

"Yaşamımın hiçbir döneminde

benden daha iyi, daha güzel, daha başarılı, daha zengin, daha pek çok şey olan insanlara karşı içimde bir kıskançlık ve yarış duygusu yaşamadım.

"Benim en büyük ve zorlu tek rakibim vardı: Ben... Tüm yarışım kendimleydi.

"Benden daha fazlasına sahip olanlara karşı hiçbir zaman olumsuz duygular beslemedim. Yalnızca kendinle yarışta olmayı ilke edinirsen, başkalarının başarıları sana onarılamaz düş kırıklıkları yaşatmaz, her zaman daha iyiye ve güzele doğru yol alırsın yavrucuğum...

"Çevrendeki senden çok daha küçük çocuklara baktığın zaman ilk ilgini çeken şey nedir?

"Ben söyleyeyim: Merak duygusu. Kimi zaman büyükleri bıktıracak denli bitmek tükenmek bilmeyen bir 'Bu ne?' yağmuruna tutarlar çevrelerindeki herkesi... Onlar için herşey ilginçtir ve herşeyi öğrenmek isterler. Keşke hepimiz bu merak duygusunu yaşam boyu taze tutabilsek... Herkes birbirine sorsa, kitaplardan, bilgisayarlardan araştırsa 'Bu ne?' diye...

"Kalıcı bilgi edinmenin birinci koşulu merak ve öğrenme isteğidir. Yalnızca 'yüksek not' almak için ezberlenen bilgilerden zamanla belleğinde hiçbir şey kalmaz.

"Dileğim, sen yaşam boyu öğrenmeye meraklı, sabırlı bir öğrenci olursun.

"Gerçek dostluklar yaşamda sahip olduğumuz en değerli hazinelerdir. O gerçek dostları bulunca ya dek pek çok kez düş kırıklığı yaşayacak, gözyaşı dökecek, hatta belki de kimi zaman insanlara ilişkin umudunu yitirme noktasına geleceksin.

"Gerçek dost öyle kolay bulunmaz yavrucuğum... Bu konuda ne gazeteye ilan verebilirsin ne de paran pulun yeterli olur gerçek dost edinmeye... 'O' bir gün, belki de hiç beklemediğin bir anda çıkar gelir yaşamına... Elin, kolun, yüreğin olur, bütünleşir seninle... Aranızdaki uzaklık engel olamaz dostluğunuzun bozulmasına... O, her zaman hazırdır seni dinlemeye, gecenin üçünde de, sabahın beşinde de... Böyle dostlukların değerini iyi bilmelisin.

"Ola ki, 'Dost' dediğin kişi bir gün sana karşı bir hata yaparsa, gerektiğinde onu bağışlamayı da bilmelisin. İçin sızlamadan bir kalemde silebiliyorsan unutma 'ya o gerçek dost değildir, ya da sen.'

"Sevgini cömertçe paylaş dostlarınla, gereksinimi olanlarla... Ama 'kin' ve 'nefret' sözcüklerini şimdiden çıkar at yaşam sözlüğünden... Bir insanı cezalandırmanın en etkili yolu onu önemsememektir. Kin ve nefret duygula-

rı ise insanın başkalarını değil, kendisini cezalandırmasıdır.

"Hırs ve istek arasındaki farkı iyi kavramanı diliyorum yavrum... Kendine hedefler belirle ve o yolda kendine güvenerek, kararlılıkla ilerle. Ama asla hırslarına yenilme. Hırslarına yenik düşen insanlar zirveye çıkmak için koşarken, önlerine çıkan tüm çiçekleri, böcekleri, canlıları ezerek ilerlerler. Zirveye ulaştıklarında ise kocaman bir yalnızlık beklemektedir onları...

"Anne babalar olarak inanıyorum ki, hepimiz kendimizce en iyiyi, en güzeli öğretmeye çalışıyoruz çocuklarımıza...

"Bir zamanlar çocuk olduğumuzu elbette unutmuyoruz. İnan bana duygularınızı çok iyi anlıyoruz. Ama bir de 'anne baba' olmanın verdiği bir sorumluluk var.

"Sizlerle bir arkadaş gibi neşe içinde oyun oynayıp eğlenirken birden 'Saat onbir olmuş, haydi bakalım şimdi doğru yatağa' dediğimiz an, kırılmayın bize lütfen. Sanmayın ki, sizinle oynamaktan sıkılıyoruz. İleride sizler de anne baba olduğunuz zaman bizi çok daha iyi anlayacaksınız. Çocuğunuzla arkadaş olmak çok güzel bir şey; ama yirmidört saat yalnızca arkadaşlık olmuyor. Yaşam deneyimlerimizle size yol gösterebilmek, kendi ayaklarınızın üzerinde daha sağlam durabilmenizi sağlayabilmek için kimi zaman tatlı-sert olmamız gerekiyor. Yaşamda en büyük sorumluluğumuzun sizleri özgüveni olan, kendisine ve topluma karşı sorumluluklarının bilincinde, mutlu bireyler olarak yetiştirmek olduğuna inanın ve bize güvenin lütfen...

"Koca bir yaşamı iki sayfaya sığdıramayız elbette... Bugün hem sana özel bir doğum günü armağanı vermek istedim hem de belki benim gibi düşünen ailelerin de dile getiremedikleri duygularını çocuklarına ulaştırmak istedim.

"Seni çok seviyorum kızım, birlikte sağlıklı, mutlu nice yıllara...

"Sizi çok seviyorum tüm çocuklarımız, bayramınız kutlu olsun.

"Sizleri de çok seviyorum sevgili anne ve babalarımız, varlığınız yaşamımızdan eksik olmasın.•

NurayBartoschek@butundunya.com.tr

Doktorun muayenehanesinden *çıktıktan sonra hemen evine dönen adam, acı gerçeği eşine açıkladı:*

"Oniki saatlik ömrüm kalmış" dedi. "Kara kara düşüncelere dalmak istemiyorum. Haydi kalk, bir yere gidelim, tüm gece eğlenelim."

Eşinin hiç de hoşuna gitmedi bu öneri:

"Tabii sana göre hava hoş" dedi. "Nasıl olsa yarın sabah erken uyanmak zorunda değilsin..."•

ALİ ÇAVUŞ

Ali Çavuş harpten, millet paşasından ve padişahtan haberler istiyordu. Cepheyi, milletin paşasını anlattım. Padişahın İngilizler'e satıldığını, Yunanlılar'la beraber İngilzler'in emri ile hareket eden bir oyuncak olduğunu söyledim, fenalıklarını saydım. **Soğuk bir sesle "Gebersin..." dedi, sönük gözlerde ateşler çakmaya, munis yüzüne çatılan kaşlarla katlanmış alnında kin ve nefret akmaya başladı.**

MUSTAFA NECATİ (UĞURAL)

Bu eski cenkler (savaşlar) kahramanı bu tılsımlı Türk diyarının kaç yiğidini pek ihtiyar iken gördüm. Geçmiş kahur (derin üzüntü) ve felaket izleriyle dolu fersiz gözlerinde ısrarlı bir zulmet (karanlık) vardı, aydınlığa veda etmeye hazırlanan nazarlarını ızdırap sarmış, hasretlerin çukurlaştırdığı bir hale içinde uyuklayan gözleri hariçten ziyade, derûnî (içten) bakan manalı bir şekil almıştı. Bir kemik çerçeve görünüşünü andıran göğsünde hâlâ gurur ve kahramanlık gösterişi vardı. Dinç ve diri bilekleri bir şahin pençesi gibi kıvrık ve kuvvetle elleri taşıyordu. Seksen senelik hayatı omuzlarında taşıyan bu yorgun ihtiyar, tarlasından dönen bir genç gibi hâlâ dik ve kudretliydi. Sesi, her mert Anadolu çocuğunun keskin ve amir edası gibi pürüzsüz ve tatlı idi. Yeşili Köyü'nde şehit olmuş yavrularının çocukları arasında geçirdiği haya-

tın menkıbelerini (olağanüstü öyküler) anlatırken tanıdığım ihtiyarın sözlerinde tarihten bir parça, kahramanlıktan bir eser vardı.

Gözlerinin önünde dirilen cenk safhaları (bir olayda birbirinin peşi sıra görülen durumlardan her biri) hayalimizde canlandırmak için bir hatip gibi ellerini uzatıyor, bazen bir kumandan şedid (şiddetli, katı) azametiyle bazen munis bir anne şefkati ile kelimeler dudaklarından zaman zaman sert ve yumuşak bir şekilde ifade alıyordu. Bu canlı tarih, yıkık bir köy içinde bir antika gibi toz toprak altında idi. Mağrur çehresini çerçeveleyen beyaz sakalıyla, hançer gibi bir noktaya dikilen uzun bakışıyla, dik endamı yüksek sesle bu ihtiyar, Anadolu'nun ortasında tarihi bir sütun, bir şeref heykeli gibi yaşıyordu. Ölmeyen ümidi her yeni felaket karşısında taze kuvvetler buluyor ve ölmeyecek milletinin ölmez bir hatırası gibi daima dik, daima mağrur hikâyelerini oğullarına, köylülerine en meyus (umutsuz) ve felaketli günlerde birer sûre gibi yetiştiriyordu.

Kalbindeki sarsılmayan iman, zaferlerden zaferlere son bayrağının alında her vakit hâkim ve efendi kalmak imanıydı. Semaları dolduran hilâlin altında Anadolu ona dar ve ufak kalıyordu. Büyük denizlerin etrafını kucakladığı, büyük dağların hudutlarını sardığı, içinde gürültülü nehirlerin aktığı bir ülke istiyordu. Öyle bir ülke ki, bir ucundan bir ucuna kadar hep kendi dilindeki insanları taşısın, nihayeti gelmeyen gümüş eğerli süvariler atlarını mahmuzlayarak, süngülerinin ziyasını (ışığını) güneşten toplayan ordular borularını öttürerek geçsin. Bu muzaffer orduların temin ettiği sükûn içinde son günlerini müsterih (gönlü rahat) ve mesut yaşasın... O, bu kadar kalur ve felaketten sonra saadeti, refahı bir hak telakki ediyor (algılamak, olarak görmek) ve "Kıştan sonra bahar muhakkak (gerçekliği, doğruluğu belli olmuş)" diyordu.

Kendisinin bile görmediği o muhayyel (düşlenmiş) saadetin neşesiyle torunlarının yasını boğan bu ihtiyarın, yarabbi ne kudretli, ne imanlı bir kalbi vardı...

Seksen senelik ömründe belki bir gün bile görmeyen, hatta belki de yıldızlı ve parlak bir gecesi olmayan ihtiyarın bu azametli ve coşkun şevk (neşe, sevinç) ve imanı, kim bilir hangi mukaddes menbağdan (kaynaktan) geliyordu.

Büyük bir tasa yüreğini sızlatırken o, teselli fısıldayan bir bülbül gibi şakraktı. Kederini neşe ile öldürmeye çalışırken büyük cereyanlarla kabaran göğsü kemik kafesler altında şiyor, hasta bir eda ile dudaklarından dökülen kahkaha yaslar taşıyordu. Bu küçük köyde herşey olan bu ihtiyarın etrafına genç kadınlar, körpe çocuklar toplanıyor, her dert onların dudaklarından ihtiyarın kalbine döküldükten sonra berrak ve saf bir neşe halinde etrafındakilerin kalbine akıyordu. Bütün dertleri kendisi alıyor ve bütün neşesini etrafına dağıtıyordu. Köyünün hâkimi, velisi, hocası o idi.

Ona sormadan köyde bir şey olmazdı. Harbe giden genç çocuklar onun elini öper, yaralı dönen askerler evvela ona uğrar, şehit askerlerin kağıtları onun eliyle analara, babalara, kardeşlere verilirdi. Düğünlerde baş tarafta kumanda eder, mevlûdlerde imamın yanında otururdu, bu köye verilecek en doğru isim "Ali Çavuş" olurdu. Her büyüklüğü hürmetle karşılayan köylüler gibi biz de Ali Çavuş'un elini hürmetle öptük. Ücra köyde herkesin sevdiği çavuşun asil ruhundaki hayatı öğrenmek istedim. İnce sesinde yalvaran bir eda vardı. Kalbinde sakladığı elini, ölünceye kadar kimseye açmamaya yemin etmiş gibi sualime karşı, "Bey" dedi. "Nene gerek?"

Mustafa Necati'yi Yakından Tanımak Gerek

Mustafa Necati (Uğural) Atatürk'ün yakın düşünce ve çalışma arkadaşlarından, Kuva-yi Milliye hareketinden itibaren yararlıklar göstermiş, TBMM'nin ilk üç döneminde milletvekilliği, "mübadele günleri"nde bayındırlık ve iskan bakanlığı, 1924 Anayasası'nın yürürlüğe konulduğu sırada adalet bakanlığı, tevhidi tedrisat sürecinde ve Harf Devrimi esnasında milli eğitim bakanlığı yapmış siyasetçidir. Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra İzmir'de avukatlık, eğitimcilik, gazetecilik yapmıştır.

İzmir'in işgali üzerine, Balıkesir Cephesi'ne katılmış, Kuva-yi Milliye kumandanı olarak Yunanlılar ve Anzavur kuvvetlerine karşı savaşmıştır. Vasıf Çınar ile birlikte Balıkesir'de "İzmir'e Doğru Gazetesi"ni çıkarmış, bu gazetede ulusal duyguları geliştirici yayınlar yapmıştır. Samsun İstiklal Mahkemesi üyeliği, Kastamonu ve yöresi İstiklal Mahkemesi başkanlığı yapan Mustafa Necati, Millet Meclisi Müdafai Hukuk Grubu katipliğinde görevini de üstlenmiştir. Mustafa Necati, 1 Ocak 1929 tarihinde geçirdiği apandisit krizi sonucu yaşamını yitirmiştir. •

Bu seste bir itimatsızlık duyuluyordu. Derinleşen gözleri ile gözlerimden bir şeyi okumak istiyor gibi uzun uzun baktı ve yalnız kaldıktan sonra bir şey anlatacağını evham eden bir tavırla, "Hele bir yol dinlen!" dedi.

Ali Çavuş harpten, millet paşasından ve padişahtan haberler istiyordu. Cepheyi, milletin paşasını anlattım. Padişahın İngilizler'e satıldığını, Yunanlılar'la beraber İngilzler'in emri ile hareket eden bir oyuncak olduğunu söyledim, fenalıklarını saydım.

Soğuk bir sesle "Gebersin..." dedi, sönük gözlerde ateşler çakmaya, munis yüzüne çatılan kaşlarla katlanmış alnında kin ve nefret akmaya başladı.

"Haklısın, bey" dedi. "Ya gâvur nasıl?"

Ona cepheyi, tekrar uzun uzun anlattım. Binlerce süvarinin şahlanan atları ile sahraları (kırları, ovaları) doldurduğu topların, namluların etrafında binlerce askerimizin ateşe hazırlandığını, yüzbinlerce süngünün düşmana atılmak için emir beklediğini söyledim. Ali Çavuş düşündü ve sormak istediği bir şeyi varmış gibi gözleriyle etrafını aradı.

Ona millet meclisinden, başkumandandan bahsettim. Gözlerinden sevinç gözyaşı akıyordu. Bana bu yılın bir saadet yılı olacağını, her felaketin öleceğini söyledi. Bilmem hangi hoca efendiden, hangi şeyhten işitmişti. İfadesinde kati bir hüküm vardı. Beni bu işittiklerine ikna için çalıştı ve sonra bu sene memleketime kavuşacağımı büyük bir kanaatle söyledi:

"Memlekete gidersen benden selam götür!" dedi sonra ilave etti:

"Gelirsem, misafir eder misin?"

Yavaşça memleketimi sordu, "İzmirli'yim" dedim. İzmirli olduğumu işitince, Ali Çavuş'un ruhundaki itimatsızlık birdenbire silindi:

"Bey" dedi. "İzmir Anadolu'nun geliridir."

"Bana analarım böyle söylerdi. Bu yıl gavurdan kurtulacak İzmir'e sana geleceğim!"

Artık çavuşla dost olmuştuk. Köyünden, ailesinden bahsetti, sonra Arnavut isyanında şehit olan çocuğunun menkıbesinden başladı 31 Mart'ta şehit düşen diğer evladını söyledi. "Birisini de Çanakkale'de bıraktık" diyordu. İkisinin de Sakarya'da şehitlik haberlerini aldığını anlattı.

Gözbebeklerinde iki damla yaş toplanmış, bu peygamber ruhlu ihtiyar çavuşun sesi bir dua gibi inceleşti, yutkunarak son sözünü fısıldadı, artık ağlıyordu:

"Son oğlumun şehadeti ile torunumunkini çocuklardan saklıyorum" diye inledi. Her gün bu çocuk ve ana kalplerinin hasretine cephedeki son iki kurbandan

bir şey doldurmak lazım, gözlerimin önünde dolaşan bu kadınların ve öksüzlerin manzarası güldüğüm zaman bile, içimi yakıyor. Güldüğüm zaman bile azabımı hissettireceğim diye titriyorum, fakat bu azabı anlayanlar da yok değil... Bana Allah emaneti olan bu çocukların, bu dulların rızkını kazanmak, onlara hayat ve ümit vermek için çektiğim dertleri gizlemeye mecburum. Onların önüne her gün bir kap yemek koyduğum için Allah'a şükrediyorum. Ya bunlar ölüm haberini alırsa, ya bu masum gözleri yaşlar kaplarsa diye çektiğim azaptan daha derin korkuya düşüyorum. Bu korku bana çok zaman ızdırabımı bile unutturuyor. Hatta, kendi kendime bazen 'Nedir bu üzüntü? Şehit oğlu, şehit karısı olmak bahtiyarlık değil mi? Neden olup bitenleri şunlara anlatmayayım?' diyorum. Sen buna ne dersin evlat?"

Kendisini biraz teselli ettim ve "Söyle" dedim. "Fakat bu gün değil... Yarın muhakkak olan zaferden sonra... Onlar da anlasınlar ki, bu zaferde dökülen kanların içinde kendilerinden de katılmış birkaç avuç var."

Ali Çavuş ayrılırken, "Zaferden sonra söyleyeyim değil mi? Zafer müjdesi gibi..." diye haykırıyordu.

Hâlâ beyaz sakalını ve parlak alnıyla gözlerimi aydınlatan Ali Çavuş'a benden bin selam ve hürmet.•

Pınar Köseoğlu'yla Tanışın

Pınar Köseoğlu, 1958 yılı Ankara doğumludur. Kişisel merakı doğrultusunda 1985 yılından buyana, gönül verdiği eski Türkçe metinleri Türkçe'ye kazandırmaktadır. Çeşitli yazarlardan "En Güzel Hikayeler" ve Ruşen Eşref Ünaydın'ın "Geçmiş Günler" adlı yapıtı kendisinin çevirisiyle yayımlanmıştır.•

Fransız Devrimi'nde *Kraliçe Marie Antoinette darağacına götürülürken sevinç gösterilerinde bulunan halka çok sakin bir biçimde şöyle seslendi:*

"Benim üzüntüm biraz sonra son bulacak" dedi. "Ama sizin acılarınız asıl bundan sonra başlayacak!"•

"Bilginizi Denetleyin"in Yanıtları...

•1) Çöl •2) Konya Ovası •3) Konya Ovası •4) Abname •5) 3000 m^3 •6) 1430 •7) Kosova •8) 1987 •9) "Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim" •10) Vâlâ Nureddin •11) Edgar Allan Poe •12) Zeki Müren •13) Sanskritçe •14) İbn-i Haldun •15) Simurg •16) Unicorn •17) Huma Kuşu •18) Gulyabani •19) Hınkır Munkur •20) Barış Manço•

Dr. Mehmet Uhri

KAHVENİN ÇAĞRISI...

Çoğumuz için kimi zaman yalnızca yolculuktan oluşan yaşamda bu tür istasyonlar soluklanıp arkaya bakmayı, yaşananların ayırdına varılmasını sağlayan özel mekanlardandı. **Her ne kadar koşuşturmaktan yaşamın telaşından ayırdına varamazsak da kahvenin çağrısı soluklanıp arkaya yaslanma, kendine bakabilme fırsatı veriyordu, duyabilenlere...**

Berlin'de tren istasyonundan sanat galerisine dönüştürülen "Hamburger Bahnhof" u gezip yorgunluğumuzu atmak için girişteki kafeye oturmuştuk. Daha doğrusu müzenin çıkışına yaklaştıkça giderek daha çok duyumsanan kahve kokusunu takip ederek bulmuştuk, "Sarah Wiener Cafe"yi... Kahvenin çağrısıydı bizi oraya sürükleyen...

Orta Avrupa'nın pek çok kentinde olduğu gibi kahvenin birarayla getiriciliğinin eski tren istasyonuyla pekişmiş olmasını ilginç bulmuştuk. Kentin sakinlerini yakınlaştıran kaynaştıran gizli etkenlerden kahvenin çağrısı doğrusu özlem ve kavuşmaların eskimiş izlerini duvarlarında barındıran bu emekli tren istasyonuna hayli yakışmıştı.

Çoğumuz için kimi zaman yalnızca yolculuktan oluşan yaşamda bu tür istasyonlar soluklanıp arkaya bakmayı, yaşananların ayırdına varılmasını sağlayan özel mekanlardandı. Her ne kadar koşuşturmaktan yaşamın telaşından ayırdına varamazsak da kahvenin çağrısı soluklanıp arkaya yaslanma, kendine bakabilme fırsatı veriyordu, duyabilenlere...

Zorunlu emekli edilmeyle birlikte istasyon olma özelliğini yitiren, lokomotiflerini, vagon ve yolcularını özlemişe benzeyen tren istasyonu kendini avutabilmenin yolunu sanatın birleştiriciliğinde bulmuş gibiydi. Eskiden ayırdığı ya da kavuşturduğu yolcularla yaşam bulan tren istasyonu günümüzde sergilenen modern sanat yapıtları ve bu yapıtlar üzerinden ruhlarını öteki ruhlara bulandırmaya çabalayan sanatçılarıyla hizmet vermeyi deniyordu. Sergilenen yapıtlar üzerinden sanatçı anlatımları ziyaretçileriyle buluşuyordu. İstasyonun duvarlarına sinen özlem ve kavuşmaların eskimiş seslerini, kokusunu şimdilerde sergilenen yapıtlarla üzeri örtülse de derinlerden duyumsamak olanaklıydı. Müze duvarlarında hayranlık ve beğeni sesleri yüklü yapıtların emekliliğini düşlemek için ise zaman henüz erken... Dönem onların dönemi... İstasyon dinlenmede...

Kafenin kapısını açınca bizleri kahvenin o cezbeden kokusu ve filtre edilirken çıkan çığlığı karşıladı. Kitaplık bölümünde elinde kahvesiyle yaşlıca bey okumakta olduğu kitaptan kısa notlar alıyor. Pek kimseyle ilgilenmiyor gibi...

Yanımızdaki masada anneyle küçük kızı sessizce yemeklerini yiyor. Onların yanındaki büyük yuvarlak masadaysa gençler arasında hayli hararetli entelektüel tartışma sürüyor. Sözlerin yetmediği yerde mimikler, beğenmedikleri fikirler için alaycı gülüşler, kaş çatış, sırtını kabartma giderek elleriyle hafifçe masaya vurma tavırları gözleniyor. Bir taraf gerilirken karşı tarafın fikirlerinde diretmesi gerilimi tırmandırıyor. Sinirlenen delikanlıya sarılan kız arkadaşı omzuna elini koyup öteki eliyle yanağını okşayarak sakinleştirmeye çalışıyor. Pek işe yaradığı söylenemez, az sonra kahve taşacak gibi duruyor.

İleride cam kenarında hayli göbekli, iyi giyimli, kırmızı yüzlü orta yaşlı beyefendi kimbilir kaçıncı birasını bitirip yüksek sesle yenisini istedi. Garsonlar pek umursamadı. Arkada duvar dibinde hamile bayana eşi yemek yedirmeye uğraşıyor. Kadın pek iştahlı görünmüyor. Şişkin karnı eşi tarafından sevgiyle okşanıyor. Çevrelerindekileri pek umursamıyorlar.

Garsonlar, siyahlar içinde hızlı, güler yüzlü ve duvar gibi sakinler... Yaşamlarında telaşa hiç yer yokmuş gibi görünüyor. Masalar koyu renk ahşap... İstasyon binasının Malta taşı zeminine ise dokunmamışlar. Büyük olasılıkla eski istasyon binasının bekleme salonlarından birindeyiz. Duvarlar elden geçmiş bile olsa yerlerde istasyon

binasından kalan eskimiş özlem ve kavuşma çığlıkları sanki kulağını dayasan hâlâ duyulacak gibi...

Kız çocuğu tabağındaki yemeği bitirmediği için annesiyle didişiyor. Yanlarındaki yaşlı kadın eşine elindeki gazeteden bir haber gösteriyor. Eşinin gözüyse daha çok yuvarlak masadaki gençlerin tartışmasında... Haberle pek ilgilenmiyor.

Yuvarlak masada yükselen tartışmanın alevini gelen kahvelerin kokusu bastırıyor. Masaya kahveyle birlikte gelen sessizlik tartışmayı kısa sürede unutturuyor. Alınan ilk yudumlarla oluşan sakinlik kızlarla oğlanlar arasında bakışmalara dönüşüyor. Delikanlı kız arkadaşının beline elini atarak kendine çekiyor. Kız başını delikanlının omzuna koyuyor. Kahvenin çığlığı işe yarıyor.

Masalarda porselen vazolardaki canlı sümbüllerin kokusu yükseliyor kısa bir süre... Sonra kahvenin kokusu herşeyi bastırıyor.

Tren istasyonunun bekleme salonundan bozma kafenin o günkü sakinleri bir şey bekliyor gibiler... Salon bekleyenlere alışkın, gururlu... Bir zamanlar Berlin'i Hamburg'a bağlayan tren istasyonunun belleği eski yolcularının ayak seslerini tutuyor duvarlarında...

Göbekli adam birasını bitirip saatine baktı. Sıkıntılı görünüyor. Belli ki beklediği henüz gelmedi. Anneyle kız yemeklerini bitirdi; ama didişme sürüyor. Sanırım kız tatlı ya da pasta yemek için annesini ikna çabasında...

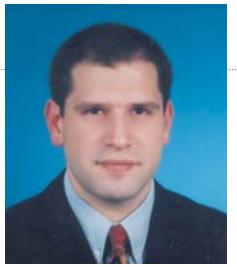
Tavanlar yüksek, çok yüksek... Tavan ve duvarlardaki dolaylı aydınlatma yüzünden yüzler, yüzeyler mat görünüyor. İçeridekilere eski bir görünüm veren aydınlatma yüzünden gün geceye dönüştükçe istasyonun yaşantısına, duvarlarında taşıdığı seslerine bulanıyoruz.

Müzede sergilenen sanat yapıtları eski yolcuların duvarlara sinen özlem ve mutluluklarıyla henüz pek kaynaşabilmiş olmasa da eskiden insanları kavuşturan tren istasyonu sanat merkezi kimliği ve sergilediği yapıtlar üzerinden farklı bir yolculuğa çıkarmak için istim tutmuş yeni yolcularını bekliyor.

"Sarah Wiener Cafe" ise sanki bu trenin yemekli vagonu... Kahvenin çığlığı ve kokusuyla yeni yolcularını çağırıyor. Öyle bir çağrı ki kahveyle buharın eşsiz buluşması gibi eski yolcuların özlemleriyle yenilerin beklentilerini kaynaştırıyor.

Annesini tatlı için ikna etti, küçük kız... Kitaplıktaki bey kitabı kapatıp gözlüklerine cebine koydu, gitmeye hazırlanıyor. Delikanlı ve kız arkadaşı ötekilerle birlikte sarmaş dolaş çıktılar kafeden... Açılan kapıdan müzeye yayılan kahvenin çağrısı birilerine daha ulaştı. Gelenler ötekilerden farklı değil. Yolculuk sürüyor...•

MehmetUhri@butundunya.com.tr

PADİŞAH ELEKTRİĞİ KESTİRİNCE
İLK SİNEMA GAZ LAMBASIYLA OYNADI

Tren beklenmediği bir anda duvardan birahane müşterilerinin üzerlerine doğru gelirken, salonda beklenen büyük olay, aynen beklendiği biçimde oluyordu. **Müşteriler, canlarını kurtarmak için çığlıklar içinde kapıya koşuyorlar, birbirlerinin üstlerinden atlayarak kendilerini sokağa atıyorlardı.**

Galatasaray'daki ünlü Sponeck Birahanesi'nin çalışanları, 1896 yılında bir gece, iş yerlerinin tüm pencerelerini siyah perdelerle örterlerken, yıllardır çalıştıkları birahaneyi tarihe geçecek bir olaya hazırladıklarını elbette bilmiyorlardı.

"Günlerdir çığırtkanlığını yaptıkları bu olay neymiş bakalım, görelim" merakı ve kuşkusuyla o gece birahaneye gelen müşteriler de, birkaç gaz lambasının titrek ışıkları altında dikkatli adımlarla girdikleri salonun karanlığında neler görebileceklerini, daha da merak etmeye başlamışlardı.

Birkaç gün önceden birahanenin duvarlarına asılan afişlerle duyurulan "Canlı Fotograf", "Asrın Harikası", "Andlozya'da Boğa Güreşi", "Şimendüferle Seyahat" adlı gösteriler, müşterilere bu karanlık salonda mı sunulacaktı?

Salondaki birkaç gaz lambası söndürüldükten sonra, duvarlardan birinde asılı duran beyaz perdede, bacasından tüten dumanlarla ve hızla dönen tekerlekleriyle bir tren görüldü. Beklenmedik bir anda, bir tünelin ağzından fırlarcasına çıkan tren, şimdi de beklenmediği bu anda, karşıdaki duvardan fırlamış, tüm hızıyla sa-

lona girmiş, birahanedeki müşterilerin üzerlerine geliyordu.

Tren beklenmediği bir anda duvardan birahane müşterilerinin üzerlerine doğru gelirken, salonda beklenen büyük olay, aynen beklendiği biçimde oluyordu.

Müşteriler, canlarını kurtarmak için çığlıklar içinde kapıya koşuyorlar, birbirlerinin üstlerinden atlayarak kendilerini sokağa atıyorlardı.

Kimi, nereden bulabilmişse, bir bardak su içerek korkusunu yatıştırmaya çalışıyor, kimi son soluğunu vermekte olduğunu kabul ettiği an getirmeye başladığı "kelime-i şahadet"in son bölümünü söylüyordu.

İleridеki yıllarda adını "sinema" olarak benimsediğimiz 19'uncu yüzyılın gösteri olayı "Sinematografi"yle Türk halkı, beyaz perdeden üzerlerine gelen trenin altına girmekten kurtulup kendini sokağa atabildiği işte o gece tanışıyordu.

Sinematografinin Türkiye'deki ilk gecesi, yalnızca Sponeck Birahanesi'nin müşterileri için değil, sinematografiyi neredeyse bir yıl önce geliştiren Lumiere Kardeşler için de "şaşırtıcı bir olay" oluşturmuştu.

Çünkü bir yıl önce Paris'te elektrikten yararlanarak sundukları sinematografi gösterisi, Türkiye'de halka "gaz lambası" aracılığıyla sunulmuştu. Bu "zorunlu olay"ın tek nedeni ise, çağın böylesi ileri düzeyde bir teknik gösterisini halk için sakıncalı bulan Padişah II. Abdülhamid'in, o gece Sponeck Birahanesi'nin bulunduğu Galatasaray semtine elektrik verilmesini yasaklamasıydı.

Bulunuşunun üzerinden bir yıl geçmeden çağın bu şaşırtıcı gösterisini Sigmund Weinberg İstanbul'a getirmişti.

Oysa II. Abdülhamid, adını duyar duymaz, sinematografiyi İstanbul'a getirtmiş ve Paris'te oynatılmasından birkaç ay sonra bu gösteriyi sarayında izleyerek, ayırdında olmasa da, "Türkiye'nin ilk sinema seyircisi" unvanının da sahibi olmuştu.

Türkiye'de "halka açık" ilk sinematografi gösterisini birahane müşterileri, elektriği kestirilen birahanede gaz lambasının ışığıyla

beyazperdeye yansıtılan görüntülerle, fakat yoğun gaz kokusu içinde izlemek zorunda kalmışlardı.

Gerek gaz kokusu, gerek korku verici tren görüntüsüne karşın halk, ilk gecenin ikinci filmini de "gönüllü olarak" seyretti.

"Andlozya'da Boğa Güreşi" adlı bu filmde seyirciler, iki üç adım ötelerinde tepinip duran boğaların bir an üzerlerine de gelebilmesi olasılığı karşısında büyük heyecan yaşadılar ama... Hem bir önceki "tren filmi"nin hiçbir kazaya neden olmamasının güvencesi hem de merak ve heyecan nedeniyle boğaları eğlenerek seyredebildiler.

"Paris'i peşinden sürükleyen şahane ve şaşırtıcı sinematografi gösterisi"ni Türk halkına ilk seyrettiren kişi, Türk sinema tarihinin önemli girişimcilerinden Romanya kökenli Polonya Yahudisi Sigmund Weinberg'di.

Yepyeni bir buluş olan sinematografi İstanbul'da kulaktan kulağa yayılarak halk arasında büyük bir merak oluşturunca Sigmund Weinberg, halkın bu merakını hem gidermek hem de bu merak nedeniyle iyi para kazanmak için Paris'e gitti ve İstanbul'a sinematografiyle döndü.

İstanbul'da halkın bir bölümü, bu yeni buluşu gidip görmeyi günah sayıyor, kimisi de gidip gördüğü için "tövbe" ediyor, günahının affını diliyordu. Halkın yeniliklere açık bölümünün "ağır basması" sonucu sinematografi Türkiye'de yaşam alanı bulabiliyor, Türk halkı uygarlığın bir gelişmesinden daha yararlanıyordu. Halkın uygarlığa açık bölümü, toplumun kapalı kafalı kişileri karşısında bir zafer daha kazanıyordu.•

Yazarımız Doğan Anapa'yla Tanışın

Doğan Anapa, 1974 yılında, İstanbul'da doğdu. Marmara Üniversitesi İngilizce İşletme Bölümü'nü bitirdi. Aynı üniversitenin aynı bölümünde gerçekleştirdiği yüksek lisansını, "1922-1999 Yılları Arasında Türkiye Sinema Pazarı Dinamikleri" konulu teziyle tamamladı. Ardından, İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin Sinema ve Televizyon Bölümü'ndeki yüksek lisans eğitimini noktaladı. Çeşitli reklam ajanslarında reklam yazarlığı yaptığı sırada, "Sus" ve "Ve Gülümser Gökyüzü" adlı kısa filmleri yazdı ve yönetti. Çeşitli uluslararası festivallerde gösterildikten sonra, sinema sektörüne geçti. "Karagöz Hacivat Neden Öldürüldü?", "Polis", "Yolculuk" adlı filmlerde ve "Kabuslar Evi", "Hatırla Sevgili" adlı televizyon dizilerinde reji asistanlığı yaptı. New York Türk Film Festivali İstanbul temsilcisi olan Anapa, halen film sektöründe reji asistanlığı ve senaryo yazımı çalışmalarını sürdürmektedir.•

1001 Güzel Söz

Derleyen: Halil Can

HERŞEY olur. Herşey unutulur. Herşey yoluna girer. Hiç kimse herşeyi açıklayamaz. Eğer herkes herkes tarafından herkes için söylenen şeyleri bilseydi, kimse kimseye birşey söylemezdi.

Honataux

BUGÜN yapabileceğini yarına bırakma. Çünkü bugün ondan hoşlanırsan, yarın yine yapabilirsin.

James A. Michener

HİÇBİR şeyi kendisi denli sevmeyen insan, sevdiği varlıkla, kendi kendisiyle başbaşa kalmaktan çok hiçbir şeyden korkmaz. Herşeyi kendi için arar; ama en çok kendinden kaçar. Kendini bulmak istemez. Çünkü kendini iyice görebildiği zaman, istediği gibi olmadığını anlar, içinde müthiş bir zavallılık, hiçbir zaman dolduramayacağı uçurumlar, boşluklar bulur.

Pascal

BİZ iki hırsız arasında kendimizi feda ederiz: Düne ait üzüntülerle yarına ait korkular.

Fulton Cursler

KİMİ insanlar yaşamda hiçbir amaca sahip olmadan yaşarlar. Bu gibi insanlar, bir nehir üzerinde akıp giden saman çöplerine benzerler. Onlar gitmez; ancak suyun akışına kapılarak akar giderler.

Seneca

HEPİMİZ için bir dünya vardır. İyilikle kötülük, günahla suçsuzluk bu dünyanın içinde el ele yürürler.

Oscar Wilde

YAŞAMDA en önemli şey kazançlarımızı kullanmak değildir. Bunu herkes yapar. Asıl önemli olan kayıplarımızdan kazanç sağlamamızdır. Bu zekâ gerektirir; akıllı insanlarla aptal insanlar arasındaki ayrım budur.

William Bolith

AZ korkun, çok umut edin, az yiyin, çok çiğneyin, az konuşun, çok ifade edin, az kızın, çok sevin. İyi şeyler sizindir.

Lord Fisher

ÇEVREMİZİ o denli değiştirdik ki, şimdi bu yeni çevreye uyabilmek için kendimizi değiştirmemiz gerekiyor.

N. Wiener

YENİ şeyler denemediğiniz sürece yeni şeyler öğrenemezsiniz.

H. Jackson Brown

SÖYLEDİKLERİNİZİ duyurmak için hiç kimseyi kolundan tutmayın; çünkü insanlar sizi dinlemeye istekli değillerse, onları tutacağınıza çenenizi tutmanız daha iyi olur.

Lord Chesterfield

ÜZÜNTÜ bugünün faresinin yarının peynirini yemesidir.

Lassy Eisenberg

İsim Babası Aristo
Çobanaldatan

Baykuşlarla yakın akraba olan bu küçük kuşun nasıl keçi sağdığı, çobanı nasıl aldattığı bilinmemektedir. Bu adları veren ünlü bilgin Aristo'dur. Kuşu bu sözcüklerle nitelendirmenin büyük bir yanılgı olduğunu düşünen bilim adamları, ona daha uygun olduğunu düşündükleri dağ kırlangıcı adıyla tartışmayı sonlandırmışlar; fakat Aristo'nun kullandığı sözcüklere sadık kalarak Latince aynı anlama gelen *"Caprimulgus europaeus"* çift adlandırmasını kabul etmişlerdir.

Ünlü bilginin nitelendirmesi tümüyle yersiz ve ilgisiz midir? Keçisağan, seyrek ağaçlıklı dağ yükseltilerinde yaşar. Buralar, özellikle bahardan güz mevsimine değin keçi sürülerinin otladığı, geceleri barındığı alanlardır.

Çobanaldatan da bu sürülere yakın yaşar. Hayvanlara konup kalkan binlerce sinek, keçisağan için iyi bir besin kaynağıdır. Vücuduna göre oldukça büyük gözleri akrabası baykuş gibi geceleri çok iyi görmesini sağlar.

Sürülerin geceledikleri "yatakları" yakınında cılız küçük gövdesini bile güç taşıyan çobanaldatan bacakları üzerinde uzun zaman duramaz. Bu yüzden tüm gövdesini tüneğine dayayarak içlerine dalıp avlayacağı bir sinek sürüsünün geçmesini bekler. Başka bir deyişle, "bekleme avı" yapar. Kimi zaman da çok iyi gören gözleriyle keçilerin üzerinden büyük bir sinek sürüsünün kalktığını gördüğünde hızla ileri atılır ve çok kısa sürede sineklere ulaşır.

Koca ağzını olabildiğince açarak sinek sürüsü içine dalar ve çok sayıda sineğin ağzına dolmasını sağlar. Olabildiğince çok sineğin ağız içinde kalması için havada küçük dönüşler yapar. Bunu yaparken damaklarındaki çok duyarlı sinir uçlarından yararlanır. Bu uçlara sinek değmediğini anladığında, yönünde küçük düzeltmeler yapar. Böylece, ağzını sineklerle doldurur. Ağzına tam girmeyip köşelerden sarkanları buralarda bulunan çok duyarlı bıyıklarını oynatarak sineklerin düşmeden ağızda kalmalarını sağlar.

İşte tam bu durumda keçisağana karanlıkta bakıldığında iki yandaki bıyıklarıyla sanki bir hayli süt içmiş de yutamadıkları yanlardan dökülüyor gibi görünür. Sütteki "kazein" bu artıkları gözle kolay görünen iplikçikler biçimine getirir. Ünlü bilgin, kuşun bu durumunu görmüş ve çevrede onun yiyeceği başka bir şey olmadığı inancıyla keçileri sağıp karnını doyurduğuna karar vermiş olabilir.

Fakat doğru ve güçlü mantıksal çıkarımlarıyla ünlü bilgin, tek bir tür veriyle böyle bir sonuca varmış olmamalıdır. Nitekim, gece sessizliğinde duyduğu ve küçük musluktan (lüleden) alttaki

hazneye dökülen bir tür sıvının çıkardığı "fışt fışt" seslerini de süt sağan ellerin süt kovasına dökülürken çıkardığı seslere benzediği izlenimini edinmiştir.

Böylece keçisağan kuşunun sinek dolu ağzının durumu ve kovaya hızla akan süt sesinin birleşmesiyle, kuşun keçi sağdığı sonucuna varmış olabilir. Buna bir de çobanaldatan adının eklenmesi, kuşun önemli bir başka özelliğiyle tanınmasını sağlamıştır. Kovaya dökülen süt sesini duyan sürü sorumlusu çobanı belki tatlı uykusundan kaldırıp durumu incelemeye zorlayacaktır ki, çoban bu kötü şaka sonucu uykusunun bölündüğüne özellikle aldatıldığına kızacaktır. Böyle bir durumun görüleceğini ve sonucunu düşünenler, kuşa çobanaldatan adının verilmesini uygun bulmuş olabilirler.

Adı ve davranışları üzerinde uzun uzun durulan bu küçük kuşun asıl yararı, bulunduğu çevreleri kimi tehlikelerden korumasıdır. Afrika, Amerika ve Avrupa kıtalarında yaşayan türlerin hepsi sineklere çok düşkündürler. Afrika'da çeçe sineği ve sıtma sineği (Anofel ve benzerleri) ile ölümcül kimi sinekleri (yeşil burgu sineği) temizlemesi küçümsenemeyecek bir hizmettir. Bu kuşların bir gecede 1800 kadar uçan karınca (çok mikrop taşır) ve 500 sinek yedikleri düşünülürse korunmalarının önemi daha iyi anlaşılır.

Kış uykusuna yatan tek kuş olduğundan kışın sinek ve karınca bulunmaması sorun yaratmaz. Başka bir deyişle, kentlerde de yaşayabilen bu kuşun bakım ve korunması kolaydır. Hatta yararı çok tartışmalı; ama zararları görünen kent güvercinleri yerine keçisağanların üzerinde durulmalıdır. Kuşun kendine özel önemli hizmeti yapabilmesi için doğaseverlerin ilgileri yeterlidir.•

"Sudoku"nun Yanıtları

5	1	3	8	4	2	9	7	6
9	7	8	6	3	5	1	4	2
4	2	6	9	7	1	8	5	3
3	4	7	5	6	9	2	1	8
6	8	5	2	1	4	7	3	9
1	9	2	3	8	7	4	6	5
2	3	4	1	5	8	6	9	7
8	5	1	7	9	6	3	2	4
7	6	9	4	2	3	5	8	1

Kolay

4	5	9	7	1	2	6	8	3
7	2	3	8	9	6	1	5	4
6	1	8	3	4	5	9	7	2
2	4	5	6	3	9	7	1	8
9	7	1	2	8	4	5	3	6
3	8	6	5	7	1	2	4	9
1	9	2	4	5	3	8	6	7
5	3	7	9	6	8	4	2	1
8	6	4	1	2	7	3	9	5

Zor

MEMLEKET ÖZLEMİ

İlyas Halil

Beklemeyi Öğrendiğim Yıl

Karanın aklaşmasını beklemesini, bilmeyerek, o gün öğrendim. Gerekince çocuk olmayı öğrendim. Beklerken sevinç duymuştum. Yanıldığıma, yanılttıklarına üzülmemiştim. Beklemesini öğrendiğim için sevinmiştim. Çocuk olmayı sevmiştim. Ak karın geldigi gün gözlerimde karın renkleri uçuşuyordu.

Ortaokula başlayacağım yıl, bir sabah, bahçe güz ayvasına dönmüştü. Dallarda koku, gelen bir değişikliği haber veriyordu. Mahallemizde ağaçların karanfil kızıl renkleri, dallardan taşmış, yere dökülüyordu. O gün sokağımız resim defterine çocuğun boyadığı resme benziyordu.

Evin damında, kumruları daha ak, varlıklarını daha çok hissediyordum. Havada değişiklik kışın ilk soğuğuna benziyordu. İçime işliyordu.

O gün, her gün olduğumdan daha eksik bir çocuktum. Bir şey yitirmiştim. Ağaçların, evlerin çocuk renkleri her gün soluyor, duman uçup yere dökülüyordu.

Anımda belirli kalacak bir güze başlıyordum. Talas'ta yatılı ortaokula gidiyordum. Toroslar'da kara bir trenin dumanını genzimde duyunca Ulukışla yoluyla Talas'a gittiğimin farkına varacaktım. Mersin geride, bir çocukta bir çocuk anısı kalmıştı.

Acı turunçtu, eylül başı... Narenciyelerin yavaş yavaş sarardığı günler... Mandalinalar öyle de kolay soyulurdu ki... Kalsaydım ellerim hep madalina kokacaktı.

***

Talas ne idi? Babama göre yatılı ortaokuldu. Çocuğun düşünmeyi öğrendiği yerdi. Benim iki artı ikinin dört olduğunu öğreneceğim yer olacaktı. Oysa biz annemle, sayıları portakal çiçeklerini sayarak öğreniyorduk.

***

Talas dört yıl bazen sıkıntılarla bazen sevinçle her eylül geri gelecekti. Günlerimi baştan dolduracaktı. Talas, boz evli bir kasaba olmaktan çıkacak, üzüm kokan bir güz bağı olacaktı. Her hazan Talas'ta yaşam kaynayan bir renk kazanı oldu.

Oyıl ne zaman başladığını, neden savaşıldığını bilmediğim bir savaşın ortasındaydık. Savaşın izlerini babamın yüzünde takip ediyordum. Lambalarda yakılan gaz, göz damlalığı ile satılıyordu. Ekmekler her gün ortadan silinip gidiyor, kokusunu güçlüler, zenginler alıyor, kalan kuru somunu fakir fukara kapışıyordu.

Kapımızı çalan kırkbir yılı... İnsafsız, çirkin bir yıldı. Kırkbir savaşı, Napolyon'dan buyana en kötü savaşlardan biriymiş. Avrupa birbirine girmiş, halklar ellerinde sopalar kendini kara öcülerin tanklarından koruyormuş.

Ben ise onbir yaşında dünyayı öğrenmek için Talas'a gidiyordum. Şaşkınlıktan gözlerim kocaman, etrafıma dikkatle bakıyordum. Herşeyi çabuk öğrenip ayva renkli bahçeme çocuk dönmek istiyordum.

***

Okula yolculuk günü nihayet geldi, çattı. Talas'ta, Erciyes güz kokularının korkumu alıp götüreceğini bilmemiştim.

Talas'ta güz, bağbozumuydu. Güneşin çekip gittiğini, geride bıraktığı boşluktan bilirdi kişi...

Güneşin sarı incire döndüğü mevsimin bu denli güzel olduğunu bilemezdim.

Talas'ta bağbozumu, burnuma üzüm karası yapıştı kaldı. Öksürünce duydum, hapşırınca bildim. Mendilimde izi kaldı.

***

Okulun alt kapısında merdivenlerin başında atlı araba durdu. Mersin'den öğrenciler gelmişti. Kayhan Sağlamer, ilkokuldan sınıf arkadaşımdı. Yılmaz, Burhan, Hanri, İsmet inecekti. Kuyunun dibindeyiz. Gökyüzü çok uzakta, okul gökyüzündeydi.

Yatılı ortaokul binasına bakıyorum. Yukarıda bulutlara yakın, kartallara komşu... Hazırlık sınıfına ayrılmış yatakhaneyi gösterdiler, çalışma salonunun üstünde...

Uzakta gördüğüm başı karlı dağ için "Erciyes" dediler. Küçük tepe ise Ali Dağı'ydı.

Pencereden baktım, okulun oyun bahçesi, iki ucunda futbol kalesi... Okulun arkası boz tepeler, bir yere varmayan, bir yere yol vermeyecek tepeler...

Bavulumu bana ayrılmış dolabıma yerleştirdim. Bilmediğim şeyleri öğreniyordum. "Bre baba" dedim. "Bavul yerleştirmeyi öğrenmek için bu yolu tepmeye gerek var mıydı bilmem? Evde de öğrenirdim. Vallahi öğrenirdim, inan öğrenirdim.

İlk günden sonra güzün renkleri silindi, gitti. Okul, kitap, yeni açılmış kalem kokmaya başladı. Dilimiz dört köşeli teker, dönmez oldu. İngilizce keli-

meler boğazımızda takıldı kaldı.

Sonra önemli bir gün geldi. "Yakında kar yağar" dediler. İlk defa kar görecektim.

Dört gözle karı bekliyordum. Arada bir çamaşırhaneye bakan Mahmut Ağa'ya "Amca, kar ne zaman yağar?" diye soruyordum. "Yakında oğul" dedi Mahmut Ağa, yüzünde eğlenceli bir gülümseme... Bir cumartesi öğleüstü dersler bitmiş, bahçede oynuyorduk.

Mahmut Ağa beni çağırdı. "Bak" dedi. "Kar yağıyor."

"Hani nerede?" dedim.

"İşte" dedi. "İnen, kar tanecikleri..."

"Ama amca" dedim. "Bu kar taneleri kara..."

"Evet ben de gördüm" dedi. "İlk kar, kara yağar. Sonra rengi açılır, temizlenir, aka döner. Şuraya otur, beş dakikaya renk değişir."

Taş merdivene oturdum. Üstüm başım kararıyordu. Çamaşırhaneye bakan Aka Hanım "Burada" dedi. "Kara kurumun altında ne oturuyorsun?"

"Karın aklaşmasını bekliyorum" dedim.

Karın aklaşmasını beklemesini, bilmeyerek, o gün öğrendim. Gerekince çocuk olmayı öğrendim.

Beklerken sevinç duymuştum. Yanıldığıma, yanılttıklarına üzülmemiştim. Beklemesini öğrendiğim için sevinmiştim.

Çocuk olmayı sevmiştim. Ak karın geldigi gün gözlerimde karın renkleri uçuşuyordu.•

halililyas@yahoo.ca

Adam eve gelince *eşi koşup boynuna sarıldı:*

"Sevgilim öyle seviniyorum ki..." dedi. "Yakında üç kişi olacağız."

Adam çok mutlu olmuştu:

"Beni nasıl mutlu ettin bilemezsin" dedi. "Demek artık ben de baba oluyorum."

Kadın eşinin bu sözlerini duyunca atılarak yanıt verdi:

"Hayır, hayatım, hayır, sanırım beni yanlış anladın" dedi. "Yarın akşamüstü annem geliyor..."•

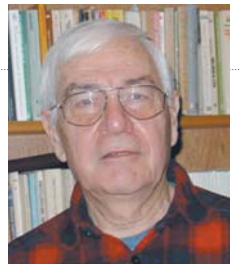
Turistlere çok eski bir yapıyı *gezdiren rehber, yapının tarihi hakkında bilgi veriyordu:*

"300 yıldan buyana bu yapıya tek çivi bile çakılmamıştır, hiçbir şey değiştirilmemiştir" dedi.

Bu bilgiyi duyan bir bayan turist, kocasının kulağına uzandı:

"Her türlü iddiaya girerim" dedi. "Bu yapı da kesinlikle bizim ev sahibine aittir."•

Engin Ünsal

Biz Gittikten Sonra...

Üstünde yaşadığımız dünyanın sonunun kutsal bir yangın ya da büyük bir göktaşının çarpmasıyla gelmeyeceğine inanıyor, çevreciler... Onlara göre, dünyanın sonunu, dünyayı hoyratça, sorumsuzca kullanan ve hızla üreyen altı milyar insan getirecek. Dünyanın bozulan ekolojik dengesinin; ancak yaşayan en zararlı canlı cinsi olan insanın yeryüzünden başka bir yere taşınması ya da bir virüsle yok edilmesi sonunda yeniden kurulabileceği ve dünyanın kurtulacağı ileri sürülmektedir. Bunun için Amerika'da, "İnsanın Yok Edilmesi Harekâtı" adı altında bir dernek bile kurulmuş. Bu dernek ısrarla insanlara "Üremeyi durdurun" mesajı veriyor yoksa insanlığın sonunun çok yakın olacağını söylüyor. Amerikalı gazeteci Alan Weisman'ın, "A World Without Us" (Bizsiz Dünya) adıyla yayımladığı kitap bugünlerde çok tartışılmaktadır. Yazar, kitabının başında insansız bir dünyanın nasıl olacağına ilişkin çok çarpıcı bir örnek vererek başlamaktadır:

1986 yılında Rusya'da yaşanan Çernobil faciasında nükleer bir reaktör radyoaktif buhar salgılamış ve buhar Türkiye'ye değin gelerek yıllar sonra Karadeniz Bölgesi'nde kanserden ölümlerin art-

masına neden olmuştu. O olaydan sonra Çernobil'in merkez alındığı 30 km. çapındaki alan insan yerleşimine kapatılmıştı.

Bugün o yerleşime yasak bölgede ormanlar tüm alanı kaplamış ve bölge kuşların, geyiklerin, vahşi domuzların, karacaların yaşadığı bir cennete dönüşmüştür. Kuzey ve Güney Kore arasındaki askerden arındırılmış bölgeye elli yıldan buyana insan ayağı basmamıştır. Bugün o bölge dünyanın en önemli kuş gözetleme bölgesi olmuştur.

"İnsanlar şöyle ya da böyle bu yeryüzünden silinip giderse dünyanın durumu nasıl olur?" diye hiç düşündünüz mü? Önce dünyanın alt yapısı çöker, barajlar taşar, kentleri, kasabaları seller götürür, elektrik santralleri durur, kısa zamanda tüm yerleşim alanlarını bitki örtüsü kaplamaya başlar, yüzyıl sonra çelikleri paslanan köprüler, çöker, düşen yıldırımların başlatacağı yangınlar binaları yok eder, on milyon yıl sonra yalnızca bronz heykeller uygarlığımızın yapıtları olarak tanınabilecek durumda kalır ve bunun dışında herşey yok olur. Dünya bir hayvan cennetine dönüşür. Afrika'yı fil, goril, maymun sürüleri, Asya'yı kaplanlar, kutupları ayılar kaplar. Denizler, okyanuslar aklın alamayacağı ölçüde balıkla dolar. İnsanın zulmünden kurtulan gezegen kocaman bir açık hava hayvanat bahçesi olur.

İnsanın yapıtı olan küresel ısınmanın önlenemeyeceğini bilim adamları ortaya koymaktadır. İnsanoğlu inanılmaz bir biçimde kendi sonunu hızla hazırladığının ayırdına varamamaktadır. Bir göktaşının altında ezilmeden insanların susuzluktan ölmeye başlayacağını, su savaşlarının başlayacağını ve susuzluğun yaratacağı salgın hastalıklardan insanların telef olup gideceği yakın bir geleceğin gerçeği olarak karşımızda durmaktadır.

Peki bu korkunç sondan kurtulmanın bir yolu var mı? Var diyor "Bizsiz Dünya"nın yazarı. Çözüm evli ya da bekar çocuk yapmak isteyen iki insanın ancak tek bir çocuk yapmasına izin vermektir. Hükümetler tek çocuklu aile düzenine dayalı toplumlar yarattıkları zaman bu yüzyılın sonunda dünya nüfusu 1.6 milyar insana inecek ve dünyanın tahrip edilme hızı o oranda azalacaktır. 1900 yılında dünya nüfusu 1.6 milyardı ve dünya o zaman yaşamak için daha güzel bir yerdi.

Korkunç acılar içinde bu dünyayı terk etmek yerine, akıllı önlemlerle insan yaşamını güzelleştirmek için çalışmalıyız. Gidebileceğimiz başka bir dünya yok çünkü...•

enginunsal34@smileadsl.com

YAZARAK SÖYLEYEREK

Sadi Bülbül

Çok Bilenler

Televizyonlarda, gazetelerde faizlerle, döviz kurlarıyla ilgili varsayımlarda ve önerilerde bulunan ekonomi profesörlerini biliyorsunuz. **Bu varsayımların büyük bölümünün gerçekleşmediğini de biliyorsunuz. Bu hocalardan sevimli birisi var ki bir gazetede onun parasal birikiminin önemli bölümünü kendi tahminleri "sayesinde" erittiğini okumuştum.**

Halkımızın ünlü bir özdeyişi vardır: "Çok bilen çok yanılır." Yaşamımın değişik dönemlerinde bu hükmün doğru olup olmadığını hep düşündüm. Gerçekten böyle miydi? Çok bilenler, az bilenlerden daha çok mu yanılıyorlardı?

Yakın bir arkadaşımın değerli bir babası vardı. Onunla uzun yıllar birarada bulunma şansım oldu. O yalnızca çok bilgili değil, aynı zamanda çok görgülü ve çok kibar bir insandı. Ona hayrandık. Bu hayranlıkla mı yoksa başka nedenlerle mi ya da halkımızın o sözüne o zaman duyduğumuz tepkiyle mi bilmiyorum artık, bu büyüğümüzün yanılabileceğini hiç düşünmedik. Ancak zaman içinde gördük ki, çoklukla yanılıyordu ve bunların önemli bölümü de ülke sorunlarıyla ilgili temel yanılmalardı. Bunlar bizim kendisine karşı duyduğumuz hayranlığı hiçbir zaman gölgelemedi; ancak etkiledi.

Televizyonlarda, gazetelerde faizlerle, döviz kurlarıyla ilgili varsayımlarda ve önerilerde bulunan ekonomi profesörlerini biliyorsunuz. Bu varsayımların büyük bölümünün gerçekleşmediğini de biliyorsunuz. Bu hocalardan sevimli birisi var ki bir gazetede onun parasal birikiminin önemli bölümünü kendi tahminleri "sayesinde" erittiğini okumuştum. Bir başka profesör için de, "O, çok önemli bir

kişidir. Önerilerinin tam tersini yapmanız koşuluyla...” denildiğini duymuştum.

Öğrencilerinin kendisini hayranlıkla izlediği; ancak kendi çocuklarına bir milim söz geçiremeyen, yakından tanıdığım bir psikiyatri profesörü de var. “Hocanın dediklerini yap; ama yaptıklarını yapma” diyen de yine halkımızdır.

Peki ne oluyor da bu “çok bilen” insanlar yanılıyorlar? Ne oluyor da, derslerinde öğrencilerini kendinden geçiren üniversite hocası, herkese “akıl” veren ünlü avukat, kendi işlerini yaparken yanılıyor ve işlerini karıştırabiliyor?

Çok bilen insanlar genellikle gelecekten umutlu ve iyi insanlar oluyor, iyimser oluyorlar. Bu nedenle herkesi ve dünyayı da öyle görme eğiliminde oluyorlar. Bir yanılma nedenleri de bu olabilir.

Bilgi ve değerlerinden hiç kuşku olmayan ünlü yazarlarımızın da zaman zaman yanıldıklarını biliyoruz. Ulusal Kurtuluş Savaşı’mızın karşısında yer alan pek çok düşünür ve yazarımız, acaba “o kadar bilgi ile” neden yanıldılar? Bırakınız uzakları... Örneğin, çok yakınlarda çok bilgili ünlü yazarlarımızdan birisi, henüz işgalin başlamadığı bir dönemde ABD’nin Irak’a girmesini isteyen yazılarında “bu sayede Irak’a yakın zamanda demokrasinin geleceğini” ileri sürmüştü. Yine savaş öncesinde dünyanın tüm yazar çizerleri de Irak’ın cumhuriyet muhafızlarının güçlülüğünü ve Amerika’ya kök söktüreceğini tahmin etmemişler miydi? Irak faciasından sonra Başkan Bush’un seçimleri kazanmasının çok zor olacağı “tahmin”inde de tüm dünya yanılmadı mı?

Pek çok okumuş, bilgili insanın, seçim tahminlerinden tutun da pek çok tahminde yanıldıklarını biliyoruz. Ve bir şey daha biliyoruz ki, halk yanılmıyor. Daha doğrusu en az o yanılıyor. İnsanın, “Okumuş yazmışlık, doğru bilmenin düşmanı mı?” diyesi geliyor; ama kuşkusuz hayır! Bilgisiyle, görgüsüyle, alçakgönüllülüğü ve kibarlığıyla kendisine hayran olduğumuz o büyüğümüzden hareketle diyeceğim ki, “Çok bilen insanlar tahminlerini, yüzlerce bilginin, faktörün, etmenin, koşulun, olasılığın bileşkesinde, adeta tuğla konularak yükseltilen bir bina inşa eder gibi kuruyorlar.” Bunların içinde zaman zaman, kendilerinin de aklını karıştıran; delinin aklına taş getiren buluşlarla, komplo teorileri de var. Ve bir de çok bilen

insanlar genellikle gelecekten umutlu ve iyi insanlar oluyor, iyimser oluyorlar. Bu nedenle herkesi ve dünyayı da öyle görme eğiliminde oluyorlar. Bir yanılma nedenleri de bu olabilir.

Temel neden, “çok öğelilik”tir. Siz masanın üstünde yalnızca, o sırada size gereken şeyi, örneğin yalnızca makası görüyorsunuz. Onlarsa tüm bir masayı, kağıtları, kalemleri, kitapları, telefonu, ataşları, iğneleri, cetveli, ajandayı ve hatta masaya vuran güneşi, güneşin aydınlattığı toz zerrelerini görüyorlar. Makası alıp gitmekle, sizin işiniz tamamdır. Ya onlar ne yapsınlar? Bu “çokluk” içinde aradıklarını hemen nasıl bulsunlar? Hele bir de o çok bilgilerini zihin kompartmanlarında iyi sınıflandıramamışlarsa? Ve bir de çok bilmenin gizli kibiri içinde avcı tuzaklarına yakalanıyorlarsa... Tüm bunlar onların kafalarını karıştırmaz da ne yapar?

Buradan, “Halk, kafası olmadığı için doğruları daha iyi görebiliyor” sonucunun çıkartılmasını da istemem. Çünkü insanlığın, herşeyi ve uygarlığı “kafası karışık insanlar”a borçlu olduğunu biliyoruz. Öylesine öyle; ama sanki biraz da öyle değil gibi... Halkın sağduyusu dediğimiz şey de sonuçta bir “çok bilgiler yumağı”nın billurlaşmış biçimi değil mi? Gerçekte çok bilen, yoksa “halk” mı ve yoksa bunun için mi o, daha az yanılıyor?

Yoksa çok bilen halk, herşeyi ve tüm karışık şeyleri “sadeleştirmesini” de bildiği için mi daha iyi biliyor? Yoksa “sağduyu”, bu sadeleştirmenin öteki adı mı? Eğer asıl bilenin halk olduğu doğru ise peki bu “çok bilgi” onun kafasını niye karıştırmıyor? Karıştırmadan sadeleşebiliyor?

Dedim ya... Öyle gibi... Değil gibi... Bilemiyorum artık...•

Anne, oğlunun *karnesine bakarken öfkeden köpürdü:*
“Bu ne hal?” diye sordu. “Geçen yıl sınıf birincisiydin, bu yıl aldığın notlarla herhalde sonuncu olmuşsundur.”
Çocuk annesinin söylediklerine hemen karşı çıktı:
“Ama anne” dedi. “Geçen yıl sen sevinmiştin, bu yıl da başkalarının anneleri sevinsin…”•

Bir araştırmacı, *Afrika’nın balta girmemiş ormanlarındaki yerlilerle konuşuyor, onlar hakkında inceleme yapıyordu. Hepsinin belli bir zekâ düzeyine sahip olmalarına karşın, içlerinden birinin çok zeki olduğunun ayırdına vardı. Bu görüşünü kabile reisine söylediğinde reisten şu yanıtı aldı:*
“Tabii ki daha akıllı olacak. O adam iki bilgin yedi…”•

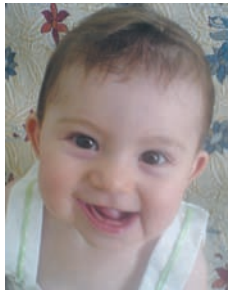
Anne ve Babalardan
Dede ve Ninelerden

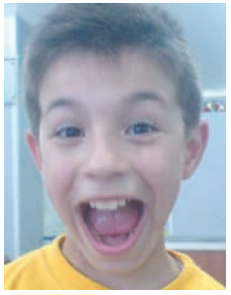
Gönderi adresi: Bütün Dünya, Mimoza 4/9, D: 1, Ataşehir, 34750, İstanbule-posta: butundunya@butundunya.com.tr
(e-posta ile göndereceğiniz fotografların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

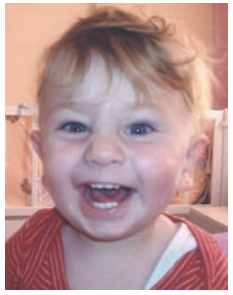

Duru Olgay, *İstanbul*

Efe Avcı, *Diyarbakır*

Özge Yıldırım, *Aydın*

Ceylin Suna, *İzmir*

Alparslan Kırıkçı, *İstanbul*

Ertan Çubukçu, *Adana*

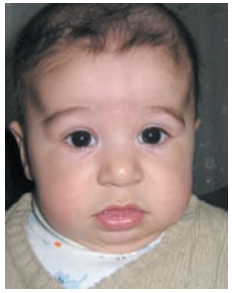

Altar Esen, *İstanbul*

Cemrenur Büyükemir, *Ankara*

Eylül Alicikoğlu, *Ankara*

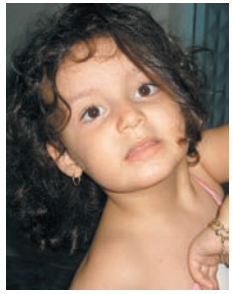

Owen Yüksel ve Lucas Benjamin Oktay, *ABD*

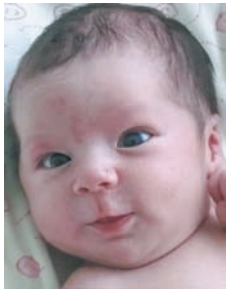

Sevim İşkit, *İzmir*

M. Arda Yılmaz, *Van*

M. Yusuf ve Şeyma Ekşi, *Ankara*

Sude Gök Zonguldak, *Ankara*

Sevim Cildan, *İzmir*

K. Buğra Kılıç, *Kastamonu*

Eda Şenkaya, *Kocaeli*

İlyas Işık, *Konya*

Mankafa Poldi

"Ona armağan olarak, çalınca içinden kuş çıkan bir çalar saat alayım Poldi."

"Olmaz Lilo, onun evinde bir kedi var."

"Sürekli aynı oyuna neden bilet alıyorsunuz?"

"Kapıya varır varmaz, bir adam bileti yırtıveriyor."

"Niçin sinirleniyorsunuz?.. Madem numara yanlış o zaman telefonu açmasaydınız."

"Bakın Bay Poldi, fındık kadar boyuyla puro içiyor."

"Vay yaramaz vay... Kibritle oynanmayacağını bilmiyor musun?"

KİM, NEYİ, NE ZAMAN, NEREDE, NASIL BULDU?

Serdar Kalkan

Lokomotif
Nasıl Yaşamımıza Girdi?

Lokomotif ilk olarak İngiliz Mühendis Richard Trevithick tarafından düşünülmüştü. Ama onun girişimleri, yolcu treni olarak yaşama geçmek isteyen lokomotif için yetersiz kalmıştı. Ve lokomotif, 18 yaşında okuma yazma öğrenmeye soyunan bir taşkömürü teknisyeninden, kendi mühendisini yarattı: George Stephenson, kusursuz bir lokomotif yaratmak için çaba göstererek, kısa sürede kendini geliştirdi ve ilk yolcu trenini yapan kişi olmayı başardı.

Richard Trevithick, 1801'de yaptığı ve sonuç alamadığı buharlı arabayı anımsadı. Bu başarısızlık, buharlı lokomotifin yaratıcısını sarstı. Sabırsız; ama yetenekli bir kişi olduğundan, başka şeyler üzerinde çalışmaya başladı. Ancak, emeklerinin tümüyle boşa gitmesini de istemediğinden, bir süre sonra makinesinin ray üzerinde giden arabaya bağlanmasını madencilere önerdi. Araç, beygirin yerini tutuyordu; ama ne ondan daha hızlı gidebiliyordu ne de güvenliydi. Çünkü ağırlık sınırı aşılınca, kayıyordu.

Rayda kayma sorununa çözüm bulmaya çalışan bir başka İngiliz Mühendis William Hedley, lokomotife belli bir ağırlık verildiğinde, tekerleğin raya yapıştığını ve kaymadığını gözlemledi ve tüm ağırlığın yük çekmeye harcanması için çift dingilli bir lokomotif yaparak, bu aracın ağır yük taşımaya elverişli olduğunu kanıtladı.

Wylam'da başarıyla işleyen Hedley'in lokomotifini görmeye gelenler arasında, Killing-Worth Taşkömürü Ocakları'nda teknisyen olarak çalışan George Step-

George Stephenson

henson da vardı. İngiltere'de 9 Haziran 1781'de doğan Stephenson'ın çocukluğu yoksulluk içinde geçmişti; önce çobanlık, sonra da tarım işçiliği yapmıştı. Bir süre sonra da babasının çalıştığı maden ocağına, kazancı olarak girdi. Görevi, birkaç işçiyle birlikte ocağa kömür atmaktı. Buharlı makineye büyük ilgi duymuş ve işleyişini incelemişti. Bu arada araçtaki kusurları da bulmuş, bunları gidermenin çarelerini araştırmaya koyulmuştu. Ama bu konuyla ilgili bilgisinin çok yetersiz olduğunu anlayan Stephenson 18 yaşında okuma yazma öğrendi. Sonra da gece kurslarına yazılarak matematik, fizik ve mekanik öğrenmeye başladı. Stephenson, koleje giden oğlunun okul kitaplarını okuyor, Newcastle'daki Felsefe ve Edebiyat Derneği'nin seminerlerine katılıyordu.

Bilimsel eğitimi, teknik yeteneklerinin düzeyine yükseldikçe, mucit dehâsı ortaya çıkmakta ve şeflerinin dikkatini çekmekteydi. 1814'te Hedley'in makinesiyle ilgilenip bir benzerini Killingworth'ta üretmeyi önerdiğinde, madende artık bir işçiden çok bir mühendis olarak çalışmaktaydı. Stephenson ilk lokomotifini aynı yıl üretti. Stephenson 1816'da bu lokomotifi geliştirdi. Tekerleklerin uyumlu gidişini sağlamak için bunları, birleştirici bir devrim koluna bağladı ve ocağın çekimini artırmak için silindirden çıkan buharın bir bacayla dışarıya atılmasını sağladı. 1817'de yeni bir model daha sundu. Bunda kazan, bir basma tulumba aracılığıyla sürekli olarak su almaktaydı. 70 ton yükle dolu vagonları 8-10 km. hızla götüren bu son lokomotif, Killing-Worth demiryolunda on yıl hizmet gördü.

Bu başarı Stephenson'ın bir lokomotif fabrikası kurmasına yetecek denli büyüktü. Mucit 1822'de Newcastle'da fabrika açtı. İlk önemli siparişini 1825'te aldı: Newcastle'ın güneyinde, birbirinden 39 km. uzakta bulunan Stockton ve Darlington kentleri arasındaki demiryolu için üç lokomotif... Tren yolu hattı büyük bir törenle açıldı. 90 ton yük alıp saatte 20 km. hızla gidecek olan lokomotife "resmi zevatı" ve müzikçileri taşıması için bir de vagon bağlandı. İşte bu, ilk yolcu treniydi.•

SerdarKalkan@butundunya.com.tr

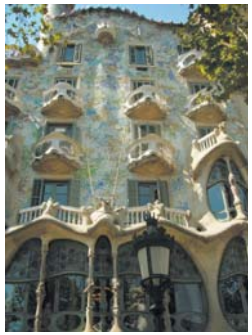
Pelin Hazar

Bir Yapı: CASA BATLLO

Bir Buluş: ÜTÜ MASASI

"Casa Batlló" ("Batló'nun Evi") adlı yapı, "Casa Milà", "Park Guell" ve daha önceki yazılarımızdan birinde hakkında bilgi edindiğimiz "La Sagrada Familia"nın da aralarında bulunduğu tasarımlarıyla dünya mimarisinin önde gelen adlarından biri olan, bakır ustası bir babanın 1852 İspanya doğumlu oğlu Antoni Gaudi'nin Barselona'da bulunan yapıtlarındn biri.

Barselona ile çevresinde bulunan ve Antoni Gaudi'nin yapıtı olan yapılar onun, 19'uncu yüzyıl sonlarında ve 20'nci yüzyıl başlarında mimarlık sanatına ve yapı teknolojisine olan sıradışı, yaratıcı katkılarını somutlaştırıyor. Bitki ve hayvan desenlerinin, doğal motiflerin ve kıvrımların ağırlıklı olarak kullanıldığı "Art Nouveau" (Yeni Sanat) akımının yenilikçi ve yaratıcı öncülerinden Gaudi, alışıldık ve yerleşmiş görsel düzeni değiştirerek kendine özgü bir biçem yaratmıştı.

Antoni Gaudi'nin sıradışı düşüncelerini yansıtan en önemli yapılardan olan "Casa Batlló", binanın sahibi tekstil sanayicisi ve varlıklı aristokrat Josep Batlló i Casanovas'ın isteği üzerine 1905-1907 yıllarında Gaudi ön-

derliğinde yenilenmiş. Eski ve sıradan bir binanın cephelerinin, merdivenlerinin ve birinci katının da içinde bulunduğu bir bölümünün yeniden yapılmasıyla yeni biçimini almış. Gaudi'nin ayrıca bir kat daha eklediği "Casa Batlló"nun ilk iki katında Batlló, üst katlardaysa kiracılar yaşıyormuş.

Halk arasında "Kemikler Evi" olarak da adlandırılan "Casa Batlló", bulunduğu cadde "Passeig de Gracia" üzerindeki, Domènech i Montaner'in yapıtı "Casa Lleo Morera" ve Puig i Cadafalch'ın yapıtı "Casa Amattler" yapılarıyla birlikte "La Manzana de la Discordia" –İngiliz dilinde "Apple of Discord" ya da "Block of Discord"– olarak anılıyor. "Manzana" sözcüğü hem "elma" hem de "blok" anlamına geliyor. Yunan ve Roma mitolojilerinde adları Eris ve Discordia olan anlaşmazlık, uyumsuzluk ve karmaşa tanrıçalarına, Hera, Afrodit ve Athena arasında paylaşılamayan "altın elma" olayına ve dolayısıyla Truva Savaşı'na gönderme yapan, dilimizde de "anlaşmazlık konusu" anlamına gelen bu ifadeyle adlandırılmalarının nedeni, birbiriyle ilgisi olmayan bu üç blogun farkları açıkça belli olan yapısal özellikler taşımaları.

Özellikle renk seçimleriyle bir akvaryumu andıran "Casa Batlló"nun içi de en az dışı denli etkileyici. Gaudi bu yapıda deniz yaşamında bulunan renklerden ve çeşitli biçimlerden esinlenmiş. Bina dışarıdan bakıldığında kafatası ve kemiklerden yapılmış gibi görünüyor. "Kafatasları" aslında balkonlar, "kemikler"se destekleyici sütunlar. Dev bir filin bacaklarını andıran yüksek sütunlar binayla ilgili göze çarpan ilk şey. Bir dinozorun omurgasına benzer çentikli bir hatla kaplı olan çatı tümüyle farklı bir yapıda. Olağanüstü bir terasa sahip olan binanın dış cephesi birçok renkte parıldıyor. Bu binada köşe yok, duvarlar bile kıvrımlı. Merdivenlerin tutunma yerleri elin tutma biçimine uygun biçimde kavisli. "Casa Batlló"nun, mimarın aynı zamanda "La Pedrera" olarak bilinen "Casa Milà" adlı yapıtının da bulunduğu caddeye bakan tarafının kaplanmasında Claude Monet'in "Water Lilies" adlı yapıtlar serisinden esinlenilmiş.

İspanya'ya yolunuz düşerse, UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde de yer alan "Casa Batlló"yu ve Gaudi'nin öteki yapıtlarını ziyaret etmek düş gücünüzü genişletip yaratıcılığınızı geliştirebilir.

***

Eski bir köle olan Sarah Boone, patent sahibi ilk zenci Amerikalılar'dan biri. Ona bu şansı verense tasarladığı ütü masasıdır.

Edgar Degas, "Ütü Yapan Kadın"

Ütü masasıyla ilgili kaynaklarda 800'lü yılların sonlarından söz edildiğini duymak şaşırtıcı gelebilir. Kayaları ısıtıp giysilerini düzleştirmede kullanan Vikingler balina kemiğinden yaptıkları ütü masalarını kullanıyorlarmış.

Ütü masasından önce ütüleme işlemi mutfak masasında ve kimi zaman da iki sandalye arasına yerleştirilen kalın bir tahta üzerinde yapılırmış. Kayıtlarda, Boone'un 26 Nisan 1892 yılında aldığı patentten önce ütü masası için alınan çok sayıda patent yer alıyor. İlk patentlerden biri 1858 yılında W. Vandenburg ve J. Harvey'e verilmiş, Vandenburg sonraki dört yıl içinde geliştirdiği tasarımlarına altı kez daha patent almış.

"Ütü masası"nın İngilizce karşılığı olan "ironing board"a ilk kez 1867 yılında J. N. Brewster'ın aldığı patentin kayıtlarında rastlanıyor. 1871 yılındaki patentin sahibi olan adsa J. H. Mallory; onun tasarımıyla ütü masası, yüksekliği ayarlanabilen, ayakları katlanabilen bir alet biçimini almış.

Boone'un ütü masası ilk olmasa da, öncekilere kıyasla önemli bir özellik barındırıyormuş. Daha dar bir yüzeyden oluştuğundan, giysilerin kollarının ve yakasının ütü masasının bir ucuna geçirilerek kırışmadan düzgünce ütülenmesine olanak sağlıyormuş.

Basit bir düzeneğe ve işleve sahip olduğu düşünülen kimi buluşlara bile, birileri harekete geçip de olanaklarını ve aklını kullanarak onları ortaya çıkarmadığı sürece kavuşamamış insanoğlu... Kadın mucitler tarihinde kendine hatırı sayılır bir yer edinen Sarah Boone da, o buluşlardan birini geliştirip kullanışlı duruma getiren kişi. Onun ve katkıda bulunan öteki mucitlerin girişimciliği ve çabası sayesinde yüz yılı aşkın bir süredir var ütü masası...•

PelinHazar@butundunya.com.tr

Yazar olmak isteyen genç bir adam, *ünlü bir edebiyatçıya yeni yazdığı romanının taslağını getirdi ve yapıtıyla ilgili düşüncesini öğrenmek istedi. Ünlü edebiyatçı kitabı okuduktan sonra genç adamı çağırdı ve düşüncesini açıklamaya başladı:*

"Bu yapıt güçlü değil, ünlü olabilmek için daha güçlü bir şeyler yazmanız gerekiyor" dedi. "Fakat yine de bu yapıtınızı saklayın, üne kavuştuktan sonra yayımlayabilirsiniz."•

Bir adam *davul çalma suçundan mahkemeye verilmişti. Yargıç kendisinden durumu açıklamasını istedi:*

"Komşunun davulunu çalmışsınız" dedi. "Bunu niçin yaptınız, bu aleti çalmasını biliyor musunuz?"

Hırsız hemen kendini savunmak için "Hayır, bilmiyorum" dedi ve ekledi:

"Ama komşum da bilmiyordu!"•

İki Gölün Arasındaki Interlaken

Bulutlar kayıp gidiyor masmavi gökyüzünde... Yolcuların görüntüsü trenin camına yansıyor, camda hızla akan dışarıdaki ağaçların, evlerin görüntüsü üzerinde merakla çevreyi izleyen, uyuklayan, kitap okuyan farklı yüzler, bedenler beliriyor.

Rengarenk evlerden oluşan köylerden geçiyor bindiğim tren, dağların tepelerin arasından, köprülerin üzerinden geçiyor ve iki gölün birbirine yaklaştığı yerde, Alp Dağları'nın eteklerinde duruyor. Bu durakta, Interlaken'de iniyorum.

Thun ve Brienz Göllerinin arasında, içinden geçen Aare Nehriyle iki gölü birbirine kavuşturan Interlaken, adını da bu yüzden Latince "göller arasındaki yer" anlamına gelen "inter lacus"dan almış. Burası İsviçre'nin en eski turizm merkezlerinden biri olsa da, hâlâ İsviçre Alpleri'nin manzarasını seyretmek, Avrupa'nın en yüksek noktalarından biri, 4158 metre yükseklikteki Jungfrau zirvesine trenle çıkmak ve başta kayak olmak üzere

farklı sporları yapmak için gelenleri ağırlamaya devam ediyor.

Trenden inince Alp Dağları'nı

ve Thun Gölü'nü daha yüksekten görebilmek için Beatenberg köyüne giden otobüse yetişiyorum koşarak... Çam ormanları arasından kıvrıla kıvrıla çıkan yoldan dağın tepesine doğru ilerliyoruz.

Gölden 600 metre yükseklikte, dağdaki düzlüğe yerleşmiş köyü ilk gördüğümde, yemyeşil bitki örtüsünün üzerine serpiştirilmiş ahşap evleri kuş evlerine benzetiyorum. Köye yaklaştıkça bu evler de büyüyor, koyu kahverengi ahşap evlerin pencerelerini süsleyen kırmızı, pembe çiçeklerin de ayırdına varılıyor şimdi... Kışın kayak yapmaya gelenlerle dolup taşan köyün ana caddesi henüz kayak mevsimi başlamadığından oldukça sessiz. 1200 nüfuslu Beatenberg'e Avrupa'nın en uzun köyü olmasını sağlayan bu cadde 7 km. uzunluğunda ve köyün tümü bu yolun iki yanında yer alıyor. Caddenin bittiği yerdeki son durakta otobüsten iniyorum. Bulunduğum yerden bakınca aşağıda Thun Gölü ve karşımda Alpler'in Eiger, Mönch ve Jungfrau adlı zirveleri görünüyor. Dağlar gölden o denli yüksekte ki, önümdeki görüntü dağ değil de, sanki bir masalın içinde, gökyüzünde bulutların üzerinde duran, beyaz sihirli bir kale... "Karlar Kraliçesi" masalının geçtiği yer sanki...

Esen hafif bir rüzgar beni masaldan çıkarıp tekrar durduğum yere getirip bırakıyor. Biraz ısınmayı da umarak, hemen oradaki restorana giriyorum. Alt katı ev olarak kullanan aile, caddeden girişi olan üst katta küçük bir restoran işletiyor. Ben sebzeli patates üzerinde peynir ve salamlı-ekmekli peynir gibi İsviçre'nin bol peynirli yemeklerini tadarken, yan masada oturan yaşlı bir kadın gülen gözleriyle

torununun mürdüm eriği turtası yemesini seyrediyor.

Bu ev ortamında gerçek bir köyde olduğumu duyumsuyorum. Dışarıda biraz yürüdükten sonra Interlaken'e dönmek üzere otobüse bindiğimde, otobüsteki pencerem her biri birbirinden güzel fotograf kareleri olan görüntüleri çerçeveliyor sanki... Yolun yarısındayken, yol kenarındaki ağaçların üzerinden göle doğru süzülen kırmızı bir paraşüt görüyorum penceremden... Alpler'i karşısına almış, çam ormanlarının üzerinden göle doğru uçuyor.

Bu paraşüt bana tren istasyonundan aldığım broşürü anımsatıyor. Interlaken'i tanıtan broşürde kentin yalnızca kayak merkezleri, Alp Dağları manzarası, göller ve temiz havası için değil, yamaç paraşütü, kanyon atlayışı, buzul yürüyüşü, tırmanış, iple atlayış, rafting gibi farklı spor dalları için de yeğlenen bir yer olduğu yazıyor.

Interlaken'e varınca, gölde tekneyle gezi yapacak zamanım olmadığı için, kentin içinden geçen nehri izleyerek Brienz Gölü'ne doğru yürümeyi yeğliyorum. 5200 nüfuslu kentin, merkezi de pek kalabalık değil. Hediyelik eşya dükkanları, oteller, restoranlar, iş yerlerinin olduğu kent merkezindeki ana caddeden yürüyerek nehir kenarındaki patikaya geliyorum.

Nehrin karşı tarafında tepelerden nehre doğru sıralanmış kırmızı, sarı, beyaz renkli evler üzerlerine düşen akşamüstü güneşinin de etkisiyle daha da renkli görünüyorlar. Toprak yolda yürürken üzerine bastığım yaprakların sesini duyabiliyorum, yanımdan bastonlarından destek alarak yürüyüşe çıkmış yaşlı bir çift, yanakları kıpkır-

mızı olmuş bir kız çocuğuyla annesi geçiyor. Nehir gölle birleştiğinde patika yol da bitiyor, gölün kıyısında buluyorum kendimi...

Alp Dağları'nın gölgesindeki gölün durgun sularına bakarken, buradaki yaşamın da bu sular denli sakin olduğunu düşünüyorum. Göl kenarındaki evler, ağaçlar, tekneler, herşey özenle yerleştirilmiş gibi... Köydeki restoranda bile kullanılan, kimseye bir yudum az ya da fazla içecek konmasına izin vermeyen, üzerinde milimetre çizgileri olan bardaklar geliyor aklıma; herşey öyle planlı, programlı, kurallara bağlı ki sürprizlere pek yer yok gibi... Göle doğru akan nehir suları gibi, İsviçre saatlerindeki zaman da, yaşam da sessiz sakin akıyor burada...•

IzlenSen@butundunya.com.tr

Mehmet Bey, *fabrikaya genel müdür olarak atanmıştı. Önce fabrikanın her yerini gezdi. Sonra da idare müdürünü yanına çağırarak sordu:*

"Fabrikadaki herşey sigortalı mı?"

İdare müdürü bu soruya boynunu bükerek yanıt verdi:

"Hepsi değil, efendim" dedi. "Yalnızca bir bölümü sigortalı..."

Genel müdür bu yanıta çok sinirlendi:

"Böyle şey olmaz" dedi. "İğneden ipliğe herşey hırsızlığa karşı sigortalanmalı. Bu kuralı yalnızca saatlerde uygulamayabilirsiniz."

İdare müdürü bu duruma çok şaşırdı:

"Neden efendim?" diye sordu. "Saatleri niçin sigortalamıyoruz?"

Mehmet Bey, müdürünün merakını hemen giderdi:

"Tüm çalışanların gözü sabahtan akşama değin onlarda... Bu yüzden de hiç kimse çalmaz onları..."•

Müdür iki işçiyi *boş otururken yakaladı ve onlara bu davranışlarının nedenini sordu:*

"Sizin işinizin başında olmanız gerekmiyor mu?" dedi. "Neden çalışmıyorsunuz?"

İşçiler hemen kendilerini savunmaya başladı:

"Olur mu öyle şey, efendim?" dediler. "Bu keresteyi rendeletmeye götürüyoruz."

Müdür bu açıklamaya çok şaşırdı:

"Peki ama" dedi. "Kereste nerede?"

İşçilerden biri, başını öne eğerek yanıt verdi:

"Bak şu aksiliğe" dedi. "Keresteyi almayı unutmuşuz."•

KÜÇÜK BÜYÜK BULUŞLAR

İlker İnal

Kimi milat öncesi çağların en derininden, kimi yalnızca 10-15 yıl önceden gelip yaşamımızın tam merkezine yerleşti. **Ampulden cep telefonuna, prezervatiften televizyona, bisikletten diş fırçasına, internetten kibrite, sutyenden kurşunkaleme CD'den radyoya... Herhangi birinin eksikliğini düşünebiliyor musunuz?..**

Fiber optik kablo, 1966: Bugün dünyanın dört köşesini birbirine bağlayan bu kablolar, 1966'da Charles Kao ve George Hackham tarafından tasarlanmış.

Giyotin, 1792: Mucidi Joseph Ignace Guillotin idam cezasına karşı olsa da giyotin, 1981'de ölüm cezası kalkana dek Fransa'daki tek yasal idam aletiydi.

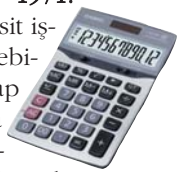

Gore-tex, 1972: Bir santimetrekaresinde 200 milyondan fazla delik bulunan, su geçirmeyip teri dışarı atabilen kumaşı geliştiren Robert Gore'a, doğa sporu tutkunları çok şey borçlu.

Gözlük, 1451: Söylentiye göre Roma İmparatoru Nero, gladyatörleri tek gözüne taktığı elmasın süzgecinden izlermiş. Bildiğimiz gözlüklere ilişkin en eski kanıtsa 1450'lerden kalma Floransa ticari kayıtlarında bulunmuş.

GPS, 1978: Yerimizi bulmak için pusula ve harita taşımak, kerteriz almak gibi zahmetli işlerden bizi kurtaran GPS sistemi, ABD ordusu tarafından geliştirilmiş.

Hesap makinesi, 1971: Piyasaya çıkan ve basit işlemleri gerçekleştirebilen ilk dijital hesap makinesi ortalama bir çalışanın üç haftalık maaşına denk geliyordu.

İçten patlamalı motor, 1859: Çevre bilinçli vicdanlarımızı rahatsız etse de içten patlamalı motor, tarihin en önemli buluşlarındandır. O olmasaydı arabayla gezemez, uçamaz, fabrika kura-

maz, okyanus ötesi deniz yolculukları yapamazdık.

İnternet, 1969: Bugün dünya nüfusunun yüzde 20'sinin bağlı olduğu internet, 1969 yılında ilk geliştirildiğinde yalnızca dört bilgisayarı birbirine bağlıyordu.

iPod, 2001: Bugün dünyada saatte 2 bin adet satılan iPod, müziğe bakışımızı değiştirdi. Gerçekten yalnızca altı yıl mı oldu?

İsviçre çakısı, 1897: İsviçre ordusunun bıçaklarının Almanya tarafından sağlanmasına bozulan bir cerrahi alet üreticisi tarafından tasarlanan ünlü çakıdan yılda 5,5 milyon adet üretiliyor.

Kağıt, İ.S. 105: Bugünün elektronik dünyasında bile hâlâ gereksinim duyduğumuz kağıdın mucidi Çinliler, bu buluşu 500 yıl boyunca bir giz olarak saklamışlar.

Kalp pili, 1958: İlk olarak İsveçli Rune Elqvist ve Ake Senning'in geliştirdiği kalp pili birkaç saatte bozulmuştu. Bugün kullanılan güvenilir modellerin babası, aynı yıl buluşu geliştiren ABD'li mühendis Wilson Greatbach...

Kamera, 1826: En eski kameranın yaratıcısı olan İngiliz William Talbot'u bu işe yönlendiren, çizim konusundaki yeteneksizliğiydi.

Kibrit, 1826: Stockholm'lü kimyager John Walker'ın iki kimyasalı birleştirerek yaptığı karışımın taşa sürtününce alev aldığını keşfetmesiyle ortaya çıkan kibrit, insanoğlu için ateş yakmayı problem olmaktan çıkardı.

Kilit, İ.Ö. 2000: İlk kilit ve anahtarlar yaklaşık 4 bin yıl önce Mısırlılar tarafından kullanılırken, bugün kullandığımız kilit sistemini tasarlayan, adını birçok anahtarın üzerinde gördüğümüz Linus Yale'dir.

Kişisel bilgisayar (PC), 1977: 1950'lerde IBM tarafından şirketler için üretilen bilgisayarlar o zamanın parasıyla 100 bin dolara mal oluyordu. 1977'de "Apple 2" adlı ilk PC modelini geliştiren Steve Job, olanaksız gibi görünen "her eve bir bilgisayar" fikrinin de gerçekleşmesine neden oldu.

Kredi kartı, 1950: Kredi kartını yaygınlaştırarak "bedavaya alışveriş yapma duygusu"nu olanaklı kıldığı için Diner's Club kurucusu Amerikalı Ralph Schneider'e teşekkür borçluyuz.•

Mantık Bilmecesi, Bulmaca

Mart Ayı Yanıtları, Çözümleri

Mantık Bilmecesi

Adı	Kıyafet	Bar	İçki
Cahit	Takım elbise	Dolu	Viski
Cengiz	Kot pantolon	Rock	Beyaz şarap
Fehmi	Kazak	Caz	Kırmızı şarap
Güngör	Mont	Sakıncalı	Şampanya
Tahsin	Hırka	Blue Moon	Votka

Bulmaca

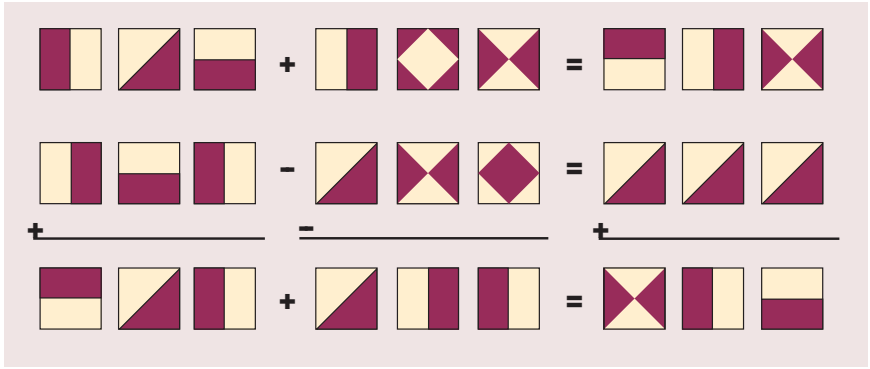
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	E	R	O	L	G	Ü	N	A	Y	D	I	N	■	T	İ
2	N	A	R	A	■	R	A	C	A	■	S	İ	R	O	Z
3	V	■	A	L	T	E	S	■	K	M	■	L	O	R	■
4	E	K	L	E	R	■	A	R	■	A	K	Ü	■	U	N
5	R	İ	■	Z	A	M	■	E	L	A	■	F	A	N	İ
6	G	A	R	A	N	T	İ	■	İ	Ş	L	E	K	■	R
7	Ö	■	Ö	R	S	■	B	A	Y	■	U	R	■	E	V
8	K	E	T	■	İ	K	E	B	A	N	A	■	E	T	A
9	Ç	■	A	S	T	A	R	■	K	A	N	A	T	■	N
10	E	M	R	E	■	L	■	Y	A	■	D	R	İ	N	A
11	■	A	■	T	R	E	N	■	T	R	A	P	■	A	■
12	A	■	T	E	İ	N	■	E	■	O	■	A	N	K	A
13	S	U	R	■	A	D	A	L	E	■	A	■	A	K	■
14	A	K	A	R	■	E	T	E	N	E	■	A	Z	A	R
15	D	■	S	■	A	R	■	K	E	K	İ	K	■	Ş	U
16	O	S	■	N	T	■	İ	■	Z	■					
17	L	İ	M	A	■	A	R	A	■	A					
18	U	S	A	■	İ	S	İ	L	İ	K					
19	■	A	N	E	M	O	N	■	S	İ					
20	A	M	A	N	A	S	■	K	A	K					

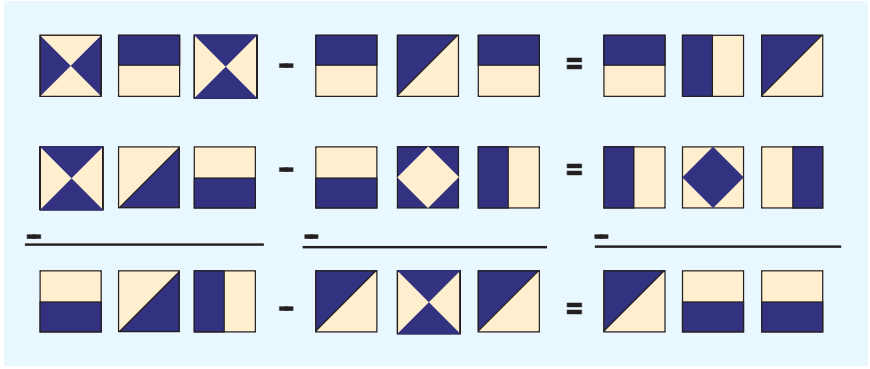

KARELER VE RAKAMLAR

Cahit Batum

Lütfen dikkat edin: 0-9 arasındaki rakamlar, her soru grubunda değişik biçimlerle simgelenmektedir.

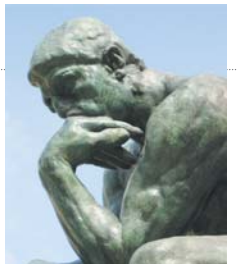

Cahit Batum'dan "Kareler ve Rakamlar"ın Mart Ayı Çözümü:

$$\begin{array}{rcrcr} 543 & + & 345 & = & 888 \\ + & & - & & + \\ 320 & - & 213 & = & 107 \\ \hline 863 & + & 132 & = & 995 \end{array} \qquad \begin{array}{rcrcr} 752 & - & 411 & = & 341 \\ - & & - & & - \\ 423 & - & 208 & = & 215 \\ \hline 329 & - & 203 & = & 126 \end{array}$$

MANTIK BİLMECESİ

Prof. Dr. Yüksel Bozer

O hafta sonu baba ya da anneyle çocuğu evden ayrıldılar. Aşağıdaki ipuçlarına dayanarak hangi baba ya da annenin hangi çocukla nereye, ne için gittiğini bulunuz.

İPUÇLARI:

1- Çetin oğluyla Sinyor'a alışveriş için gitmişti.
2- Çağlar o gün müzik dinlemek istiyordu; fakat yanında Reyhan yoktu.
3- Mine'yle dışarı çıkan Çağla, Gençler Kulübü'ne gitmemişti.
4- Selim babasıyla pinpon oynamaya gitmişti.
5- Truva'ya giden Serap yemek yemedi.
6- Ahmet hafta sonları Belediye Kulübü'ne gitmekten hoşlanırdı.

	Çocuk														
Anne-Baba	Mehmet	Mine	Meral	Reyhan	Selim	Gençler Kulübü	Belediye Kulübü	Sinyor	Rival	Truva	Yemek yemek	Alışveriş	Pinpon oynamak	Sinema	Müzik
Ahmet															
Çağlar															
Serap															
Çetin															
Çağla															
Yemek yemek															
Alışveriş															
Pinpon oynamak															
Sinema															
Müzik															
Gençler Kulübü															
Belediye Kulübü															
Sinyor															
Rival															
Truva															

Anne-Baba	Çocuk	Gittikleri yer	Ne için gittiler

YukselBozer@butundunya.com.tr

SATRANÇ

Mustafa Yıldız

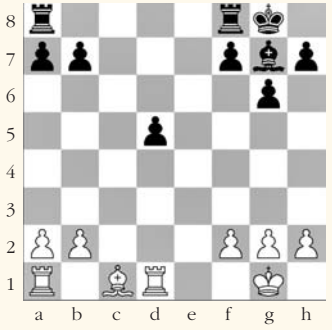
LİNARES 2008

Linares Turnuvası'nda bu yıl Dünya Şampiyonu Anand ve eski Dünya Şampiyonu Topalov'un yanısıra Shirov, Ivanchuk, Leko, Aronian, Recebov ve Carlsen oynadılar. Kasparov dermiş ya "Dünya satrancında kimin nerede olacağı Linares'te belli olur." Gerçekten de özellikle Norveçli dahi çocuk Carlsen'in oyunları, onun ileride dünya satrancının zirvesine oturacağını gösteriyor. Aşağıdaki oyunda siyah taşlarla Topalov'a karşı cesaretle oynayıp teknik bir biçimde kazanıyor.

Topalav-Carlsen, Morelia-Linares, 2008, 5.Tur

1. e4 Af6 (Alekhin Savunması, bu düzeyde bir turnuva için sürpriz bir seçim; ama ilerleyen hamlelerde Carlsen'in bu açılışla ilgili ev hazırlığı yaptığı anlaşılıyor.) 2. e5 (Çoğunlukla kullanılan devam yolu. Kaydedilen ilk Alekhin Savunması oyunu Madam Remusat ile Napolyon Bonaparte arasında 1802'de oynandığı söylenen bir minyatür: 2. d3 Ac6 3. f4 e5 4. fxe5 Axe5 5. Ac3 Afg4 6. d4 Vh4+ 7. g3 Vf6 8. Ah3 Af3+ 9. Şe2 Axd4+ 10. Şd3 Ae5+ 11. Şxd4 Fc5+ 12. Şxc5 Vb6+ 13. Şd5 Vb6+ ve mat.

2... Ad5 3. d4 d6 4. Af3 dxe5 5. Axe5 c6 6. Fd3?! (Doğal hamle: 6. c4) 6... Ad7 7. Axd7 Fxd7 8. 0-0 g6 9. Ad2 Fg7 10. Af3 0-0 Siyah, açılışta eşitliği yakalamış durumda. 11. Ke1 (11. h3 ile siyahların beyaz fili kısıtlanmalıydı.) 11. Fg4! (d4 piyonuna baskı yapıyor.) 12. c3 c5! (d4'e baskı artıyor.) 13. Fe4 (13. dxc5 oynanamaz; çünkü 13... Axc3 14. bxc3 Fxc3 şiş!) 13... cxd4 14. cxd4 e6 (Beyazın izole piyonu oluştu.) 15. Vb3 Topalov, 15. h3 Fxf3 ile başlayan daha dirençli yolu seçmiyor.) 15... Fxf3! 16. Fxf3 Fxd4 (Siyah, merkez piyonunu kazandı, bundan sonrası teknik işi.) 17. Fxd5 Vxd5 18. Vxd5 exd5 19. Kd1 Fg7 (D) (Topalov acaba bu değişmeler sonunda piyonu geri alacağını mı umuyordu?) 20. Şf1 (20. Kxd5 Kfd8 21. Kxd8 Kxd8 22. Fe3 b6 23. Kb1 Fxb2 -+)

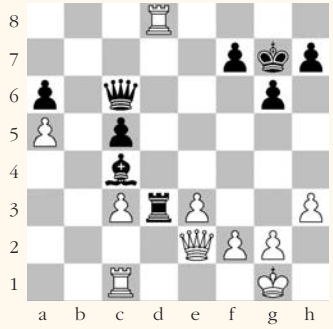

Beyaz umutsuzca birkaç hamle daha oynadı. 0-1

TÜRKİYE BİRİNCİLİĞİ SEÇME YARIŞMASINDAN

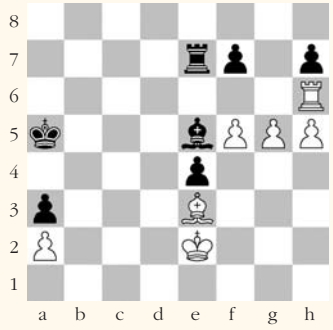
Kılıç-Haznedaroğlu:

Beyaz, siyahın 28... Kxd8 29. Vxc4 oynayacağını umuyordu; ama 28... Kd4'ten sonra umutsuzca vezirsiz oynamaya razı oluyor. 29. cxd4 Fxe2 30. Kxc5 Va4 ve birkaç hamle sonra beyaz terk etti.

Erdoğdu-Aktaş:

Beyaz bu konumda 61. Kxh7 ile kolayca kazanabilir; ama o bir taktik manevra ile kale kazanıyor. 61. Fc5, Siyah kaleyi fili istemeye celbediyor. 61... Kc7?? 62. Fb6+ ve kale düştü. 1-0

MustafaYildiz@butundunya.com.tr

ATAK

Shirov-Recebov, 2008

Beyaz kazanır

OYUN SONU

Kramnik-Baraev, 2003

Beyaz kazanır

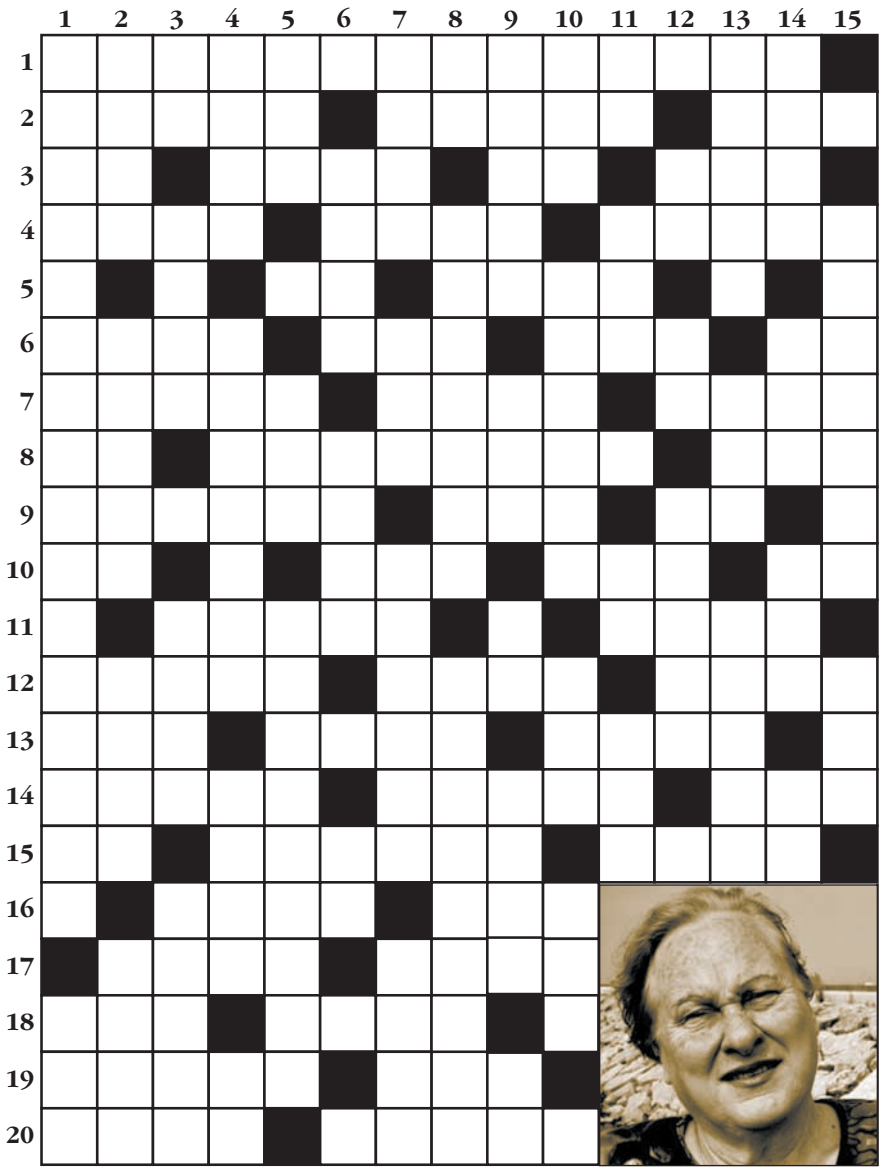
KENDİ GELEN

Ivanchuk-Aronian, 2008

37. Kg3??

Çözümler 100'üncü sayfamızdadır.

BULMACA

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1) "İstanbul'un Gözleri Mahmur", "Her Harf Bir Melek", "Ada Şiirleri" gibi kitapları bulunan, fotografta görülen yazar ve şairimiz. 2) Özsu. - "..... Nin" ("Venüs Üçgeni", "Albatrosun Çocukları" gibi kitapların Fransız yazarı). - Sergen. 3) Namus. - Cennet bahçesi. - Birleşmiş Milletler'in kısa yazılışı. - Sert bir içki. 4) Yunan mitolojisinde Hera'nın eşi olan tanrı. - Kusur. - "..... Kocagöz" ("Kalpaklılar", "On Binlerin Dönüşü" gibi kitapları bulunan 1993 yılında yitirdiğimiz yazarımız). 5) Bir nota. - Kaşkol. 6) Mezopotamya'da kurulmuş eski bir uygarlık. - Tuzsuz bir peynir türü. - "..... Güler" (Fotograf sanatçımız). - İskambilde birli. 7) Müslümanlığın beş koşulundan biri. - Tayland'ın para birimi. - Yaşlı, kocamış. 8) İşaret. - Süngü gibi tüfeğin namlusu ucuna takılan bir çeşit bıçak. - "..... Ve Siyah" (Halit Ziya Uşaklıgil'in bir yapıtı). 9) Efelek. - İnce dantel. - Uzaklık işareti. 10) Manganezin simgesi. - Erzurum ve Artvin'e özgü bir halk oyunu. - Çok taneli bir meyve. - Galyumun simgesi. 11) Kir. - Hint prenslerine verilen unvan. 12) Ukrayna'da bir kent. - Asya'da bir ülke. - Terazinin gözlerinden her biri. 13) Sıkıntı verme, üzme. - Kibar olmayan. - Tasa, keder. 14) Hayvan leşiyle beslenen yabani bir hayvan. - İsimler listesi. - Kabul etmeme. 15) Şarkı, türkü. - Ölçüt. - Bir tür yapay mermer. 16) Karadeniz'e özgü küçük tekne. - Türkiye Kömür İşletmeleri'nin kısa yazılışı. 17) Meneviş. - Evcil büyükbaş hayvanların barındığı kapalı yer, hayvan damı. 18) Hayvan yiyeceği. - Sarhoş bağırması. 19) Bolu ilinde turistik bir göl. - Valide. 20) Hz. Nuh'un oğlu Sam'dan türediklerine inanılan beyaz ırkın Arapça, Asurca, İbranice ve Habeşce konuşan kavimlerin toplandığı kol. - Hıristiyan.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1) "Gilgameş - Tarihte İlk Kral Kahraman", "Sumerli Ludingirra - Geçmişe Dönük Bilimkurgu" gibi kitapları bulunan 1914 yılında doğmuş sümerologumuz. - Matem. 2) Arap harfli metinlerde bir ünsüzün "ı", "i" seslerinden biriyle okunacağını gösteren işaret, kesre. - Avrupa'da bir göl. - Paylama. - Hiçbir işe yaramadan yok olma, boşa gitme. 3) Bir nota. - Haberci. - Kaydedilmiş sesleri pikapta dinlemek amacıyla hazırlanan plastik daire biçiminde yaprak. - Eksiksiz. 4) Gözün bir tabakası. - Hacı Bektaş-ı Veli'nin bir yapıtı. - Gelir. - Nikelin simgesi. 5) Eski dilde baş. - Lezzet. - Antalya'da bir kayak merkezi. 6) Erbap. - Türk musikisinde bir makam. - Nazi hücum kıtasını imleyen harfler. 7) Yunan alfabesinde bir harf. - Yeniçeri kışlası. - Sonuç. - Doğu Anadolu'da bir ırmak. 8) Ses. - Ceviz, sarımsak, tuz, ekmek içi, sirke ve zeytinyağıyla hazırlanan sos. - Gözlemevi. 9) Fas'ın başkenti. - İnsanın yaradılış ve ruh özelliklerinin tümü, mizaç. - Bir nota. - Çay, kahve taşımaya yarar kahveci tepsisi. - Tuzağa düşürülen şey. 10) Kısa metal çubuk. - Organik maddelerden kuru damıtma yoluyla elde edilen madde. - Kötü, fena. - Oylumlu. 11) Sahip. - Gizem. - Bir alan ölçüsü birimi. - Eski dilde dudak. 12) Eski Mısır'da güneş tanrısı. - Bir renk. - Böceklerdeki solunum biçimi. 13) Hoş koku. - Fakat, lakin. - Şubat ayında birer hafta arayla havada, suda ve toprakta oluştuğu sanılan sıcaklık yükselişi. 14) İstanbul'un bir semti. - Fasıla. - Yersiz söylenmiş söz. - Hayat arkadaşı. 15) Sakız rakısı. - Bankalararası elektronik para transferini simgeleyen harfler.•

FilizOskay@butundunya.com.tr

BİZE GÖNDERİLEN KİTAPLARDAN

MUSTAFA KEMAL TÜRKİYESİ, SUAT DERVİŞ EFSANE BİR KADIN VE DÖNEMİ, ŞEHİRLER, TÜRKİYE'NİN MÜZİĞİ

Mustafa Kemal Türkiyesi

Lilo Linke

İkarus Yayınları

Hitler rejimine karşı olduğu için Londra'ya yerleşen genç bir Alman kadın 1935 yılında geldiği Türkiye'nin dört bir yanını gezerek, fotograflayarak hazırladığı kitapta çağdaşlaşmanın sancılarını anlatıyor. Yetmişüç yıl sonra o günlere bakmak nereden nereye geldiğimizi anlamak için ciddi bir kaynak. Ellerine ve kollarına vurulan geri kalmışlık zincirlerinden kurtulmak isteyen Türkiye'den memleket, insan manzaraları... İstanbul, Karadeniz kıyıları, İç Anadolu, Doğu ve Çukurova kentlerinde gündelik yaşam tüm çıplaklığıyla dile getiriliyor.

O yıllarda kadınların laik yaşamın sağladığı özgürlük havasını nasıl soludukları yanında halkevleri, çağdaş okulların çalışmalarından da izler var. Kitapta bölüm aralarında konulan notlardaki açıklamalar da ilgi çekici...

Suat Derviş Efsane Bir Kadın ve Dönemi

Liz Behmoaras

Remzi Kitabevi

Kimi zaman yapıt, onu var edeninin önüne geçer. Türküler, şarkılar gibi... "Fosforlu Cevriye"yi herkes bilir; ancak onun yaratıcısının bir kadın yazar Suat Derviş olduğunu pek az kişi bilir. Cumhuriyetin ilk yıllarının önemli kadın gazetecilerinden olan Suat Derviş Nâzım Hikmet'in ilk aşkı, Atatürk'ün anne tarafından yakın akrabası, Reşat Fuat Baraner'in eşi... "Başı Eğilmez Kadın"ı kaleme alan daha önce yazdığı biyografilerle beğeni toplayan Liz Behmoaras şöyle diyor: "Osmanlı'dan cumhuriyete geçiş dönemini bütün sancılarıyla yaşamış dördüncü biyografi kahramanımdır Suat Derviş... Son Osmanlı aydınlarından hümanist Suat Derviş, cumhuriyetten sonra ideallerini ancak solda gerçekleştireceğine inanmış bir kadındır. Ancak hiçbir ideolojiye, hiçbir akıma, hiçbir sınıfa tamamıyla hapsolmayı kabul etmeyecek denli bağımsız ve bunun bedelini sonuna dek ödemeyi göze alacak kadar da cesurdur. Bu kitap onun hikayesi..."

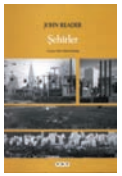
Şehirler

John Reader

Yapı Kredi Yayınları

Bugün dünya nüfusunun büyük çoğunluğu şehirlerde yaşıyor. Şehirlerin tarihi ister istemez insanoğlunun geleceğini de etkiliyor. Şehirler üzerinden uygarlık tarihini yazan yazar, öyküsüne Çatalhöyük'ten başlıyor. Şehir deyince insanları kaplayan kötümser düşüncelere karşı bu kitap olumlu sözler söylüyor:

"Çevreye uyum sağlamadığımız vakit çevreyi bize uygun olacak şekilde uyarladık. Bu bilinçli algılama ve keşifle yön bulan birikimci bir süreç oldu. Taş devri, dünyada taş bittiğinden değil, birisinin tuncun nasıl elde edildiğini keşfetmesiyle sona erdi... Tunç şüphesiz taş devrinin pek çok sorununu çözdü; çağlar boyunca aynı şekilde insanlığın ilerlemesi ve şehirlerin gelişimi günümüze dek beklenmedik icatlarla taçlandı. Dünyanın mükemmelden çok uzak olduğu tartışmasız. Fakat çoğu insan için şehirler sorun değil çözüm."

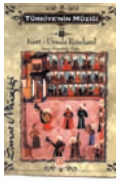

Türkiye'nin Müziği

Kurt-Ursula Reinhard

Sun Yayınevi

Çağdaş Türk müziğinin önde gelen adlarından biri olan Muammer Sun'un eşi 25 yıl önce bu kitabı çevirerek yayına hazır duruma getirmiş. Ancak basacak yayınevi ve öteki sorunlardan ötürü bu değerli çalışma okuruyla buluşamamış. Kendi yayınevlerini kurup bu iki ciltlik yapıtı gerek müzik alanında uzmanlaşanlara gerekse bir yabancı gözüyle Türk müziğinin ne olduğunu merak edenlere sunuyor. İlk cilt Türk Sanat Müziğini, ikincisi ise Türk Halk Müziğini ele alıyor.•

BİR FOTOGRAF
BİN SÖZCÜĞE BEDELDİR
Gönderi: Damlanur Yıldız

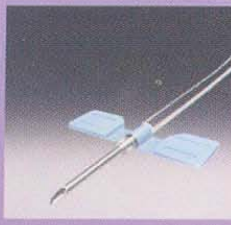
Diyaliz malzemelerinde kalite güvencesi.

Vaksan, ileri tıp merkezlerinin laboratuvar cihaz ve malzeme gereksinimleri için güvenilir çözümler üretiyor.

Vaksan, böbrek sağlık merkezlerinin
•Diyaliz Sarf Malzemeleri,
•Diyaliz Koltukları,
•Mikrovasküler Laser Dopler Perfüzyon Ölçme Cihazları
için dünyanın en iyi markalarıyla işbirliği yapmaktadır.

Vaksan, hizmet ve güvence önceliklerini Başkent Holding çatısı altında sunuyor.

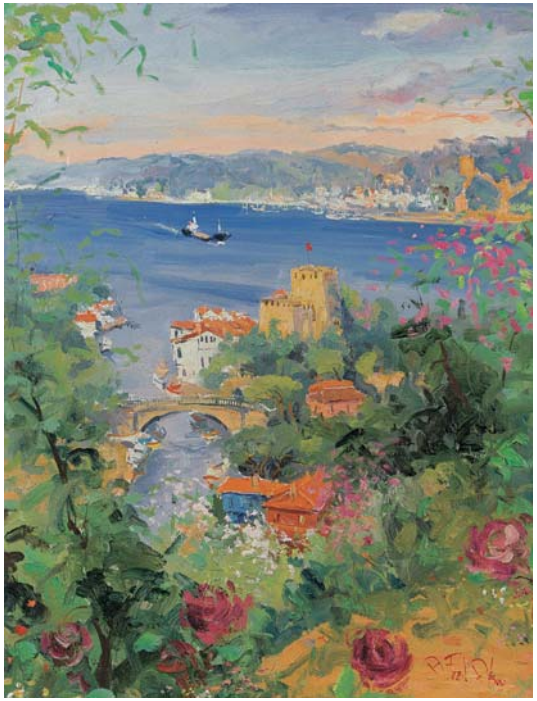

VAKSAN

Vaksan Sağlık Tesisleri
Laboratuvar ve Sağlık Malzemeleri Tic. ve San. A. Ş.
11. Sokak No: 40 / 6, 06490 Bahçelievler Ankara
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43
Faks: (0312) 212 05 23
www.baskentholding.com.tr

TÜRK RESSAMLARI: AHMET FAZIL AKSOY

ANADOLU HİSARI'NDA BAHAR

Ahmet Fazıl Aksoy, 1949'da Samsun'da doğdu. Perşembe Öğretmen Okulu ve Samsun 19 Mayıs Lisesi'ni bitirdikten sonra, İstanbul Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Kısa bir süre avukatlık yaptıktan sonra 1980 yılından itibaren tümüyle resme döndü. İstanbul Ressamları Kuşağı'nın son temsilcilerinden olan Aksoy, 20 yılı aşkın bir süredir resim çalışmalarını sürdürmektedir. Ressam, yurt içi ve yurt dışındaki kişisel sergilerin yanısıra, birçok karma sergiye de katıldı. Çok sayıda yapıtı yurt dışında, özellikle İngiltere'de çeşitli özel koleksiyonlarda, Türkiye'de ise özellikle banka koleksiyonlarında bulunmaktadır. İstanbul resimleriyle tanınan sanatçı, bu kentin dünyanın en güzel ve en resimsel kenti olduğunu söylemektedir.

ISSN 1301-7608